

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (วนศาสตร์ชุมชน)

ปริญญา

วนศาสตร์ชุมชน

วนศาสตร์

สาขา

ภาควิชา

เรื่อง ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจสังคมที่มีอิทธิพลต่อการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในชุมชนที่อยู่รอบพื้นที่โครงการป่าสาธิตและต้นแบบ แห่งอำเภอสังขัทอง นครหลวงเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

Socio-economic Factors Affecting the Dependency on Forest Resource of People Residing Around Demonstration and Forest Model Project Area at Sangthong District, Vientiane Capital, Lao People's Democratic Republic

นามผู้วิจัย นางสาวภูเวียง คุณประเสริฐ

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(รองศาสตราจารย์วุฒิพล หัวเมืองแก้ว, Ph.D.)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์พัศฐา สุนทรห้าว, Ph.D.)

ประธานสาขาวิชา

(รองศาสตราจารย์วิพัทธ์ จินตนา, Ph.D.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์กัญญา ชีระกุล, D.Agr.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. ....

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจสังคมที่มีอิทธิพลต่อการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในชุมชนที่อยู่รอบ
พื้นที่โครงการป่าสาธิตและต้นแบบ แห่งอำเภอสังขั้ทอง นครหลวงเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐ
ประชาธิปไตยประชาชนลาว

Socio-economic Factors Affecting the Dependency on Forest Resource of People Residing
Around Demonstration and Forest Model Project Area at Sangthong District, Vientiane Capital,
Lao people's Democratic Republic

โดย

นางสาวภูเวียง คุณประเสริฐ

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (วนศาสตร์ชุมชน)
พ.ศ. 2555

ภูเวียง อุณประเสริฐ 2555: ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจสังคมที่มีอิทธิพลต่อการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้
ของราษฎรในชุมชนที่อยู่รอบพื้นที่โครงการป่าสาธิตและต้นแบบ แห่งอำเภอสังขัทอง นครหลวง
เวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ปริญญาวิทยาศาสตร มหาบัณฑิต
(วนศาสตร์ชุมชน) สาขาวนศาสตร์ชุมชน คณะวนศาสตร์ อาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์หลัก:
รองศาสตราจารย์ วุฒิพล หัวเมืองแก้ว, ปร.ค. 96 หน้า

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา สภาพเศรษฐกิจสังคม การประเมินมูลค่าการใช้ประโยชน์
ทรัพยากรป่าไม้ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ และแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ของ
ราษฎรที่อยู่รอบพื้นที่ป่าสาธิต และต้นแบบ แห่งอำเภอสังขัทองนครหลวงเวียงจันทน์ประเทศสาธารณรัฐ
ประชาธิปไตยประชาชนลาว การศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือสำหรับสัมภาษณ์
ตัวแทนครัวเรือนตัวอย่างจำนวน 230 ครัวเรือนวิเคราะห์ทางสถิติที่ใช้เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร
อิสระกับตัวแปรตามรายคู่ใช้วิธีไคสแควร์ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ผลการศึกษาพบว่าตัวแทนครัวเรือนตัวอย่างเป็นเพศชายร้อยละ 53.5 มีอายุเฉลี่ย 39 ปี มีจำนวนสมาชิก
ในครัวเรือนเฉลี่ย 5 คน แรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คน ตัวแทนครัวเรือนส่วนมากได้รับการศึกษาระดับ
มัธยมศึกษาร้อยละ 42.6 มีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ร้อยละ 65.7 มีรายได้เฉลี่ยอยู่ที่ 66,864.81
บาท ต่อครัวเรือนต่อปี รายจ่ายเฉลี่ย 52,394.70 บาทต่อครัวเรือนต่อปี พื้นที่ถือครองเฉลี่ย 13 ไร่ ไม่มีเอกสารสิทธิ์
ได้มาจากรัฐมอบให้ มีความรู้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และกฎหมายป่าไม้มาร้อยละ 85.7 มีการพึ่งพิง
ทรัพยากรป่าไม้อ้อยละ 63.9 ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ 9 ประเภทได้แก่ ไม้ไผ่ พืชผัก แมลงกินได้ ไม้ใช้
สอย ไม้ฟืน สัตว์ป่า หน่อไม้ หวายและเห็ด ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรที่
อยู่รอบพื้นที่ศึกษาได้แก่รายได้ของครัวเรือน ขนาดพื้นที่ถือครอง ระยะทางการไปเก็บหาของป่า ผลที่ได้จาก
การศึกษาจะได้ใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินที่เหมาะสมซึ่งจะนำไปสู่การอนุรักษ์
ทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืนในอนาคตอันใกล้

ลายมือชื่อนิสิต

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

Phouvieng Khounpaseuth 2012: Socio-economic Factors Affecting the Dependency on Forest Resource of People Residing Around Demonstration and Forest Model Project Area at Sangthong District, Vientiane Capital, Lao People's Democratic Republic. Master of Science (Social Forestry), Major Field: Social Forestry, Faculty of Forestry. Thesis Advisor: Associate Professor Wuthipol Hoamuangkaew, Ph.D. 96 pages .

The objectives of the study were to determine socio-economic condition, evaluation of forest resource utilization, factors relating to the dependency on forest resource, and administration guideline for land that were occupied by people residing around the demonstration and forest model project area at Sangthong District, Vientiane Capital Lao people's Democratic Republic. Data using for the study was collected by employing the designed questionnaire interviewed representatives of 230 sampled households Chi-square is the statistical analysis method using for testing the relationship between each pair of independent and dependent variable with the given significance level of 0.05.

results of the study indicated that the most respondents were male (53.5%) with average age of 39 years.the average number of household member and labour were 5 and 4 respectively. Educational level of the most were at secondary school (42.6%). The most respondents were engaged in Agriculture (65.7%). The average annual household income and expenditure were 66,864.81 and 52,394.70 baht respectively. The average size of land holding per household were 13 rais that obtained from the government which under the land allotment project, and without land right. The most respondents (85.7%) having comprehension about forest resource conservation and forest law and dependency on forest resource (63.9%), there were 9 using forest product types namely bamboo, vegetable, edible insect, timber, firewood, wildlife, bamboo shoot, rattan and mushroom. Furthermore, factors significantly related to the dependency on forest resource of the people residing around the studied areas were annual household income,size of land holding,distance between residential area and location for forest product collection.The obtained results will be employed for formulating the proper land use management plan,and this will leading to the sustainable forest resource conservation in the near future

---

Student's signature

Thesis Advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำและตรวจแก้ไขของรองศาสตราจารย์ ดร.วุฒิพล หัวเมืองแก้ว อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พสุธา สุนทรห้าว อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอขอบคุณอาจารย์คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ทุกท่าน ที่เอื้อเฟื้อสถานที่ในการศึกษาวิจัย ขอขอบคุณคณะป่าไม้ มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว พร้อมด้วยประชาชนที่อยู่รอบพื้นที่โครงการป่าสาธิตและต้นแบบ อำเภอสังทอง นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ที่ให้คำแนะนำอำนวยความสะดวกช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมาจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบแด่องค์การร่วมมือระหว่างประเทศไทย (Thailand International Cooperation Agency: TICA) ที่ได้สนับสนุนทุนการศึกษามาเป็นอย่างดีตลอดเวลาจนสำเร็จการศึกษา ซึ่งได้ให้โอกาสแก่ข้าพเจ้ามาศึกษาเรียนรู้วิชาการต่างๆ และครอบครัวของข้าพเจ้าที่คอยให้กำลังใจเสมอมา ท้ายสุดนี้ ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่สถานเอกอัครราชทูตลาวประจำกรุงเทพมหานคร ราชอาณาจักรไทย ที่คอยช่วยเหลือให้คำปรึกษาในหลายด้านในการศึกษาครั้งนี้ประสบความสำเร็จไปได้ด้วยดี

ภูเวียง ภูณประเสริฐ

มีนาคม 2555

สารบัญ

	หน้า
สารบัญ	(1)
สารบัญตาราง	(2)
สารบัญภาพ	(4)
คำนำ	1
วัตถุประสงค์	4
การตรวจเอกสาร	8
อุปกรณ์และวิธีการ	32
อุปกรณ์	32
วิธีการ	32
ผลและวิจารณ์	41
สรุปและข้อเสนอแนะ	71
สรุป	71
ข้อเสนอแนะ	74
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	75
ภาคผนวก	79
ประวัติการศึกษา และการทำงาน	96

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนตัวอย่างของครัวเรือนที่ทำการศึกษา	35
2	เพศของตัวแทนครัวเรือนกลุ่มตัวอย่าง	41
3	อายุของตัวแทนครัวเรือนกลุ่มตัวอย่าง	42
4	สมาชิกของครัวเรือนตัวอย่าง	42
5	แรงงานของครัวเรือนตัวอย่าง	43
6	การศึกษาของตัวแทนครัวเรือนตัวอย่าง	43
7	อาชีพของครัวเรือนตัวอย่าง	44
8	รายได้ของครัวเรือนตัวอย่าง	44
9	รายจ่ายของครัวเรือนตัวอย่าง	45
10	จำนวนพื้นที่ถือครองของครัวเรือนตัวอย่าง	46
11	ขนาดพื้นที่ถือครองของครัวเรือนตัวอย่าง	46
12	ความรู้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และกฎหมายป่าไม้	47
13	คะแนนความรู้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และกฎหมายป่าไม้	49
14	ระดับความรู้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และกฎหมายป่าไม้	49
15	การพึงพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรกลุ่มตัวอย่าง	50
16	ประเภทของทรัพยากรป่าไม้ที่พึงพิงของครัวเรือนกลุ่มตัวอย่าง	51
17	ปริมาณและมูลค่าของทรัพยากรป่าไม้	51
18	ชนิดและมูลค่ารวมของทรัพยากรประเภทไม้ไผ่	52
19	ชนิดและมูลค่ารวมของทรัพยากรประเภทพืชผัก	53
20	ชนิดและมูลค่ารวมของทรัพยากรประเภทแมลงกินได้	54
21	ชนิดและมูลค่ารวมของทรัพยากรประเภทไม้ใช้สอย	55
22	ชนิด และมูลค่ารวมของทรัพยากรประเภทไม้พื้น	56
23	ชนิดและมูลค่ารวมของทรัพยากรประเภทสัตว์ป่า	57

สารบัญตาราง (ต่อ)

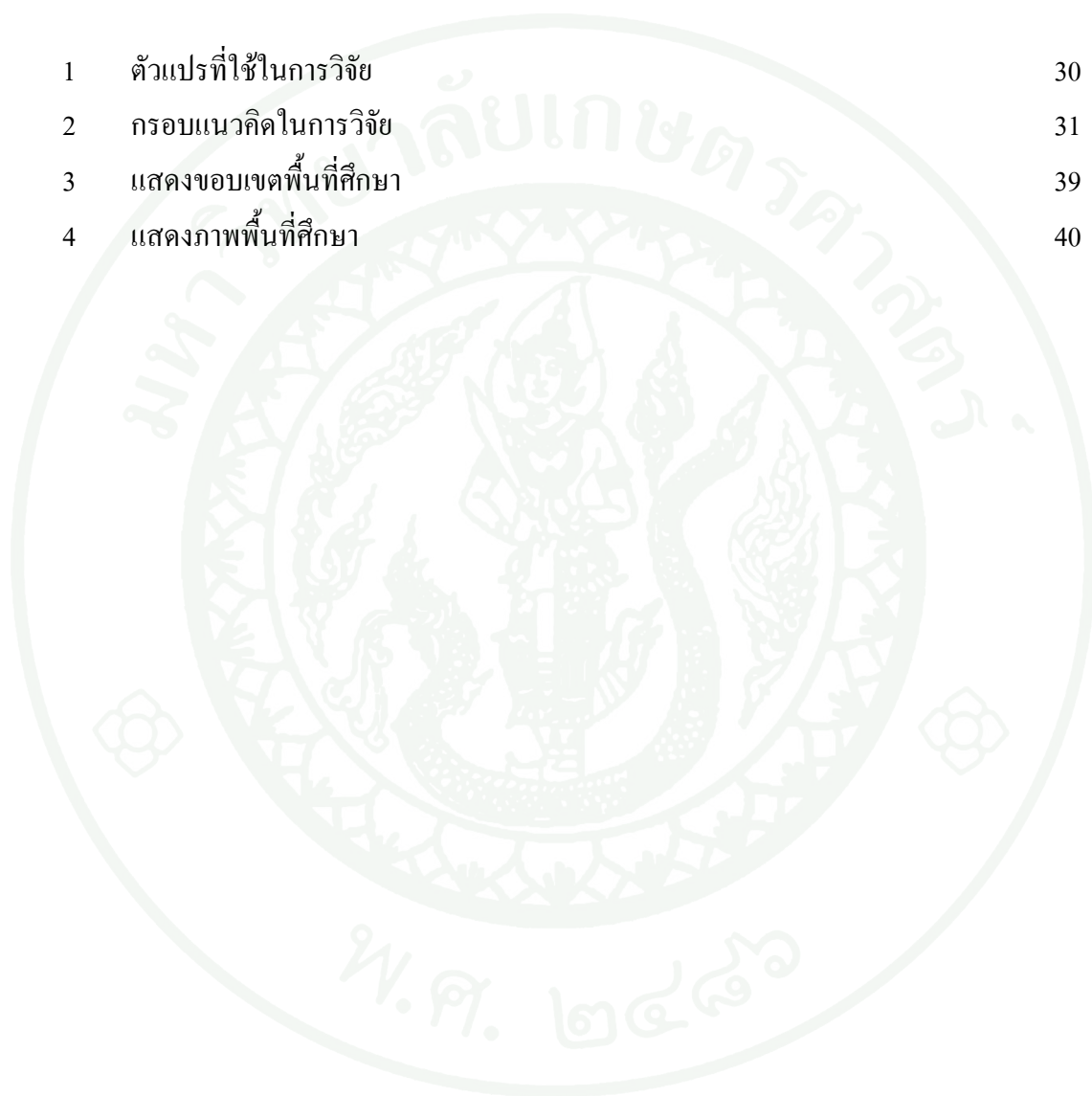
ตารางที่		หน้า
24	ชนิดและมูลค่ารวมของทรัพยากรประเภทหน่อไม้	57
25	ชนิดและมูลค่ารวมของทรัพยากรประเภทหวาย	58
26	ชนิดและมูลค่ารวมของทรัพยากรประเภทเห็ด	58
27	ความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในชุมชนที่อยู่รอบพื้นที่โครงการป่าสาธิต และต้นแบบ	60
28	ความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในชุมชนที่อยู่รอบพื้นที่โครงการป่าสาธิต และต้นแบบ	61
29	ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครัวเรือนกับการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในชุมชนที่อยู่รอบพื้นที่โครงการป่าสาธิต และต้นแบบ	61
30	ความสัมพันธ์ระหว่างแรงงานในครัวเรือนกับการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในชุมชนที่อยู่รอบพื้นที่โครงการป่าสาธิต และต้นแบบ	62
31	ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษาของตัวแทนครัวเรือนตัวอย่างกับการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในชุมชนที่อยู่รอบพื้นที่โครงการป่าสาธิต และต้นแบบ	63
32	ความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพในครัวเรือนตัวอย่างกับการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในชุมชนที่อยู่รอบพื้นที่โครงการป่าสาธิต และต้นแบบ	63
33	ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ในครัวเรือนตัวอย่างกับการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในชุมชนที่อยู่รอบพื้นที่โครงการป่าสาธิต และต้นแบบ	64

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
34	ความสัมพันธ์ระหว่างรายจ่ายในครัวเรือนตัวอย่างกับการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในชุมชนที่อยู่รอบพื้นที่โครงการป่าสาธิต และต้นแบบ	65
35	ความสัมพันธ์ระหว่างขนาดพื้นที่ถือครองในครัวเรือนตัวอย่างกับการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในชุมชนที่อยู่รอบพื้นที่โครงการป่าสาธิต และต้นแบบ	66
36	ความสัมพันธ์ระหว่างระยะทางไปเก็บหาของป่าในครัวเรือนตัวอย่างกับการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในชุมชนที่อยู่รอบพื้นที่โครงการป่าสาธิต และต้นแบบ	66
37	ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ในการอนุรักษ์และกฎหมายป่าไม้ของตัวแทนครัวเรือนตัวอย่างของราษฎรในชุมชนที่อยู่รอบพื้นที่โครงการป่าสาธิต และต้นแบบการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้	67
38	สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน	68

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย	30
2	กรอบแนวคิดในการวิจัย	31
3	แสดงขอบเขตพื้นที่ศึกษา	39
4	แสดงภาพพื้นที่ศึกษา	40

ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจสังคมที่มีอิทธิพลต่อการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรใน
ชุมชนที่อยู่รอบพื้นที่โครงการป่าสาธิตและต้นแบบ แห่งอำเภอสังข์ทอง นครหลวง
เวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

**Socio-economic Factors Affecting the Dependency on Forest Resource of People
Residing Around Demonstration and Forest Model Project Area at Sangthong
District, Vientiane Capital, Lao people's Democratic Republic**

คำนำ

สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว มีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยป่าไม้ที่มีคุณค่าและเป็นเอกลักษณ์ทางด้านนิเวศ ซึ่งมีความสำคัญไม่เฉพาะแต่เพียงทางด้านเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ป่าไม้ยังเป็นแหล่งผลิตอาหารและสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนที่ดำรงชีวิตอยู่ในเขตชนบท ในขณะที่เดียวกันป่าไม้ยังเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตและอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ ป้องกันการพังทลายของดิน ป้องกันพื้นที่เก็บกักน้ำและทรัพยากรแหล่งน้ำ ป่าไม้ยังตอบสนองกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจหลักให้แก่ประชาชนชน โดยเฉพาะของป่าที่เป็นแหล่งรายรับมากกว่าครึ่งของรายรับภายในครอบครัวทั้งหมดของประชาชน (นโยบายและยุทธศาสตร์ป่าไม้, 2005) ของป่า มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจแห่งชาติและยังมีความสำคัญในการพัฒนาป่าไม้และอนุรักษ์แหล่งรวมความหลากหลายทางชีวภาพ

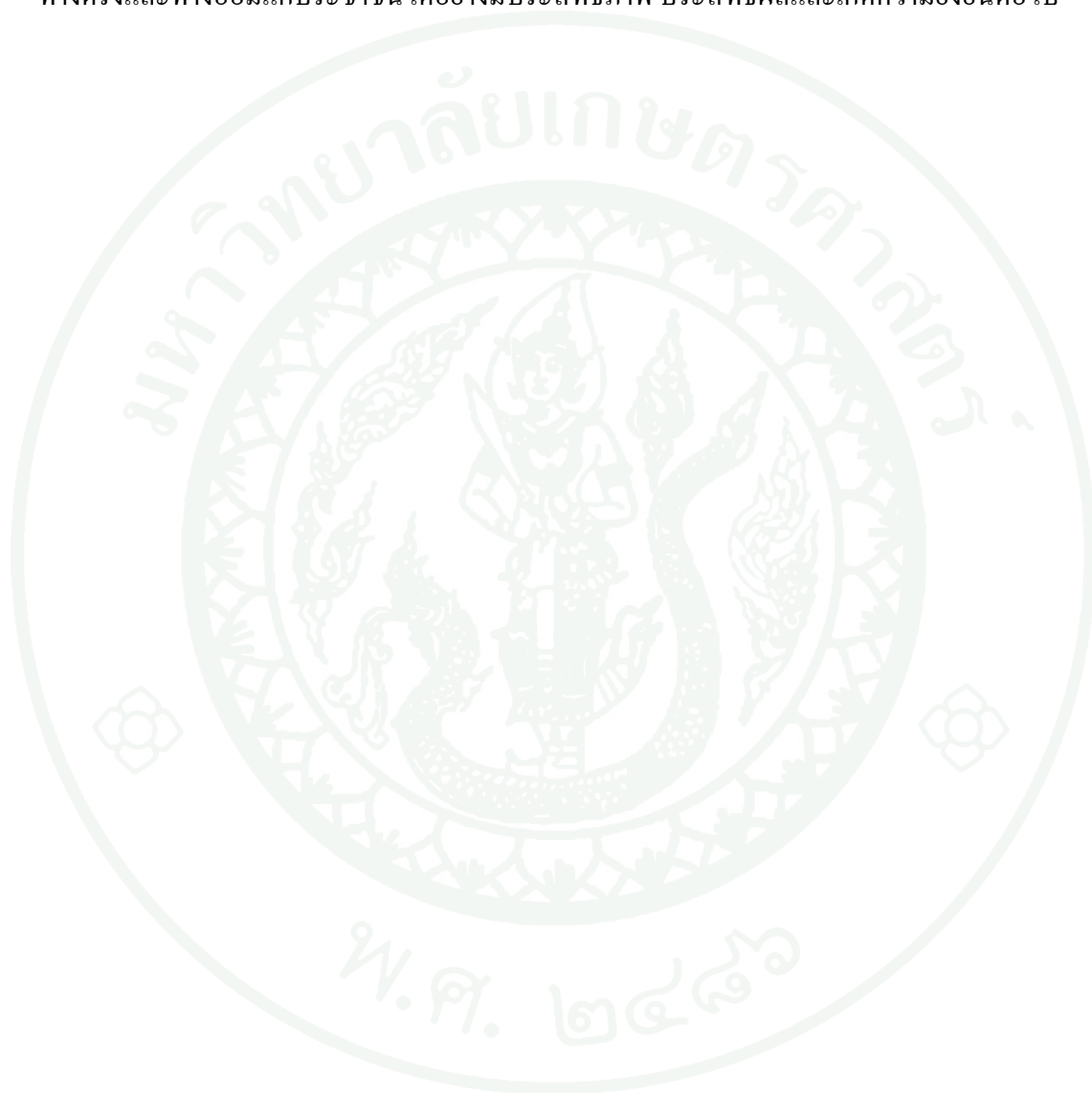
ในปี 2001 มูลค่าผลผลิตทางด้านป่าไม้ คิดเป็นสัดส่วนเท่ากับ 3.2% ของผลผลิตมวลรวมประชาชาติ (GDP) ของประเทศ (ศูนย์สถิติแห่งชาติ, 2001) ถ้ารวมกับมูลค่าผลผลิตป่าไม้ที่ไม่ได้ระบุอย่างเป็นทางการ ก็จะมีผลทำให้มูลค่าของผลผลิตด้านป่าไม้สูงกว่านั้นนอกจากนี้ผลิตภัณฑ์ป่าไม้ที่ส่งออกมีมูลค่าคิดเป็นร้อยละ ประมาณ 25% ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมด (ธนาคารแห่ง สปป.ลาว, 2002) ในด้านการพลังงานจากไม้ ซึ่งรวมทั้งถ่าน และไม้ฟืนคือแหล่งพลังงานหลักสำหรับการหุงต้มอาหาร ของครัวเรือนทั้งที่อยู่ในเขตตัวเมืองและเขตชนบทและไม้ยังให้ความอบอุ่นที่จำเป็นต่อประชาชนที่ เป็นชาวชนบทและชาวเขา ที่อยู่อาศัยในพื้นที่สูง

ป่าสาธิตและต้นแบบแห่งอำเภอสังขละบุรี เป็นพื้นที่หนึ่งที่มีทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ อย่างอุดมสมบูรณ์และเป็นพื้นที่อนุรักษ์ของคณะป่าไม้มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว ที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ ฝึกงาน ทำวิจัยสำหรับนักศึกษาป่าไม้และคณาจารย์ อย่างไรก็ตามป่าสาธิตและต้นแบบแห่งอำเภอสังขละบุรีก็เหมือนกับพื้นที่ป่าอื่น ๆ ที่มีอยู่ทั่วประเทศที่ต้องประสบกับปัญหาการลักลอบตัดไม้ การบุกรุกครอบครองพื้นที่ การลักลอบเก็บหาของป่า ล่าสัตว์และทำลายสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ฯลฯ ทั้งนี้มีสาเหตุสำคัญเนื่องมาจากประชาชนในชนบทส่วนใหญ่ยังมีการดำรงชีวิตที่ยังยึดอาชีพหลักทางการเกษตรกรรมและต้องพึ่งพิงอยู่กับผลิตผลจากป่าและมีรายได้ต่ำจึงมีความจำเป็นที่จะต้องพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติสูงเพื่อให้สามารถดำรงชีพอยู่ได้และเพื่อเพิ่ม การสร้างรายได้เสริมจึงทำให้มีการลักลอบบุกรุกทำลายป่าเพื่อครอบครองที่ดินตั้งถิ่นฐานและใช้เป็นพื้นที่การเกษตรรวมทั้งการลักลอบตัดไม้ การเก็บหาของป่าและการล่าสัตว์ทั้งเพื่อการดำรงชีพและเพิ่มรายได้

ปัจจุบันป่าที่เคยเป็นแหล่งพึ่งพิงของคนชนบทเหล่านั้นได้ถูกเปลี่ยนแปลงไปเป็นพื้นที่อนุรักษ์ จึงทำให้การใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ตลอดจนการพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติของประชาชนจึงเป็นเรื่องที่ผิดกฎหมาย ถึงอย่างไรก็ตามแม้ว่ารัฐจะประกาศเป็นพื้นที่อนุรักษ์เพื่อประโยชน์ในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติเหล่านั้นไว้ก็ตาม แต่การใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนก็ยังมีอยู่ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของป่าและทรัพยากรธรรมชาติรวมทั้งสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก

ยิ่งไปกว่านั้นพื้นที่ป่าสาธิตและต้นแบบแห่งอำเภอสังขละบุรีก็ยังประสบกับปัญหาความขัดแย้งทางด้านทรัพยากร โดยเฉพาะเรื่องของป่าเป็นอย่างมากเนื่องจากประชาชนที่มีความจำเป็นต้องพึ่งพาทรัพยากรเป็นอย่างมากมาจากชุมชนต่างๆที่หลากหลาย และรูปแบบการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้เป็นไปในแนวทางที่ไม่เอื้อต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมถูกบุกรุกทำลายลงอย่างต่อเนื่องในการทำมาหากินอันมีผลสืบเนื่องมาจาก พื้นที่ป่าสาธิตและต้นแบบแห่งนี้มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้าน ต่าง ๆ และถนนสายหลัก ทำให้ประชาชนยังสามารถเดินทางเข้าไปใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้เพื่อการดำรงชีวิตได้โดยสะดวกไม่ว่าจะเป็น การเก็บเห็ดและผักมาเป็นอาหาร การตัดฟืน การเก็บสมุนไพร เพื่อใช้ในครัวเรือน และนำออกจำหน่าย ฯลฯ ซึ่งการใช้ประโยชน์จากป่าดังกล่าวมีความขัดแย้งกับกฎหมายป่าไม้ ดังนั้นในการศึกษา ถึงปัจจัยทาง ด้านเศรษฐกิจสังคมที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในชุมชนที่อยู่รอบพื้นที่โครงการป่าสาธิตและต้น แบบ แห่งอำเภอสังขละบุรี นครหลวงเวียงจันทน์ ประเทศ

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จะทำให้ทราบถึงปัจจัยที่ก่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ดังกล่าวซึ่งจะสามารถใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาและกำหนดมาตรการต่าง ๆ ในการจัดการพื้นที่ป่าต้นแบบแห่งนี้ให้มีศักยภาพในการอำนวยประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมแก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและเกิดความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจและสังคมของราษฎรในพื้นที่โครงการป่าสาธิตและต้นแบบ แห่งเกอสังข์ทอง นครหลวงเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว
2. เพื่อประเมินมูลค่าการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ของราษฎร ในพื้นที่โครงการป่า สาธิต และต้นแบบ
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคมกับการพึงพิงทรัพยากร ป่าไม้ของราษฎรในชุมชนที่อยู่รอบพื้นที่โครงการป่าสาธิตและต้นแบบ
4. เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่โครงการป่าสาธิตและต้นแบบสู่ความยั่งยืน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงแนวความคิดและพฤติกรรมต่างๆ ในการใช้ประโยชน์และอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้สามารถจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ทั้งทางตรงและ ทางอ้อมต่อชุมชนที่อยู่ในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ และยั่งยืน
2. เพื่อทราบถึงลักษณะ และรูปแบบของการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ ภายในพื้นที่ป่า สาธิตและต้นแบบแห่งอำเภอสักทอง โดยสามารถนำผลที่ได้จากการศึกษานี้ไปใช้เป็นแนวทางใน การวางแผนจัดการและการแก้ไขปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้เกิน ศักยภาพการตอบสนองของพื้นที่

3. เพื่อนำไปประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางการส่งเสริมเผยแพร่ตลอดจนการวางแผนจัดการป่าชุมชน และการจัดการป่าสาธิตและต้นแบบแห่งอำเภอสังขละบุรี เพื่อเป็นสถานที่ศึกษาของนักศึกษาป่าไม้ ได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสมตลอดจนใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการจัดการที่เหมาะสมสำหรับพื้นที่อื่นๆที่มีสภาพเศรษฐกิจสังคมและสภาพทรัพยากรธรรมชาติที่คล้ายคลึงกัน เพื่อให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาถึง ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนตลอดจนความคิดเห็น และความรู้ในการอนุรักษ์ ระเบียบกฎเกณฑ์ กฎหมายที่ครอบคลุมชุมชนท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ป่าสาธิตและต้นแบบแห่งเมือง สังขละบุรี และพื้นที่โดยรอบ ในรูปแบบการจัดการทรัพยากรป่าไม้

ขอบเขตเนื้อหาที่ทำการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการศึกษาถึงลักษณะทางสังคม และเศรษฐกิจของประชากร โดยทั่วไปกับกลุ่มประชากรที่มีการเข้าไปใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ประเภทต่างๆ ภายในพื้นที่ป่าสาธิตและต้นแบบแห่งอำเภอสังขละบุรี

ขอบเขตพื้นที่ศึกษา เน้นการศึกษารูปแบบการจัดการ โดยฐานชุมชนทั้งบริเวณพื้นที่ป่าสาธิต และต้นแบบแห่งอำเภอสังขละบุรี และพื้นที่โดยรอบ

นิยามศัพท์

ป่าสาธิตและต้นแบบแห่งอำเภอสังขละบุรี หมายถึงพื้นที่ป่าของคณะป่าไม้มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว ที่จัดตั้งเพื่อเป็นพื้นที่อนุรักษ์ไว้เพื่อเป็นสถานที่ศึกษาวิจัย ทดลอง ศึกษานิสิต นักศึกษาของคณะป่าไม้และหน่วยงานอื่นที่สนใจ

ทรัพยากรป่าไม้ หมายถึง ถิ่นที่อยู่อาศัยร่วมกันของสิ่งมีชีวิต ทั้งพืชและสัตว์นานาชนิด รวมทั้งจุลินทรีย์ทั้งมวลต่างพึ่งพาอาศัยซึ่งกัน และกันส่วนใหญ่ประกอบด้วยต้นไม้ยืนต้นอยู่บนพื้นดิน และมีรากยึดเหนี่ยวอยู่ใต้ดินป่าไม้เป็นสิ่งที่ปลูกทดแทนขึ้นมาใหม่ได้และสามารถเอื้ออำนวยประโยชน์ให้แก่มวลมนุษย์

ของป่า คำว่าของป่า หรือที่ปัจจุบันเรียกว่า ผลิตภัณฑ์จากป่าที่ไม่ใช่ซุง (Non-Timber Forest Products) นั้นหมายถึงผลิตภัณฑ์ที่ได้จากป่าธรรมชาติจากส่วนใดส่วนหนึ่งของต้นพืชหรือต้นไม้ก็ได้แต่ไม่ใช่ส่วนที่เป็นท่อนซุง ซึ่งได้แก่ พืชผัก เห็ด หน่อไม้ ลำไย ชัน น้ำมันยาง รวมทั้งไม้พิน ซึ่งเป็นไม้ขนาดเล็กและคงอ ไม่มีความเหมาะสมที่จะนำไปแปรรูปเป็นไม้แปรรูป ซึ่งอาจจะมาจากส่วนที่เป็นกิ่งของต้นไม้ใหญ่

การพึงพิงทรัพยากรป่าไม้ หมายถึง กิจกรรมที่ใช้ประโยชน์จากป่า อันได้แก่ การเก็บหาไม้ (พืน) ของป่าและสัตว์ป่าบางชนิดมาใช้ประโยชน์ในครัวเรือนและการนำออกจำหน่ายเป็นสินค้า แต่ไม่รวมถึงการใช้ประโยชน์จากที่ดินป่าไม้

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน หมายถึง จำนวนสมาชิกทั้งหมดที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน

เพศ หมายถึงสถานภาพทางเพศว่าเป็นหญิง หรือเป็นชาย

ระดับการศึกษา หมายถึง การศึกษาในขั้นสูงสุดของหัวหน้าครัวเรือนหรือผู้แทนครัวเรือน

จำนวนแรงงานในครัวเรือน หมายถึง จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อยู่ในวัยแรงงานคือมีอายุระหว่าง 15 – 60 ปี

อาชีพหลัก หมายถึง การทำงานใด ๆ ที่ได้รับผลตอบแทนเป็นตัวเงินอย่างสม่ำเสมอ และใช้ระยะเวลาในการทำงานมากที่สุดในรอบปี หรือเป็นแหล่งรายได้หลักของครัวเรือน

รายได้ของครัวเรือน หมายถึง รายได้ที่เป็นตัวเงินทั้งหมดรวมกันของสมาชิกในครัวเรือนจากการประกอบอาชีพ โดยไม่หักรายจ่ายของทุกคนในครัวเรือน

รายจ่ายของครัวเรือน หมายถึง รายจ่ายที่เป็นตัวเงินทั้งหมดรวมกันของสมาชิกในครัวเรือน

ขนาดพื้นที่ถือครอง หมายถึง จำนวนพื้นที่ที่เป็นที่อยู่อาศัยและที่ทำกินของสมาชิกทุกคนในครัวเรือนรวมกัน

มูลค่าของผลผลิตที่เก็บหามาใช้ประโยชน์ หมายถึงผลผลิตปลาไม้ทุกอย่างที่เก็บหามาบริโภค หรือใช้ประโยชน์ในรูปแบบต่างๆของครัวเรือน

ระยะทางจากบ้านถึงป่า หมายถึงความใกล้-ไกลของเส้นทางที่ใช้ในการเดินทางจากที่พักไปถึงแหล่งเก็บหาของป่า มีหน่วยเป็นกิโลเมตร

ระยะทางจากพื้นที่ทำกินถึงป่า หมายถึงความใกล้-ไกลของเส้นทางที่ใช้ในการเดินทางจากพื้นที่ทำกินไปถึงแหล่งเก็บหาของป่า มีหน่วยเป็นกิโลเมตร

การเข้ารับการฝึกอบรม หมายถึง การเคยได้รับการอบรม สัมมนา อาสาสมัคร หรือเข้าร่วมกิจกรรมของหน่วยงานต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ หรือเอกชน ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ หมายถึงความรู้เกี่ยวกับการป้องกัน ฟื้นฟู ทำนุบำรุงรักษาทรัพยากรป่าไม้ให้เกิดความยั่งยืนของหัวหน้าครัวเรือนหรือผู้แทนครัวเรือน

ความรู้ความเข้าใจในด้านกฎหมายป่าไม้ หมายถึงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายป่าไม้ ซึ่งเป็นระเบียบ และแนวทางปฏิบัติในการอนุรักษ์ ป่าไม้

การตรวจเอกสาร

ยุทธศาสตร์ และนโยบายป่าไม้ ถึงปี 2020 ของ สปป.ลาว (2005)

ใน สปป.ลาว มี 8 นโยบายระดับชาติที่มุ่งเน้นถึงการแก้ไขประเด็นในการพัฒนาซึ่งแผนนโยบายทั้งหมดนี้คือการประกอบเข้าในเป้าหมายการพัฒนาประเทศชาติในการลดความยากจนจากแผนงานที่กล่าวมานั้นมี 6 แผนงานที่อยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงเกษตรและป่าไม้ ที่ต้องปฏิบัติดังนี้

ต้องรักษารากฐานการพลังงานทางด้านชีววิทยาของป่าไม้ในปัจจุบัน โดยการปรับปรุงบูรณะและเพิ่มรากฐานพลังงานดังกล่าวต้องใช้คุณประโยชน์ของป่าไม้อย่างสมเหตุสมผลทั้งใช้ประโยชน์และอนุรักษ์ ประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจของทรัพยากรป่าไม้ให้ดีขึ้นปลูกปกป้องรักษา รวมทั้งขยายพื้นที่ป่าไม้เพื่อให้สอดคล้องกับปริมาณความต้องการด้านอาหาร การผลิตเป็นสินค้า และการสร้างถิ่นฐานถาวร สำหรับชาวบ้านที่อาศัยในพื้นที่สูง

กฎหมายป่าไม้ของ สปป.ลาว (2006)

หน้าที่ของกฎหมายป่าไม้ ได้กำหนดหลักการ ระเบียบการ และมาตรการพื้นฐาน เกี่ยวกับการคุ้มครองปกป้องรักษา การใช้ทรัพยากรป่าไม้ และที่ดินป่าไม้ ส่งเสริมการฟื้นฟู ปลูกและขยายพื้นที่ป่าไม้ใน สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว มุ่งเน้นการพัฒนาฟื้นฟูให้สภาพทางธรรมชาติเกิดความสมดุล ทำให้ป่าไม้และที่ดินป่าไม้เป็นแหล่งทำมาหากิน และใช้ประโยชน์ของประชาชน รับประกันการปกป้องรักษา แหล่งน้ำ ป้องกันการพังทลายของดิน ปกป้องรักษาพันธุ์พืช

ของป่าที่มีคุณค่า ใน สปป.ลาว (2000)

ของป่าเป็นผลิตผลจากป่าที่นับวันยิ่งจะมีบทบาทที่สำคัญมากในการดำรงชีวิตของประชาชนเพราะนอกจากจะเก็บหามาใช้ประโยชน์ในครัวเรือนแล้วส่วนเกินก็สามารถนำไปจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้เสริมให้กับครัวเรือนซึ่งก็หมายความว่าของป่ามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ

กิจและชีวิตการเป็นอยู่ของประชาชนในระดับครัวเรือน ได้อย่างยั่งยืนถ้าหากป่าไม้ได้รับการจัดการอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ

การศึกษาพืชประเภทของป่าของโครงการส่งเสริมการใช้ของป่าอย่างยั่งยืนในสามแขวงเป้าหมายได้แก่แขวงอุดมชัยจำปาสักและสาละวันได้ดำเนินมาพร้อมๆกับการดำเนินกิจกรรมพัฒนาการใช้ของป่าของโครงการตั้งแต่ปี ค.ศ. 1996 ถึงปี 1999 สามารถ เก็บและรวบรวมชนิดพืชพันธุ์ที่จัดอยู่ในประเภทของป่าได้มากกว่า 500 ชนิด ของป่าที่นำมาเผยแพร่ครั้งนี้ มี 51 ชนิด จัดอยู่ใน 36 ตระกูล 51 สกุล และ 51 ชนิด ในการจัดแบ่งตามประเภทของการใช้ประโยชน์เช่นพืชที่ให้ยางและน้ำมัน 8 ชนิด พืชที่ให้เส้นใย 4 ชนิด พืชที่เป็นสมุนไพร 17 ชนิด และพืชที่เป็นอาหาร 22 ชนิด ในรายละเอียดได้บรรยายถึง ลักษณะทั่วไป เขตการกระจาย นิเวศวิทยา การขยายพันธุ์ การเก็บหา การใช้ประโยชน์ และการตลาด

บทบาท และสถานการณ์ของป่าไม้ และงานป่าไม้ ของ สปป.ลาว

สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว เป็นประเทศสมาชิกประเทศอาเซียนและเป็นประเทศที่อยู่ในภาคพื้นลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่าง มีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรป่าไม้ แม่น้ำที่อุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งรวมทรัพยากรต่างๆ ที่มีความสำคัญอย่างมากต่อเศรษฐกิจสังคมของประเทศลาวโดยรวมและมีบทบาทที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ในชนบทรวมทั้งมีส่วนร่วมในการพัฒนามาตรฐานชีวิตการเป็นอยู่ของประชาชนในชนบทให้สูงขึ้น

มีการศึกษาเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินและพื้นที่ป่าไม้โดยได้ดำเนินมาตั้งแต่ปลายปี ค.ศ. 2002 ถึงต้นปี ค.ศ. 2003 พบว่ามี พื้นที่ ป่าอยู่ ร้อยละ 71,6 (17 ล้าน เฮกตาร์) ของพื้นที่ประเทศ ป่าไม้มีสภาพที่ค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ และมีระดับความหนาแน่นของชั้นเรือนยอดมากกว่า 20% ขึ้นไป ประมาณ 41,5% (9.724.700เฮกตาร์) ซึ่งลดลงจาก 47% (11.168.000 เฮกตาร์) หรือร้อยละ 47 ของพื้นที่ป่าไม้ ในปี 1992 ทั้งนี้มีสาเหตุหลักเนื่องมาจาก ความยากจนของประชาชน การเพิ่มขึ้นของประชากรอย่างรวดเร็ว ในเขตชนบท การถางป่า เพื่อทำเป็นพื้นที่ทำกิน การสัมปทานไม้ การตัดไม้และการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้ ไปสู่การใช้ประโยชน์ การลดลงของพื้นที่ป่าไม้ก็จะส่งผลให้ปริมาณไม้ลดลงรวมทั้งเกิดการสูญเสียถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า และ ของพืช และการลดลงของประชากรสัตว์ป่าและพืชพันธุ์ในหลายเขตจากแนวโน้มในการลดลงของพื้นที่ป่าไม้อาจจะนำไปสู่ผล กระทบในทางลบต่อสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม

โดยรวม และที่มากไปกว่านั้น การทำลายป่าไม้ และการเสื่อมโทรมของป่าไม้ อาจส่งผลกระทบต่อประชาชนที่ยากจน โดยเฉพาะผู้หญิงและชนกลุ่มน้อยที่ดำรงชีวิตประจำวันจำเป็นต้องพึ่งพิงอยู่กับทรัพยากรป่าไม้เป็นหลัก

จากการที่ตระหนักถึงบทบาทความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้ ผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรป่าไม้ ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจสังคม รัฐบาลลาวจึงได้จัดประชุมป่าไม้ทั่วประเทศขึ้นในปี ค.ศ. 1989 โดยมีมุ่งเน้นถึงการกำหนดตัวบทกฎหมาย ข้อกำหนดและระเบียบการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับป่าไม้และกำหนดแผนงานอย่างเร่งด่วนในการอนุรักษ์ระบบนิเวศ และสัตว์ป่าสัตว์น้ำ การปรับปรุง องค์กร และพัฒนาบุคลากร โดยได้กำหนดเป้าหมายในการพัฒนารายปีโดยได้รับ การรับรองจากสภาแห่งชาติโดยมีเป้าหมายที่จะหยุดยั้งการบุกรุกคุกคามเพื่อเป็นที่ทำกินให้ได้ในระดับ พื้นฐาน ในปี ค.ศ 2005 และให้หมดสิ้นโดยเด็ดขาด ในปี ค.ศ 2010 การปลูกไม้เพื่อเป็นสินค้าได้รับการส่งเสริมอย่างจริงจัง ไปพร้อมกับการจัดแบ่ง และกำหนดเขตพื้นที่ป่ากันชน พื้นที่ป่าอนุรักษ์และพื้นที่ป่าเศรษฐกิจและเพิ่มมาตรการในการ ปกป้องรักษาและคุ้มครองทำให้ป่าไม้มีความอุดมสมบูรณ์ สภาพการปกคลุมของพื้นที่ป่าไม้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตชนบท

ทรัพยากรป่าไม้

1. ความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้

ทรัพยากรป่าไม้มีความสำคัญต่อสังคมมนุษย์ ในหลาย ๆ รูปแบบ ทั้งประโยชน์ทางตรง และประโยชน์ทางอ้อม ประโยชน์ทางตรงของป่าไม้นั้น เป็นแหล่งของปัจจัยสี่ อันได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยและยารักษาโรค สิ่งเหล่านี้มีความสำคัญและจำเป็นในการดำรงชีพ ส่วนประโยชน์ทางอ้อมของป่า ได้แก่ การบรรเทา อุทกภัย การพังทลายของดิน ซึ่งราษฎรที่อาศัยอยู่ในเขตชนบท จะต้องอาศัย นำพาสิ่งจำเป็นในการดำรงชีพ เช่น สัตว์ป่า ผัก ไม้ฟืน หน่อไม้ สมุนไพร และอื่น ๆ จากป่าไม้ที่อยู่ใกล้ตัวและสิ่งที่สำคัญต่อชาวชนบท ได้ใช้เนื้อที่ป่าไม้เป็นพื้นที่เพาะปลูกพืชเพื่อใช้เป็นอาหาร ใช้เป็นแหล่งหารายได้มาจุนเจือครอบครัว จึงทำให้พื้นที่ป่าลดลงอย่างรวดเร็ว

2. ประโยชน์ของทรัพยากรป่าไม้

มนุษย์ได้รับประโยชน์ทางตรงจากป่าไม้มากและ มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์

ประโยชน์ทางตรงของป่าไม้ที่สำคัญ มีดังนี้ (นิวัติ, 2542)

1. ไม้เป็นผลผลิตจากป่าที่รู้จักกันดีว่าผลผลิตชนิดอื่น ๆ และนิยมใช้กันแพร่หลายตั้งแต่โบราณกาล เนื่องจากมีราคาถูก น้ำหนักเบาและมีคุณสมบัติเหมาะสมสะดวกในการใช้สอยกว่าสิ่งอื่น เช่น เหล็กหรือซีเมนต์ ปัจจุบันนี้ราคาไม้ได้ทวีสูงขึ้นเป็นอันมาก มนุษย์ได้พยายามคิดค้นสิ่งอื่นมาใช้แทนไม้ เช่น พลาสติก เหล็ก อลูมิเนียม แต่เนื่องจากไม้มีคุณสมบัติเฉพาะตัว ซึ่งบางครั้งใช้สิ่งอื่นแทนไม่ได้ ไม้จึงยังคงเป็นที่นิยมใช้กันอย่างกว้างขวางได้มีการใช้กันมากในการก่อสร้างบ้านเรือน ทำเครื่องเรือนและการก่อสร้างอื่น ๆ เช่น การทำสะพาน ทำรถ ต่อเรือ ทำเครื่องมือในการประกอบการเกษตร การประมงและการทำเครื่องกีฬาต่าง ๆ เป็นต้น

2. เชื้อเพลิงที่ได้จากป่า ได้แก่ ฟืน และถ่าน ซึ่งใช้ในการหุงต้มและใช้ในโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ รวมทั้งเชื้อเพลิงชนิด nitrated cellulose ที่ใช้กับจรวดด้วย

3. วัตถุเคมีที่ได้จากไม้ที่สำคัญ ได้แก่ เซลลูโลส และลิกนิน เซลลูโลสใช้มากในการทำกระดาษ ไหมเทียม (rayon) วัตถุระเบิด น้ำตาล แอลกอฮอล์ และยีสต์ และอาจทำเป็นอาหารสัตว์ก็ได้ ส่วนลิกนินใช้ในการทำวานิลลา ทำน้ำหอม และเครื่องสำอางค์ต่าง ๆ ยาดนอมอาหารไม่ให้บูดเน่า และยารักษาโรคผิวหนังถ้าเอาไม้ไปกลั่นในเตาอบก็จะได้กรดอาซิติก น้ำมันดิบ และเอทิลแอลกอฮอล์ ซึ่งใช้ในอุตสาหกรรมต่าง ๆ

4. อาหาร มนุษย์ได้อาหารหลายอย่างจากป่า เช่น ดอก ผล ใบ เมล็ด ของพันธุ์ไม้ต่าง ๆ หน่อไม้ เห็ด หัวกลอย มันต่าง ๆ และอาหารที่ได้จากสัตว์ป่า รวมทั้งนก สัตว์เลื้อยคลาน และแมลงต่าง ๆ เช่น ผึ้ง เป็นต้น

5. ยารักษาโรค เช่น กระเบา ใช้เป็นยารักษาโรคความดันโลหิตสูง รากของต้นระย่อม ใช้เป็นยารักษาโรคหัวใจ เมล็ดของต้นแสลงใจใช้เป็นสารกำจัดแมลง ต้นหางไหลใช้เมื่อปลา เป็นต้น

6. เส้นใยที่ได้จากปามีหลายชนิด เช่น จากเปลือกไม้ต่าง ๆ และจากเถาวัลย์ชนิดต่าง ๆ

7. ชั้น น้ำมัน และยางไม้ ชั้น (resin) ที่ได้จากปามีสำคัญมี ชั้นตะเคียนตาแมว (dammar) ที่ได้จากต้นตะเคียนชันตาแมว (*Balanocarpus heimii* King) และชันกระบาก ใช้ทำน้ำมันชักเงา ยางรักใช้ในการทำเครื่องเงิน กำยานใช้ในการทำเครื่องหอม และทำยา ยางสนใช้ในการทำยา ทำน้ำมันนผสมสี ทำสบู่ และยาขี้ครองเท้า เป็นต้น น้ำมันไม้ (wood – oil) ได้จากน้ำมันของต้นยางเหียง เป็นต้น ซึ่งใช้ในการทำไม้ ชันยาเรือ และทำบ้านเรือน ยางไม้ (gum) และยางขนุนนใช้ในการหุ้มสายเคเบิลใต้น้ำ เป็นต้น

8. อาหารสัตว์ มนุษย์ได้ใช้ป่าไม้เป็นที่เลี้ยงสัตว์ และเป็นแหล่งอาหารสำหรับเลี้ยงสัตว์มาช้านาน เพราะในปามีหญ้า ใบไม้ เปลือกไม้ ผลและเมล็ดไม้ที่สัตว์ชอบกินอยู่มากมายหลายชนิดในประเทศไทย การเลี้ยงสัตว์ในป่ายังไม่แพร่หลายเหมือนในต่างประเทศปล่อยสัตว์เข้าไปหากินในป่าเป็นจำนวนมากทุก ๆ ปี ถ้าหากมีการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์และกำหนดขอบเขตการเลี้ยงให้เหมาะสมแล้ว ก็จะเป็นประโยชน์แก่เศรษฐกิจของประเทศไม่น้อย ประโยชน์ทางอ้อมของป่าไม้นั้นโดยมากมักมองกันไม่ค่อยเห็นและคิดคำนวณออกมาเป็นตัวเงินได้ยาก แต่ก็มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าประโยชน์ทางตรงเหมือนกัน เช่น ทำให้มนุษย์ได้มีน้ำกินน้ำใช้โดยสม่ำเสมอ และช่วยบรรเทาความรุนแรงของลมฟ้าอากาศ เป็นต้น

ประโยชน์ทางอ้อมของป่าไม้ที่สำคัญ (นิวัติ, 2542) ได้แก่

1. มีส่วนช่วยให้ฝนตกเพิ่มขึ้น และทำให้มีความชุ่มชื้นในอากาศสม่ำเสมอ ป่าไม้มีอิทธิพลช่วยทำให้มีฝนตกมากขึ้นเฉพาะที่เฉพาะแห่ง แต่ไม่ใช่ทั่วไป เนื่องจากอากาศที่อยู่เหนือพื้นที่ป่าไม้มีความชุ่มชื้น และเย็นกว่าในที่ที่ไม่มีป่าไม้

2. บรรเทาความรุนแรงของลมพายุ ที่พัดมาเมื่อมาถึงพื้นที่ป่าไม้เป็นฉากกำบังอยู่ก็จะลดความเร็วลงอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสูง ความหนาแน่นของหมู่ไม้และเรือนยอดของพันธุ์ไม้แต่ละชนิดมีความแน่นทึบเพียงใด ในที่ที่มีการปลูกต้นไม้ไว้เป็นฉากกำบังลม หรือแนวป้องกันลม (shelterbelts) ปรากฏว่า ณ ที่สูงจากพื้นดิน 2 ฟุต แนวกันลมนี้จะสามารถลดความเร็วของลมพายุให้เหลือเพียงร้อยละ 20 และแนวกันลมนี้จะมีผลป้องกันลมได้เป็นระยะห่างเท่ากับ 20 -25 เท่า

ของความสูงของต้นไม้ในด้านใต้ลม และ 3 เท่าในด้านเหนือลม (Allen, 1959) แนวป้องกันลมนี้จึงช่วยป้องกันบ้านเรือนและไร่นาที่อยู่ด้านใต้ลมมิให้ถูกพายุทำอันตรายให้เสียหายได้ตามสมควร อีกทั้งยังช่วยป้องกันความชุ่มชื้นของดิน และผิวดินที่อุดมสมบูรณ์มิให้ถูกลมพัดพาไปนอกจากนั้นตามริมฝั่งทะเลป่าไม้ก็สามารถช่วยป้องกันการขยายตัวของเนินทราย (sand dunes) มิให้ลมพัดเอาทรายเข้ามาทับถมที่ประกอบอาคารเกษตร และบ้านเรือนให้เสียหายได้ด้วย

3. ป้องกันการพังทลายของดิน ในพื้นที่ที่มีป่าไม้ขึ้นอยู่เมื่อฝนตกลงมา เรือนยอดของต้นไม้จะสกัดกั้นความรุนแรงของฝนมิให้ตกกระทบผิวดินโดยตรง น้ำบางส่วนจะค้างอยู่ตามเรือนยอดของต้นไม้ (interception) บางส่วนจะไหลไปตามต้น (stem flow) บางส่วนจะตกทะลุเรือนยอด (trough fall) ลงสู่พื้นป่า บริเวณพื้นป่ามักจะมีเศษไม้ใบไม้ และซากเหลือต่าง ๆ ของทั้งพืช และสัตว์ คอยดูดซับน้ำฝน และชะลอความเร็วของน้ำที่ไหลบ่า ดังนั้นเมื่อฝนตกลงมาบนพื้นที่ป่าไม้ที่ได้รับการบำรุงรักษาอย่างดีและมีได้ถูกไฟไหม้ น้ำที่ไหลบ่าผ่านผิวดินจึงมักจะใสไม่ขุ่น ในทางตรงกันข้ามในพื้นที่ป่าไม้ถูกแผ้วถางทำลาย และที่ดินปราศจากสิ่งปกคลุม แรงปะทะของเม็ดฝน และน้ำที่ไหลบ่าจะทำให้ผิวดินที่อุดมสมบูรณ์ถูกกัดเซาะ และไหลล่อยไป เป็นเหตุให้เกิดตะกอนหน้าเขื่อน และตามลำน้ำปีหนึ่ง ๆ ประมาณ 12.5 ล้านตัน (นิวัติ, 2542) ฉะนั้น เพื่อให้มีน้ำใสสะอาดไว้สำหรับบริโภค และใช้สอยตลอดไป จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องป้องกันรักษาป่าตามต้นน้ำลำธารไว้ให้ดี การจุดไฟเผาป่าการตัดไม้ การชักลากไม้ และการทำถนนหนทาง จะต้องทำด้วยความระมัดระวังเพื่อป้องกันมิให้ผิวดินถูกน้ำกัดเซาะไปโดยง่าย

4. บรรเทาอุทกภัย

5. ทำให้น้ำไหลอย่างสม่ำเสมอตลอดปี น้ำที่มีประโยชน์ นอกจากต้องมีคุณภาพดี มีปริมาณพอเหมาะแล้ว ยังจำเป็นจะต้องมีไหลอยู่ตลอดเวลาด้วยไม่ว่าจะมีเฉพาะฤดูฝนและขาดแคลนในฤดูแล้ง ประโยชน์อันยิ่งใหญ่ของป่าไม้ นอกจากจะป้องกันและบรรเทาความรุนแรงของอุทกภัยแล้วก็คือการช่วยให้ลำห้วยลำธารต่าง ๆ ได้มีน้ำไหลอยู่อย่างสม่ำเสมอตลอดปี

6. เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า ป่าไม้นอกจากจะให้ผลผลิต และประโยชน์ต่าง ๆ แก่มนุษย์แล้ว ยังเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าชนิดต่าง ๆ ซึ่งมนุษย์ใช้เป็นอาหาร เป็นเครื่องนุ่งห่ม และเครื่องใช้ไม้สอยต่าง ๆ สัตว์ป่าบางชนิดมีประโยชน์ต่อการค้นคว้าทดลองทางวิทยาศาสตร์การแพทย์ นักและแมลงบางชนิด มีประโยชน์ต่อมนุษย์ในการทำลายศัตรูพืช นอกจากนั้นยังช่วยรักษาความสมดุลของ

ธรรมชาติไว้ด้วย ซึ่งถ้าหากไม่มีป่าไม้สัตว์ป่าต่าง ๆ ดังกล่าวก็จะสูญพันธุ์ไป เพราะจะไม่มีแหล่งที่อยู่อาศัยและปราศจากแหล่งหากิน

7. เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ เช่น จัดทำเป็นอุทยานแห่งชาติ (national park) วนอุทยาน (forest park) และสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในป่า (forest recreation areas) รวมทั้งที่วิเวกห่างไกลผู้คน (wilderness areas) ความสำคัญของป่าไม้ในการที่จะใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชนนั้น นับวันแต่จะมีมากขึ้นและถือว่าเป็นประโยชน์ทางอ้อมของป่าไม้ ที่มีความสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งในขณะนี้

3. การใช้ประโยชน์ผลผลิตจากป่า

ชุมชนในชนบทเป็นชุมชนที่อยู่ใกล้ป่า การมองเห็นประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากป่าจึงมีลักษณะเป็นการใช้ประโยชน์ทางตรงที่เกิดขึ้นทันทีในท้องที่มากกว่ามุ่งประโยชน์ทางอ้อม ประโยชน์ดังกล่าวโดยส่วนใหญ่มุ่งสนองความจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต การใช้ประโยชน์ผลผลิตจากป่านอกจากจะใช้เนื้อไม้โดยตรงแล้ว ยังใช้ในลักษณะการเก็บหาของป่า (วนิดา, 2539) ได้แก่

1. พืชผักป่า เป็นพืชที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของประชาชนในชนบทสูงสุด เนื่องจากมีการเก็บหาพืชผักป่ามาใช้เป็นอาหารประจำวันและขายในท้องตลาด กรมวิชาการเกษตรได้รายงานชนิดพืชอาหารท้องถิ่นของประชาชนภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือรวม 180 ชนิด ซึ่งนำมาใช้ประโยชน์ โดยแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ ใช้รับประทานเป็นผักสด ใช้รับประทานเป็นผักต้ม และใช้ทำแกงหรือซूपแบบท้องถิ่น

2. พืชอาหารเบ็ดเตล็ด ได้แก่ พืชหัว หน่อไม้ หน่อหวาย และผลไม้ป่า เป็นต้น

3. เห็ดกินได้ พบได้ในป่าทั่วประเทศ พบมากในฤดูฝน ใช้ทำอาหารบางชนิดใช้เป็นสมุนไพรรักษาโรคได้

4. แมลงอุตสาหกรรมและแมลงกินได้ ได้แก่ ครั้ง ผึ้ง อีหนู ไช้มดแดง จักจั่น จิ้งหรีด และแมลงเม่า เป็นต้น

5. เปลือกไม้ ยางไม้

6. ชันไม้ น้ำมันยาง

7. ไม้หอม แก่นไม้ เช่น ไม้กฤษณา และไม้จันทร์หอม เป็นต้น

ผลิตภัณฑ์ได้จากป่า

ของป่า (วนิดา, 2539) หมายถึง ผลิตภัณฑ์จากป่าทุกชนิดยกเว้น ไม้ โดยได้มีการพยายามที่จะจำแนกของป่ากันในแต่ละประเทศ บางประเทศแยกจากการใช้ประโยชน์โดยหมายรวมถึงของป่าที่สัมผัสไม่ได้ เช่น สถานที่พักผ่อน อุทยาน เป็นต้น บางประเทศแยกตามลักษณะของผลิตภัณฑ์ สำหรับประเทศไทย ซึ่งมีของป่ามากมายหลายชนิด ซึ่งตามพระราชบัญญัติป่าไม้พุทธศักราช 2484 ได้จัดของป่าออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ของป่าหวงห้าม ได้จัดรวมของป่าที่หายากและการเก็บหาที่เป็นอันตรายแก่ต้นไม้รวมเข้าไว้ด้วยกันและอนุญาตให้มีการเก็บหาโดยไม่ต้องขออนุญาตต่อกรมป่าไม้ในปริมาณจำกัดที่เพียงพอต่อการใช้สอยในครัวเรือน

2. ของป่าไม่หวงห้าม คือ ของป่าที่ไม่ได้มีรายชื่อกำหนดเป็นของป่าหวงห้ามข้างต้น ได้แก่ น้ำผึ้งธรรมชาติ รวงผึ้ง เขากวางอ่อน ครั่ง รังนกนางแอ่น และไม้ไผ่ เป็นต้น

ความสำคัญของของป่า

ในประเทศไทยคนที่มีอาชีพหาของป่าซึ่งมีอยู่อย่างน้อยที่สุดห้าล้านคน ยังต้องพึ่งพิงของป่าเป็นแหล่งรายได้ ในขณะที่จำนวนประชากรที่ใช้ประโยชน์จากของป่ามีมากกว่านี้มาก (กรมป่าไม้, 2539) ความสำคัญของของป่าที่เห็นได้ชัดมีดังนี้

1. ของป่าให้วัสดุที่จำเป็น รายได้ และการจ้างงานในระดับที่มีปัจจัยสำคัญต่อเศรษฐกิจของชนบท และเศรษฐกิจของชาติ

2. ผลผลิตอย่างต่อเนื่องของของป่าแสดงให้เห็นว่าเราสามารถใช้อย่างยั่งยืนจากป่าเขตร้อน ลักษณะเช่นนี้ส่งเสริมให้เห็นคุณค่าของป่าสมบูรณ์ ทำให้เห็นถึงความไม่คุ้มค่าของการทำลายป่า เป็นการเปิดโอกาสสำหรับความอยู่รอดของแหล่งทรัพยากรป่าเขตร้อนปัจจุบันของป่ามีบทบาทสำคัญ เนื่องจากมีส่วนเกี่ยวข้องกับการครองชีพของประชาชนในชนบทและประชาชนที่อาศัยอยู่ในป่า ดังจะเห็นได้ว่าบทบาทที่สำคัญของของป่า มีดังนี้

1. เพื่อใช้เป็นอาหารพื้นบ้าน
2. เพื่อประโยชน์การใช้สอยในครัวเรือนในชีวิตประจำวัน
3. เพิ่มรายได้ให้แก่ครัวเรือนในระดับท้องถิ่น
4. ก่อให้เกิดการสร้างงานในด้านการเก็บหา การผลิต และการขนส่ง
5. สินค้าบางชนิดได้พัฒนาเป็นสินค้าส่งออกระดับนานาชาติ ของป่าทำรายได้ให้ประเทศถึงปีละ 400 – 500 ล้านบาท
6. ช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หากได้มีการจัดการอย่างถูกต้อง

การใช้ประโยชน์จากของป่า

วนิดา (2539) ได้จำแนกของป่าออกเป็นหมวดหมู่ ตามลักษณะของของป่า โดยจำแนกของป่าเป็น 9 กลุ่ม คือ หวาย ไม้ ชันและยาง สมุนไพรและเครื่องเทศ พืชอาหาร แมลงอุตสาหกรรมและแมลงกินได้ ไม้หอม เปลือกไม้ แทนนินและสีธรรมชาติ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

หวาย

หวายเป็นพืชเลื้อยที่มีหนามอยู่ในวงศ์ย่อย *Calmoideae* ของวงศ์ปาล์ม มีลำต้นเลื้อยไปตามดินหรือเกาะไปตามต้นไม้อื่น ๆ ในโลกนี้มีอยู่ประมาณ 600 ชนิด 14 สกุล ในประเทศไทยพบ 55 ชนิด 6 สกุล ได้แก่ *Calamus*, *Korthalsia*, *Daemonorops*, *Plectocomia*, *Myrialepsis* และ *Plectocomiopsis* การใช้ประโยชน์จากหวาย ได้แก่ ใช้ทำจักสานและงานฝีมือต่าง ๆ ใช้ทำเฟอร์นิเจอร์ ใช้เป็นสมุนไพรรักษาโรค เช่น รุมาดิสซั่ม หอบหืด ท้องร่วง แก้งูกัดและโรคกล้ามเนื้อ และใช้รับประทานหน่อและยอด

ไผ่

ในประเทศไทยมี 55 ชนิด 13 สกุล ได้แก่ *Arundinaria*, *Bambusa*, *Cephalostachyum*, *Dendrocalamus*, *Dinochloa*, *Gigantochloa*, *Melocalamus*, *Melocanna*, *Neohouzeaua*, *Pseudosasa*, *Schizostachyum*, *Teinostachyum* และ *Thyrsostachys* ชนิดของไผ่ที่ราษฎรนิยมนำมาใช้ประโยชน์จากป่า ได้แก่ ไผ่ตง (*Dendrocalamus asper* Backer Syn. *Gigantochloa aspera* Kurz. *Bambusa aspera* Schult.) ไผ่รวก (*Thyrsostachys siamensis* Gamble) ไผ่สีสุก (*Bambusa blumeana* Schult.) ไผ่ไร่ (*Gigantochloa albociliata* Kurz.) และไผ่ป่าหรือไผ่หนาม (*Bambusa arundinacea* Wild.) เป็นต้น การใช้ประโยชน์จากไผ่ ได้แก่ ใช้ลำต้นในการก่อสร้างบ้าน ทำพื้น ฝาผนัง บันได รั้ว ภาชนะ เครื่องเล่น เครื่องดนตรี เฟอร์นิเจอร์ จักสาน ทำฟืน และเป็นวัตถุดิบในการทำเยื่อและกระดาษ

ชันและยาง

ชันและยางที่พบในประเทศไทยมี 27 ชนิด ได้แก่ ชันตะเคียนทอง (*Hopea odorata* Roxb.) ชันกระบาก (*Anisoptera costata* Korth.) น้ำมันยางเหียง (*Dipterocarpus obtusifolius* Teijsm.) น้ำมันยางกราด (*Dipterocarpus intricatus* Dyer) และน้ำมันยางพลวง (*Dipterocarpus tuberculatus* Roxb.) เป็นต้น มณฑล (2535) ให้ความหมายชันและยางว่า ชัน (resin) เป็นสารเหลวที่ไหลซึมออกมาจากไม้ยืนต้น โดยธรรมชาติไม่ระเหย สามารถสกัดได้จากการเจาะเนื้อไม้ หรือกรีดทำรอยแผลให้เปลือกขาดออก ชันมีประโยชน์คือ ใช้ทำแลคเกอร์ น้ำมันทาชักเงา น้ำหมึก กาว และพลาสติกสังเคราะห์ สำหรับยาง (gums) เป็นสารที่เกิดจากกระบวนการลำเลียงอาหารไปสู่ส่วนต่างๆของไม้ยืนต้น มีลักษณะเป็นของเหลวที่ออกมาจากต้นไม้โดยธรรมชาติ หรือไหลออกมาเมื่อได้รับการกรีด หรือเจาะเนื้อไม้ เมื่อนำมาผ่านกระบวนการบางอย่างสามารถนำมาผลิตวัสดุต่างๆได้มากมาย เช่น สีน้ำ ยอม หมากฝรั่ง กาว สารสังเคราะห์ เป็นต้น

สมุนไพรและเครื่องเทศ

สมุนไพรและเครื่องเทศเป็นสิ่งที่แยกออกจากกันได้ยาก พืชชนิดเดียวกันอาจเป็นทั้งสมุนไพรและเป็นทั้งเครื่องเทศขึ้นอยู่กับการใช้ประโยชน์พืชนั้น ๆ สมุนไพรอาจเรียกได้ว่าเป็นยาพื้นบ้าน เป็นที่ยอมรับ และใช้กันมาแต่สมัยโบราณ ในปัจจุบันมีสมุนไพรมากกว่า 1,000 ชนิด แต่มี

ประมาณ 100 ชนิดที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ สมุนไพรที่ใช้กันส่วนหนึ่งมาจากป่า โดยไปขุดหาจากป่าตามความต้องการของตลาด ได้แก่ หญ้าหนวดแมว (*Orthosiphon aristatus* Miq.) มะเกลือ (*Diospyros mollis* Griff.) คัดเค้า (*Randia siamensis* Craib.) และเสลดพังพอน (*Barleria lupulina* Lindl.) เป็นต้น

เครื่องเทศในสมัยโบราณนอกจากจะใช้ในการแต่งกลิ่นอาหารให้ชวนรับประทาน กลบกลิ่น คับคาว แล้วยังใช้เครื่องเทศช่วยถนอมอาหารไม่ให้เกิดการหืน บูด เน่า เครื่องเทศเกือบทุกชนิดมีน้ำมันหอมระเหย (essential oil) เป็นองค์ประกอบส่วนใหญ่ จึงมีการใช้เครื่องเทศเป็นยา รักษาโรคหรือเป็นส่วนผสมของยารักษาโรค (นิจศิริ, 2534) เครื่องเทศในประเทศไทยมีมากมายหลายชนิด ได้แก่ กระวาน (*Amomum krervanh* Pierre.) กานพลู (*Syzygium aromaticum* (L.) Merr. & L.M.Perry) ลูกจันทน์เทศและดอกจันทน์เทศ (*Myristica fragrans* Houttuyn) และอบเชย (*Cinnamomum cassia* (Nees) Nees ex. Blume)

พืชอาหาร

พืชอาหารที่เก็บจากป่าประกอบไปด้วย พืชผักป่า พืชหัว ผลไม้ป่า และเห็ด มีพืชหลายชนิดที่ได้พัฒนาจนเป็นพืชเศรษฐกิจเนื่องจากเป็นพืชเอนกประสงค์ และเป็นที่ยอมรับประทานกันทั่วไป พืชผักป่า เป็นพืชที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของประชาชนในชนบทสูงสุด เนื่องจากมีการเก็บหาพืชผักป่ามาใช้เป็นอาหารประจำวัน และขายในท้องตลาด ได้แก่ สะเดา (*Aradirachta indica* A.Juss. var. *siamensis* Valetton) ผักกูด (*Ceratopteris thalictroides* Brongh.) ลิ้นฟ้า (*Oroxylum indicum* Vent.) และผักหวานป่า (*Melientha suavis* Pierre.) เป็นต้น นอกจากนี้พืชผักป่าแล้ว ยังมีพืชหัว หน่อไม้ หน่อหวาย ผลไม้ป่าอีกหลายชนิดที่ราษฎรเก็บกินเป็นอาหาร ได้แก่

หน่อไม้ (*Bambusa arundinacea*) หน่อหวาย (*Calamus acanthophyllus*) กลอย (*Dioscorea hispida* Dennst.) มะขามป้อม (*Phyllanthus emblica* Linn.) และสมอ (*Terminalia chebula* Retz.) เป็นต้น

เห็ดกินได้ เป็นพืชสำคัญอีกชนิดหนึ่งของป่าไม้ในประเทศไทย พบมากในฤดูฝน ใช้ในการทำอาหารทำได้หลายตำรับและมีรสชาติอร่อย บางชนิดใช้เป็นสมุนไพรรักษาโรคได้ เห็ดที่พบในประเทศไทยมีมากมายหลายชนิด ได้แก่ เห็ดเผาะ (*Astreus hygrometricus (Pers) Morg.*) เห็ดลม (*Lentinus praerigidus Berk.*) และเห็ดโคน (*Termitomyces fuliginosus Heim.*) เป็นต้น

แมลงอุตสาหกรรม และแมลงกินได้

แมลงมีหลายชนิดที่มีความเกี่ยวข้องกับมนุษย์มาแต่สมัยโบราณ และได้มีการพัฒนาแมลงซึ่งได้จากป่ามาสู่อุตสาหกรรม ได้แก่ ครั่งและผึ้ง ส่วนแมลงกินได้บางชนิดที่มีการซื้อขายกันตามตลาดในท้องถิ่นมีปริมาณไม่มากนักแต่ก็สามารถเพิ่มรายได้แก่ครัวเรือนในชนบทแมลงของป่าแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. ครั่ง เป็นสารที่ขับถ่ายออกจากตัวแมลงครั่ง (*Laccifer lacca Kerr*) ยางครั่งมีลักษณะเหนียวเหลือง เมื่อถูกอากาศนานเข้าจะแข็งตัวเป็นสีน้ำตาลแดง ในสมัยโบราณใช้สีจากครั่งเป็นสมุนไพรสำหรับยารักษาโรค เช่น โลหิตจาง ใช้สีย้อมไหมและหนังสือ และในปัจจุบันยังใช้ย้อมไหมและฝ้าย และทำสีอาหาร เช่น ขนมหั่น นอกจากนี้ครั่งยังมีประโยชน์ในการนำมาทำผลิตภัณฑ์ได้หลายชนิด เช่น ครั่งประทับตรา ภาชนะเครื่องใช้ น้ำหมักและสี เป็นต้น

2. ผึ้ง ในประเทศไทยน้ำผึ้งได้จากผึ้งพื้นเมืองมี 3 ชนิด และผึ้งพันธุ์ 1 ชนิดรวมเป็น 4 ชนิด ได้แก่ ผึ้งหลวง (*Apis dorsata F.*) ผึ้งโพรง (*Apis cerana F.*) และผึ้งมี้ม (*Apis florae F.*) ผลิตภัณฑ์ผึ้งมีการใช้ประโยชน์ ดังนี้ น้ำผึ้ง เป็นอาหารบริสุทธิ์ตามธรรมชาติเหมาะสำหรับเป็นส่วนผสมของยาแผนโบราณหลายชนิด เพื่อช่วยลดความฝาดของตัวยา ใช้แปรรูปเป็นอาหาร ใช้ผสมอาหารเพื่อให้มีกลิ่น สี และรสชาติที่น่ารับประทาน ใช้เป็นยารักษาโรคต่าง ๆ เช่น โรคความดันโลหิตสูง แก้วไอ และหลอดลมอักเสบ เป็นต้น

ขี้ผึ้งหรือไขผึ้ง นำมาใช้ประโยชน์ในทางการแพทย์ ใช้หุ้มยาเม็ดทำให้ยาเก็บได้นาน ใช้ผสมเป็นครีมหรือยาขี้ผึ้งทำให้เนื้อยาข้นหรือแข็งตัวขึ้น ใช้ทำเครื่องสำอาง ใช้ทำสีผึ้ง ใช้ทำเทียนไข ใช้ในการเคลือบเงา และใช้ในงานอลูมิเนียมหรือเครื่องเงิน เป็นต้น

นมผึ้ง ใช้เป็นสมุนไพรบำรุงสุขภาพ และรักษาโรคบางอย่าง เช่น โรคปวดข้อ และโรคเกี่ยวกับระบบประสาท เป็นต้นพืชผึ้ง แก้วปวดข้อ หอบหืด ต่อมไทรอยด์โต ลดความดันเลือดสูงบางชนิด และแก้อาการบวมอักเสบ

เกสรผึ้ง เป็นอาหารเสริม และเป็นส่วนประกอบของยาสมุนไพร ช่วยให้เจริญอาหาร ขับถ่ายเป็นปกติ การหมุนเวียนโลหิตเป็นปกติ และรักษาโรคโลหิตจาง เป็นต้น

3. แมลงกินได้ ราษฎรในชนบทจะเก็บกินเป็นอาหารว่าง และเป็นอาหารเสริมโปรตีนซึ่งมีขายในท้องตลาด ได้แก่ ตั๊กแตน (*Cyrtacanthacris tatarica* Linnaeus.) แมงดา (*Lethocerus indicus* Lep.-Serv.) และจิ้งหรีด (*Acheta testacea* Walker) เป็นต้น

ไม้หอม

ไม้หอม ได้มีการนำมาสกัดน้ำมันหอมระเหยเพื่อใช้ประโยชน์ ไม้หอมที่น่าสนใจในประเทศไทย ได้แก่ จันทน์ (*Tarenna hoensis* Pitard) ใช้ประกอบเครื่องยา หรือไม้หอม (*Altingia exelsa* Noronha) เนื้อไม้มีกลิ่นหอม ใช้ทำรูป หรือโลงศพ และกฤษณา ไม้กฤษณาในประเทศไทยมี 3 ชนิด ได้แก่ *Aquilaria malaccensis* Roxb. (syn. *A. agallocha* Roxb.), *Aquilaria crassna* Pierre ex H. Lec. และ *Aquilaria subintegra* Dinghou น้ำมันหอมระเหยจากกฤษณาใช้ในอุตสาหกรรมน้ำมันหอมและการแต่งกลิ่นยาสูบ เป็นต้น

เปลือกไม้

เปลือกไม้ที่มีการเก็บหาในประเทศไทยในปัจจุบันมีอยู่ 12 ชนิด สำหรับเปลือกไม้ที่สำคัญมี 3 ชนิด คือ ขางบง (*Persea kurzii* Kosterm.) ใช้ประโยชน์ในการทำรูป อบเชย (*Cinnamomum cassia* (Nees) Nees ex. Blume) เปลือกอบเชยมีกลิ่นหอมฉุนและมีรสหวานใช้เป็นส่วนประกอบของอาหารและปอกระสา (*Broussonetia papyrifera* Vent) เปลือกปอกระสาใช้ทำเชือกกระดาช ทำกระดาชสาด้วยมือแบบอุตสาหกรรมพื้นบ้าน และสามารถใช้ออกกระสาทั้งลำต้นเป็นวัตถุดิบสำหรับผลิตเชือกกระดาชในโรงงานอุตสาหกรรมสมัยใหม่

แทนนิน และสีธรรมชาติ

แทนนิน และสีธรรมชาติ ได้จากการนำเนื้อไม้และส่วนต่าง ๆ ของต้นไม้ เช่น ผล เปลือก ใบมาใช้ประโยชน์เพื่อเป็นการเพิ่มคุณค่าให้แก่ของป่า ซึ่งในการใช้ประโยชน์นี้อาจใช้ส่วนต่าง ๆ ของต้นไม้โดยตรง หรือการสกัดนำมาใช้ประโยชน์ก็ได้สารธรรมชาติที่เรียกว่าแทนนิน (Tannin ภาษาอังกฤษเรียกว่า น้ำฝาด)

เป็นสารสกัดในถุงของเหลวภายในเซลล์ พบในเปลือก เนื้อไม้ ใบ ราก ผล (มณฑล, 2535) แทนนินเป็นสารที่ใช้ในการฟอกหนัง เป็นสารช่วยลดความหนืดในบ่อน้ำมัน ใช้ในการทำหมึก พิมพ์ ทำสีย้อมผ้าให้ทนนานและใช้เป็นส่วนผสมในยารักษาโรคและเครื่องสำอาง เป็นต้นสีธรรมชาติจากพืชและสัตว์ในประเทศไทยบางชนิดนำมาใช้ประโยชน์ในด้านการทำเป็นสีย้อมธรรมชาติ เช่น คราม (*Indigofera tinctoria* Linn.) และสีเสียด (*Acacia catechu* Willd.) เป็นต้นการใช้ประโยชน์จากของป่าดังกล่าวข้างต้นชี้ให้เห็นว่า ป่าไม้เป็นทรัพยากร ธรรมชาติที่มนุษยชาติพึงพิง และใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต โดยเฉพาะประชากรในชนบทส่วนใหญ่ที่มีฐานะยากจนสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยการพึ่งพิงป่า

4. ลักษณะการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้

นอกจากนี้ลักษณะและขอบเขตของการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในชนบทสามารถแบ่งออกได้ 3 ลักษณะ คือ การพึ่งพิงเพื่อยังชีพ การพึ่งพิงเพื่อสร้างรายได้และการพึ่งพิงเพื่อการเป็นปัจจัยการผลิต (นิวัติ, 2537) มีรายละเอียด ดังนี้

1.การพึ่งพิงเพื่อยังชีพ เป็นลักษณะการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ที่สำคัญที่สุดของครัวเรือนชนบทมาตั้งแต่อดีตกาล แม้แต่ในปัจจุบันที่มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านต่าง ๆ มีการผลิตสินค้าและบริการเพื่อการยังชีพ ซื่อขายแลกเปลี่ยนและบริโภคกันในระหว่างสังคมมนุษย์ ทั้งในระดับชุมชนเมือง ชุมชนชนบท จนถึงชุมชนระหว่างประเทศก็ตาม แต่ชาวชนบทส่วนใหญ่ยังคงพึ่งพิงป่าไม้ในฐานะแหล่งทรัพยากรเพื่อการยังชีพในรูปแบบของปัจจัย 4 เริ่มตั้งแต่ การเก็บหาอาหารจากพืชผักป่าไม้จากส่วนต่าง ๆ ของต้นไม้ ทั้งดอก ใบ ผล เมล็ด ลำต้น ราก รวมทั้งอาหารที่ได้จากสัตว์ป่าหรือผลิตภัณฑ์จากสัตว์ป่า

2. การฟุ้งฟิงเพื่อสร้างรายได้ เป็นลักษณะการฟุ้งฟิงทรัพยากรป่าไม้ที่ครัวเรือนชนบทเก็บหาทรัพยากรป่าไม้นำไปขายเป็นรายได้ครัวเรือนเพื่อการแลกเปลี่ยนกับสิ่งอุปโภคบริโภคที่ครัวเรือนขาดแคลนหรือหาไม่ได้จากป่าไม้ ลักษณะการขายแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การขายทรัพยากรที่เก็บหามาได้จากป่าโดยคงสภาพเดิม เช่น ฟืน เห็ด อาหารจากพืชผักป่า ผลไม้ป่า หรือเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์จากสัตว์ป่า

อีกประการหนึ่ง ได้แก่ การขายทรัพยากรที่เก็บหามาได้จากป่าโดยการแปรรูปแล้ว เช่น เลื่อ ผลิตภัณฑ์จากไม้ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ หัตถกรรมต่าง ๆ จากหวาย ไม้ไผ่และหูกมอภาพรวมในระดับประเทศแล้ว จะเห็นได้ว่า ทรัพยากรป่าไม้เหล่านี้สามารถส่งเป็นสินค้า ออกทำรายได้ให้ประเทศปีละมาก ๆ

3. การฟุ้งฟิงเพื่อเป็นปัจจัยการผลิต เป็นลักษณะการฟุ้งฟิงทรัพยากรป่าไม้ที่ครัวเรือนชนบทนำทรัพยากรจากป่าไม้มานำมาใช้เป็นปัจจัยการผลิต ซึ่งโดยทั่วไปมักเป็นเกษตรกรรมทั้งทางตรงและทางอ้อม ในทางตรง ได้แก่ ครัวเรือนชนบทนำทรัพยากรป่าไม้มานำมาใช้ทำเป็นเครื่องมือ หรือส่วนประกอบของเครื่องมือในการเกษตร เช่น จอบ เสียม คราด คันไถ นำมูลค้างคาวมาใช้ทำปุ๋ยนำส่วนต่างๆ ของต้นไม้มาใช้เป็นอาหารสัตว์เลี้ยง ใช้วัสดุที่ได้จากป่าไม้มานำมาเป็นยาปราบศัตรูพืชเช่น สะเดา แม้กระทั่งการใช้พื้นที่ป่าไม้เป็นที่ดินในการผลิตพืชเกษตรกรรมโดยตรงส่วนในทางอ้อม ได้แก่ นักจากป่าช่วยในการกำจัดแมลงศัตรูพืชต้นไม้ในป่าครึ่งธาตุอาหารของพืชไว้ที่ปมรากรวมกับปุ๋ยที่เกิดจากการทับถมของอินทรีย์สารจากพืช และสัตว์ ต่าง ๆ ปลดปล่อยออกจากป่าไม้มานำตามกระแสน้ำสู่แปลงเกษตรกรรมของชุมชนเป็นการปรับปรุงคุณสมบัติทางกายภาพของดินรวมทั้งเป็นแหล่งผลิตน้ำเพื่อการเกษตรกรรมในหน้าแล้งปัจจุบันกล่าวได้ว่าผลผลิตจากป่ามีคุณค่าในเชิงเศรษฐกิจ ซึ่งเมื่อพิจารณาในระดับครัวเรือนของชุมชนที่อาศัยอยู่ใกล้กับพื้นที่ป่าหรือรอบป่า

ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับป่า

ในอดีตกาลที่ผ่านมา มนุษย์ได้เรียนรู้การใช้ทรัพยากรเพื่อการดำรงชีวิตอย่างสอดคล้องกับธรรมชาติ และมนุษย์ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของสมดุลของธรรมชาติตามกระบวนการวิวัฒนาการของมนุษย์ตั้งแต่อดีตขึ้นมาบนโลกเมื่อประมาณ 2 ล้านปีที่ผ่านมา (วิสุทธิ, 2538) ประเทศไทยเป็นประเทศที่ประชากรในชนบทยังคงดำรงชีพอยู่โดยเกี่ยวพันกับทรัพยากรป่าไม้ โดยพบว่าราษฎรร้อยละ 10 ของประเทศหรือประมาณ 5 ล้านคนเศษต้องพึ่งพิงอาศัยป่า (ไพฑูริย์, 2530) ความเป็นอยู่

ที่ต้องพึ่งพิงอาศัย และสัมพันธ์กันระหว่างทรัพยากรป่าไม้กับชุมชนชนบทที่มีความผูกพันกับธรรมชาติ ผูกพันกับน้ำ ดิน ข้าว ปลา ไม้ผล และของป่า เขวลักษณ์ (2531) กล่าวไว้ว่า ป่าเป็นเหมือนครัวหรือตู้ยาในชนบท เป็นแหล่งอาหาร และยาสมุนไพร ประชาชนที่อยู่อาศัยในป่าหรือ บริเวณใกล้เคียงได้อาศัยประโยชน์ โดยการพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติจากผืนป่านั้น ๆ

ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับป่าสามารถจำแนกออกได้เป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ (Byron and Arnold, 1997)

1. คนที่อาศัยอยู่ในป่า หาเลี้ยงชีพโดยการล่าสัตว์ เก็บหาของป่าหรือทำไร่หมุนเวียน และเป็นคนพึ่งพิงป่าอย่างมากในการดำรงชีพ คนที่จัดอยู่ในประเภทนี้มักเป็นคนพื้นเมืองในท้องถิ่นหรือชนกลุ่มน้อย ซึ่งโดยทั่วไปจะอยู่นอกกระแสทางเศรษฐกิจ และการเมือง

2. คนที่อาศัยอยู่ใกล้ป่า โดยทั่วไปมักทำการเกษตรในพื้นที่ที่อยู่รายรอบป่าและใช้ประโยชน์จากผลิตผลจากป่า เช่น ไม้ฟืน อาหาร ยา สมุนไพร เป็นต้น เพื่อเลี้ยงชีพหรือนำมาซึ่งรายได้ สำหรับผู้ที่ทำการเกษตรหาอาหารที่ได้จากป่ามีความสำคัญต่อการผลิต อาจเป็นในรูปแบบของใบไม้ที่เก็บจากในป่าเพื่อใช้คลุมหน้าดินบริเวณโคนต้นไม้ที่ปลูกหรือในรูปแบบของมูลสัตว์ที่ได้จากการนำสัตว์ไปเลี้ยงในป่า

3. คนที่เกี่ยวกับกิจกรรมเชิงธุรกิจการค้า เช่น ดักจับสัตว์ ขุดหาแร่ ตัดหาแร่ ตัดไม้ กลุ่มคนที่จัดอยู่ในประเภทนี้แตกต่างจากสองประเภทแรก โดยที่คนเหล่านี้มีรายได้จากแรงงานที่ได้จากการพึ่งพิงป่ามากกว่าคนที่จะเป็นผู้ใช้ประโยชน์จากผลิตผลจากป่าเพื่อเลี้ยงชีพโดยตรง อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ระหว่างคนกับป่าประเภทนี้มีอยู่มากในประเทศอุตสาหกรรม เช่น ชุมชนชนบทเล็ก ๆ ในประเทศออสเตรเลียที่ประชาชนมีรายได้ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับการตัดไม้ขาย จะเห็นได้ว่าพฤติกรรมและความเป็นอยู่ของมนุษย์มีความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อม จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจอย่างยิ่งที่ต้องศึกษาให้เข้าใจ เพื่อหาแนวทางแก้ไขให้พฤติกรรมของมนุษย์ไม่บังเกิดผลร้ายต่อสิ่งแวดล้อม (เกษม, 2540) ซึ่งสภาพปัญหาทางด้านป่าไม้ของประเทศไทยในอดีตและปัจจุบันเป็นปัญหาด้านการบุกรุกทำลายป่า การล่าสัตว์ป่า การตัดไม้ การเก็บหาของป่า ตลอดจนปัญหาไฟป่า การรักษาป่าไว้จึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งต่อสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นและต่อความเป็นอยู่ของชุมชนชนบทซึ่งต้องพึ่งพิงอาศัยป่าเป็นแหล่งน้ำหล่อเลี้ยงกิจกรรมต่าง ๆ การศึกษาข้อมูล และการจัดการชุมชนได้

อย่างถูกวิธีย่อมเป็นการบรรเทาปัญหาป่าไม้ และสามารถปรับปรุงคุณภาพชีวิตของราษฎรในชุมชนได้ อันส่งผลให้สามารถลดกิจกรรมการทำลายป่าในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ลงไปด้วย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จุฬารัตน์ (2544) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเศรษฐกิจสังคมกับการใช้ประโยชน์จากของป่าของชุมชนรายรอบอุทยานแห่งชาติแม่จรม จังหวัดน่าน พบว่าประเภทของของป่าที่ราษฎรเก็บหามาใช้ประโยชน์ ได้แก่ สมุนไพร พืชผักป่า ผลไม้ป่า ไม้ หน่อไม้ เห็ด แมลงกินได้ สัตว์ป่าฟันและถ่าน คราวเรือนส่วนใหญ่จะเก็บหาของป่ามาใช้ประโยชน์เกือบทุกชนิด ของป่าที่มีการนำมาใช้ประโยชน์มากที่สุด ได้แก่ หน่อไม้ ปริมาณเฉลี่ยเท่ากับ 26.12 กิโลกรัม/ครัวเรือน/ปี ปริมาณรวมเท่ากับ 47,669 กิโลกรัม/ปี คิดเป็นมูลค่า 238,434 บาท/ปี และปริมาณของป่าที่เก็บหามาใช้ประโยชน์ทั้งชุมชนเท่ากับ 207,101 กิโลกรัม/ปี คิดเป็นมูลค่าเท่ากับ 2,544,615 บาท/ปี ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ของป่าชุมชนยังต้องใช้ประโยชน์จากของป่าเพราะมีรายได้น้อยไม่พอที่จะซื้ออาหารจากตลาดปัญหา และอุปสรรคในการเก็บหาของป่าส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่จะเข้มงวดและหาของป่าได้ยากขึ้นเพราะประชากรเพิ่มมากขึ้นตามการขยายตัวของชุมชน สำหรับการทดสอบสมมติฐานเพื่อหาความสัมพันธ์พบว่าจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์เห็ด และพืชผัก ป่า รายได้ในครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับการใช้ฟัน อาชีพของครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับการใช้ของป่าเกือบทุกชนิด ยกเว้นถ่าน และสมุนไพร การถือครองที่ดินมีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์ไม้ไผ่

ธนะภักดิ์ (2545) ศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อระดับการพึ่งพิงผลผลิตของป่าจากป่าโปร่งขุนเพชร จังหวัดชัยภูมิ พบว่า ราษฎรมีการรวมกลุ่มกันเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ โดยมีการใช้ประโยชน์จากของป่า คิดเป็นมูลค่าต่อครัวเรือนเท่ากับ 63,061.13 บาท/ครัวเรือน/ปี โดยมีการใช้ประโยชน์จากใบลานเป็นมูลค่าสูงที่สุด เฉลี่ยต่อครัวเรือน 29,915.73 บาท/ครัวเรือน/ปี มูลค่าทางเศรษฐกิจจากการใช้ประโยชน์จากของป่าทั้งหมด 18,925,540 บาท/ปี ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อระดับการพึ่งพิงของป่า ได้แก่ การมีบทบาททางสังคมของหัวหน้าครัวเรือน อาชีพหลักของครัวเรือน และขนาดการถือครองที่ดินของครัวเรือน สำหรับค่าเสียโอกาสในการเก็บหาของป่ากลุ่มราษฎรที่มีอาชีพในการเก็บหาของป่า 108,344.78 บาท/ครัวเรือน/ปี กลุ่ม

ราษฎรที่มีอาชีพทางเกษตรกรรมเท่ากับ 28,833.17 บาท/ครัวเรือน/ปี และกลุ่มราษฎรอาชีพอื่น ๆ เฉลี่ยเท่ากับ 57,213.64 บาท/ครัวเรือน/ปี

นพดล (2545) ศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจ และสังคมที่มีผลต่อการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ในป่าชุมชน บ้านโคกสะอาด ตำบลหินลาด อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ ได้แก่ การเป็นสมาชิกกลุ่มกิจกรรมในชุมชน รายได้ของครัวเรือนต่อปี ดังนั้นในการที่จะรักษาพื้นที่ป่าชุมชนบ้านโคกสะอาด ให้ชุมชนได้ใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการประชาสัมพันธ์ควบคู่กับการฝึกอบรมหลักสูตรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มรายได้ และการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ให้กับชุมชนต่อไป

สตุคดี (2546) ศึกษาเปรียบเทียบลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และการพึ่งพิงพื้นที่ป่าอนุรักษ์ของชุมชนเพาะปลูกแบบวนเกษตร กับเพาะปลูกแบบพืชเชิงเดี่ยวในพื้นที่กันชนเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า เกษตรกรที่เพาะปลูกแบบวนเกษตรมีปัญหาที่พบมากที่สุด คือ ด้านหนี้สินและค่าใช้จ่าย ส่วนเกษตรกรที่เพาะปลูกแบบพืชเชิงเดี่ยว มีปัญหาที่พบมากที่สุด คือ ด้านต้นทุนการผลิต และความเสื่อมโทรมของพื้นที่ โดยเฉพาะคุณภาพของดิน ผลการเปรียบเทียบลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคมและการพึ่งพิงพื้นที่ป่าอนุรักษ์ของเกษตรกรที่เพาะปลูกทั้งสองแบบ พบว่า ภาวะหนี้สิน ผลตอบแทนทางการเกษตร รายจ่ายด้านการเกษตรความรู้ด้านการเกษตร การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ความเชื่อถือที่มีต่อผู้นำกลุ่มและการพึ่งพิงพื้นที่ป่าอนุรักษ์ของเกษตรกรที่เพาะปลูกแบบวนเกษตร และเกษตรกรที่เพาะปลูกแบบพืชเชิงเดี่ยวมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

รัชนิวรรณ (2547) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าพันดอน – ปะโค อำเภอหนองแสง จังหวัดอุดรธานีพบว่าประเภทของของป่าที่ปลูกเพื่อใช้ประโยชน์ในครัวเรือนมีจำนวน 5 ประเภท ได้แก่ ไม้ป่าสมุนไพร ไม้ พืชผักป่าและมันกลอย การทดสอบสมมติฐาน พบว่า อาชีพหลักของครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ประเภทสมุนไพร หน่อไม้และสัตว์ป่า สัดส่วนรายได้ของครัวเรือน (สัดส่วนของรายได้ที่มาจากอาชีพอื่น ๆ ยกเว้นอาชีพการเก็บหาของป่าต่อรายได้รวมของครัวเรือนทั้งหมด) มีความสัมพันธ์กับการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ประเภท ไม้ สมุนไพร ผลไม้ป่า ไม้ หน่อไม้ เห็ด พืชผักป่า มัน กลอย แมลงกินได้ และสัตว์ป่า ความถี่ของการเดินป่ามีความสัมพันธ์กับการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ประเภทถ่านและผลไม้อื่นๆ ประสพการณ์ในการเก็บหาของป่ามี

ความสัมพันธ์กับการฟุ้งฟิงทรีพยากรป่าไม้ประเภทพื้นและการปลูกไม้เพื่อใช้ประโยชน์ในครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับการฟุ้งฟิงทรีพยากรป่าไม้ประเภทไม้

ธีรวุฒิ (2548) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการฟุ้งฟิงทรีพยากรป่าไม้ป่าเขาแม่แก้วของราษฎรตำบลวังงิ้ว กิ่งอำเภอดงเจริญ จังหวัดพิจิตร พบว่า ราษฎรส่วนใหญ่มีระยะทางจากที่อยู่อาศัยถึงป่าเฉลี่ย 3.42 กิโลเมตร จำนวนครั้งที่สมาชิกในครัวเรือนฟุ้งฟิงทรีพยากรป่าไม้เฉลี่ย 3.67 ครั้ง/ปี ไม่เคยได้รับการฝึกอบรม และมีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อยู่ในเกณฑ์ที่ดี ราษฎรมีระดับการฟุ้งฟิงทรีพยากรป่าไม้อยู่ในระดับที่ต่ำมาก มีค่าเฉลี่ยระดับการฟุ้งฟิงเท่ากับ 1.12 ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการฟุ้งฟิงทรีพยากรป่าไม้ ได้แก่ อาชีพรอง จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม และระยะทางจากที่อยู่อาศัยถึงป่า

สิริมาศ (2549) ศึกษาการฟุ้งฟิงทรีพยากรป่าไม้ของราษฎรที่อาศัยอยู่ในและรายรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ พบว่าครัวเรือนส่วนใหญ่มีรายได้ครัวเรือนเฉลี่ย 252,411.1 บาท/ปี จำนวนสมาชิกในครัวเรือนและจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 4.37 และ 2.62 คนตามลำดับ ระดับคะแนนความรู้ความเข้าใจในด้านทรัพยากรป่าไม้เฉลี่ย 17.16 คะแนน การฟุ้งฟิงทรีพยากรป่าไม้ของราษฎรจำแนกออกเป็น 9 ประเภท ได้แก่ พืชสมุนไพร ผลไม้ ไม้เห็ด หน่อไม้ พืชผัก แมลงกินได้ สัตว์ป่าและไม้พิน ครัวเรือนส่วนใหญ่เก็บหาเห็ดมาใช้ประโยชน์มากที่สุดโดยเก็บหามาใช้ประโยชน์คิดเป็นปริมาณที่เก็บหาได้ 729 กิโลกรัม/ปีการเก็บหาทรัพยากรป่าไม้ทุกประเภทรวมกันมีมูลค่ารวม 3,740,062.26 บาท/ปี จากการทดสอบสมมติฐานพบว่าอาชีพหลักมีความสัมพันธ์กับการฟุ้งฟิงทรีพยากรป่าไม้ประเภท พืชสมุนไพร ผลไม้ ไม้เห็ด หน่อไม้ พืชผัก แมลงกินได้ สัตว์ป่าและไม้พิน รายได้รวมของครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับการฟุ้งฟิงทรีพยากรป่าไม้ประเภท พืชสมุนไพร ผลไม้ ไม้เห็ด หน่อไม้ พืชผัก แมลงกินได้ สัตว์ป่าและไม้พิน ระดับการศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับการฟุ้งฟิงทรีพยากรป่าไม้ประเภท ผลไม้ ไม้เห็ด และหน่อไม้ การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการอนุรักษ์มีความสัมพันธ์กับการฟุ้งฟิงทรีพยากรป่าไม้ประเภท ผลไม้ จำนวนสมาชิกในครัวเรือนและคะแนนความรู้ความเข้าใจในด้านอนุรักษ์มีความสัมพันธ์กับการฟุ้งฟิงทรีพยากรป่าไม้ประเภทไม้พิน

คำมน (2553) ศึกษาการจัดการและการใช้ประโยชน์ไม้ธรรมชาติ: กรณีศึกษาป่าสาธิต และ ต้นแบบของคณะป่าไม้มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว พบว่ามีประชากรทั้งหมด 450 คน อายุเฉลี่ย 40 ปี การศึกษาในระดับประถมศึกษาร้อยละ 70 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 5.23 คน อาชีพทำการเกษตรร้อยละ 93.40 รับราชการร้อยละ 3.30 รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนจำนวน 30,225 บาทต่อปี ใช้ประโยชน์ไม้เฉลี่ยครัวเรือนละ 1,994 บาทต่อปี มีรายได้จากไม้ครัวเรือนละ 7,741 บาทต่อปี หน่อไม้ใช้เป็นอาหารเฉลี่ยครัวเรือนละ 75.52 กิโลกรัมต่อปี กำลังการผลิตของป่าผลการศึกษา พบว่ามีไม้จำนวน 2 ชนิด คือ ไม้เสี้ยน (*Cephalostachyum virgatum*) และ ไม้พางหรือไม้เข็ม (*Dendrocalamus longifimbriatus*) มีกำลังการผลิตจำนวน 5,057 บาทต่อเฮกตาร์ และจำนวน 103 กอต่อเฮกตาร์ นอกนั้นยังพบว่ามีไม้ยืนต้นที่มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางมากกว่า 10 เซนติเมตรจำนวน 18 ชนิด และมีความหนาแน่นของป่าเท่ากับ 148 ต้นต่อเฮกตาร์ ผลการศึกษาดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า ป่าชุมชนในพื้นที่ที่มีกำลังการผลิตที่สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผลผลิตไม้ 1 เฮกตาร์สามารถสนองความต้องการได้ถึง 4 ครัวเรือนหรือในพื้นที่ป่าทั้งหมด 28 เฮกตาร์ สามารถสนองความต้องการได้ถึง 110 ครัวเรือน ซึ่งมีศักยภาพเพียงพอต่อความต้องการในปัจจุบัน

แผนการวิจัย

ประชาชนลาวส่วนมากดำรงชีวิตอยู่ในเขตชนบทที่ล้อมรอบไปด้วยพื้นที่ป่าไม้ชีวิตประจำวันหรือการดำเนินกิจกรรมในการสร้างรายได้ของพวกเขาส่วนใหญ่คือยึดติดอยู่กับการเก็บหาผลิตผลจากป่าไม้ หรือของป่าซึ่งนอกจากจะใช้ในครอบครัวแล้ว ยังใช้เพื่อเป็นสินค้าด้วย แต่พวกเขายังติดกับองค์ความรู้ท้องถิ่นเดิมๆ จึงทำให้การใช้ประโยชน์ไม้เพียงพอกับความต้องการ ซึ่งการศึกษาครั้งนี้จะสะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์ที่เป็นจริงในปัจจุบันว่าประชาชนในพื้นที่ศึกษามีความต้องการในการใช้ประโยชน์จากของป่าประเภทไหนบ้างแลความต้องการในแต่ละประเภทมีปริมาณมากน้อยเพียงใดและมีรูปแบบการใช้ประโยชน์อย่างไรเป็นต้น

ประชากรและการสุ่มตัวอย่างประชากรเป็นเป้าหมายของการศึกษาในครั้งนี้ได้แก่ครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ป่าชุมชน บริเวณป่าสาธิตและต้นแบบแห่งอำเภอสังทอง และพื้นที่โดยรอบโดยการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจสังคมในแต่ละหมู่บ้านในขอบเขตพื้นที่เพื่อเป็นฐานข้อมูลเปรียบเทียบกับข้อมูลที่ได้ในระดับส่วนราชการ เพื่อเป็นข้อมูลอ้างอิงการเปลี่ยนแปลงโดยจะใช้แบบสอบถาม ระดับหมู่บ้าน และในระดับครัวเรือนโดยการสุ่มเลือกครัวเรือนตัวอย่าง และ

สัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนด้วยแบบสอบถามเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประเภทของของป่าและปริมาณที่ใช้เพื่อกำหนดรูปแบบการจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่เหมาะสมและสามารถใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ให้มีศักยภาพ ในการใช้ประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมแก่ชุมชน ได้อย่างสูงสุดและยั่งยืนต่อไป

สมมุติฐานในการวิจัย

ปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมที่มีอิทธิพลต่อการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในชุมชนที่อยู่รอบพื้นที่โครงการป่าสาธิตและต้นแบบแห่งอำเภอสังขละทอง นครหลวงเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผู้วิจัยตั้งสมมุติฐานเพื่อการวิจัยดังนี้

สมมุติฐานเกี่ยวกับความต้องการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้

สมมุติฐาน 1 ครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนแตกต่างกันมีการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้แตกต่างกัน

สมมุติฐาน 2 หัวหน้าครัวเรือนที่มีเพศแตกต่างกันมีการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้แตกต่างกัน

สมมุติฐาน 3 ครัวเรือนที่มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนแตกต่างกันมีการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้แตกต่างกัน

สมมุติฐาน 4 ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนแตกต่างกันมีการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้แตกต่างกัน

สมมุติฐาน 5 ครัวเรือนที่มีอาชีพหลักแตกต่างกันมีการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้แตกต่างกัน

สมมุติฐาน 6 ครัวเรือนที่มีรายได้แตกต่างกันมีการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้แตกต่างกัน

สมมุติฐาน 7 ครัวเรือนที่มีรายจ่ายแตกต่างกันมีการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้แตกต่างกัน

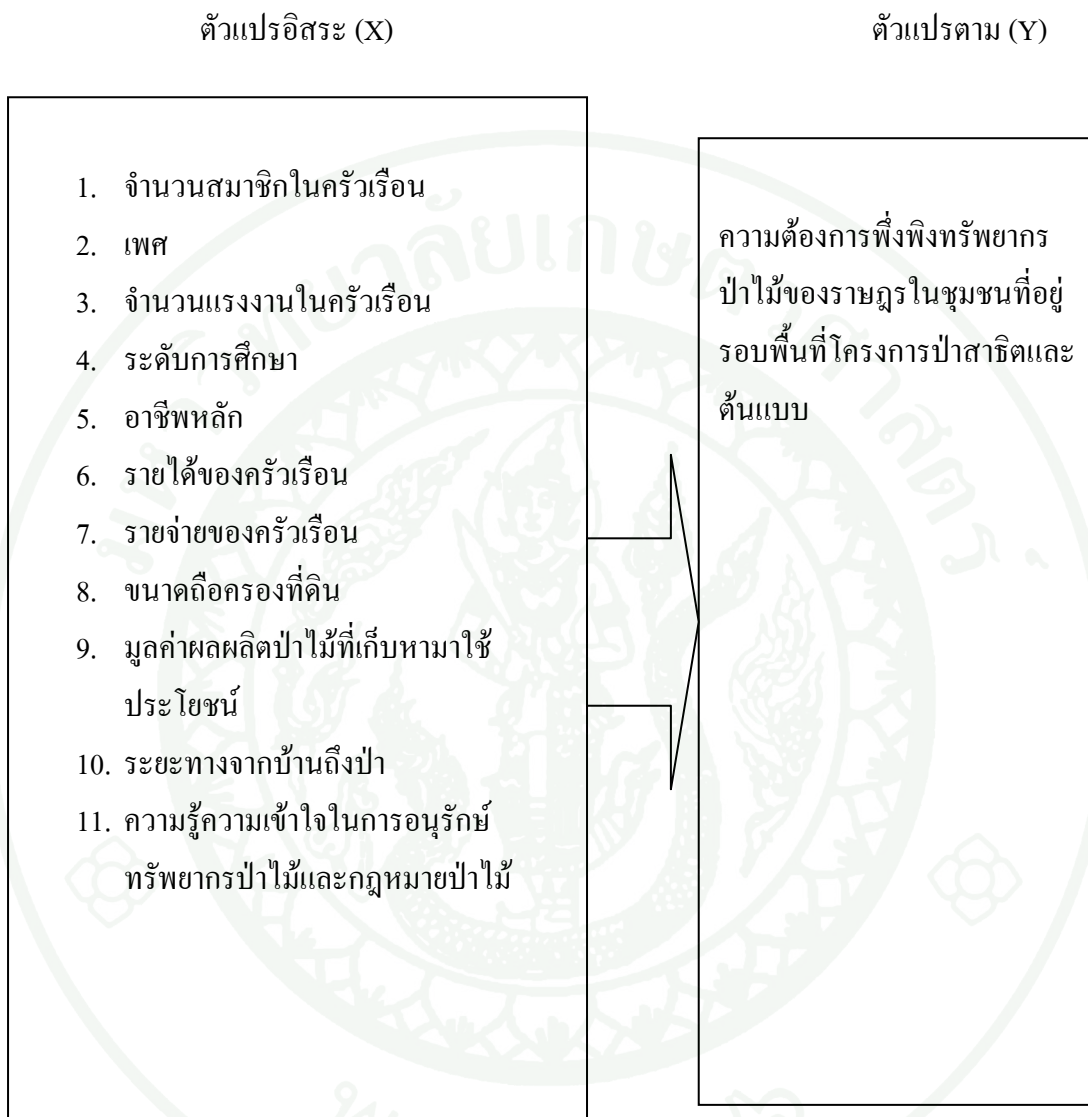
สมมุติฐาน 8 ครั้วเรือนที่มีจำนวนพื้นที่ถือครองแตกต่างกันมีการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้แตกต่างกัน

สมมุติฐาน 9 ครั้วเรือนที่มีมูลค่าของผลิตผลป่าไม้ที่เก็บหามาใช้ประโยชน์แตกต่างกันมีการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้แตกต่างกัน

สมมุติฐาน 10 ครั้วเรือนที่มีระยะทางจากบ้านถึงป่าแตกต่างกันมีการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้แตกต่างกัน

สมมุติฐาน 11 หัวหน้าครั้วเรือนที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และกฎหมายป่าไม้แตกต่างกันมีการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้แตกต่างกัน

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ภาพที่ 1 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

อุปกรณ์ และวิธีการ

อุปกรณ์

1. แผนที่
2. ข้อมูลแหล่งชุมชน
3. ข้อมูลเส้นทางคมนาคม
4. เครื่องคอมพิวเตอร์
5. โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

อุปกรณ์เก็บข้อมูลภาคสนาม ได้แก่

แบบฟอร์มสัมภาษณ์

1. ฟอร์มบันทึกข้อมูล
2. ชุดเครื่องเขียน
3. เครื่องวัดรอบ ความสูง
4. เข็มทิศ เครื่องวัดความลาดชัน
5. เครื่องกำหนดตำแหน่งบน โลก (Global Positioning System:GPS)

วิธีการ

รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey Research) ที่มุ่งศึกษาถึงปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจสังคมที่มีอิทธิพลต่อความต้องการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในชุมชนที่อยู่รอบพื้นที่โครงการป่าสาธิตและต้นแบบแห่งอำเภอสังขละ โดยใช้แบบสอบถาม (questionnaire) เป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยข้อมูล 2 ประเภทได้แก่

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data)

ประกอบด้วย ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจสังคม และการใช้ประโยชน์ของป่าจากป่าสาธิตและต้นแบบแห่งเมืองสังทอง ซึ่งได้จากการใช้แบบสัมภาษณ์ตัวแทนครัวเรือนที่เป็นตัวแทนครัวเรือนตัวอย่าง

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data)

รวบรวมได้จากเอกสาร วิทยานิพนธ์ หนังสือ งานวิจัย และรายงานประจำปี ที่เกี่ยวข้องที่รวบรวมโดยหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลปฐมภูมิให้มีความชัดเจนถูกต้อง และสมบูรณ์

ประชากรที่ใช้ศึกษา

ประชากรที่ใช้ศึกษา ในครั้งนี้ได้แก่ราษฎรในชุมชนที่อยู่รอบพื้นที่โครงการป่าสาธิตและต้นแบบแห่งอำเภอสังทอง ได้แก่ บ้านท่านาสา บ้านนาปอ บ้านกล้วย และบ้านหนองบัว ซึ่งมีจำนวนครัวเรือน 239 ครัวเรือน 95 ครัวเรือน 133 ครัวเรือนและ 75 ครัวเรือน ตามลำดับ

วิธีการสุ่มตัวอย่าง

ขนาดของกลุ่มครัวเรือนตัวอย่างที่ใช้เป็นตัวแทนศึกษา คำนวณได้จากการใช้สูตรของยามานะ (Yamane, 1973) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ

- n หมายถึงจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นตัวแทนของประชากร (ครัวเรือน)
 N จำนวนครัวเรือนทั้งหมด
 e ความคลาดเคลื่อนเนื่องจากการสุ่มตัวอย่างกำหนดให้เท่ากับ 0.05

แทนค่า
$$n = \frac{542}{1 + 542(0.05)^2}$$

$$n = 230$$

นำกลุ่มตัวอย่างที่ได้ไปคำนวณหากลุ่มตัวอย่างที่กระจายในแต่ละหมู่บ้านตามประชากรศึกษา โดยใช้สูตรกระจายตามสัดส่วน (สุงงช,2526)

$$n_i = n \frac{N_i}{N}$$

เมื่อ

- n_i หมายถึง จำนวนครัวเรือตัวอย่างที่ต้องการศึกษาในหมู่บ้านที่ i
 n หมายถึง จำนวนตัวอย่างที่ต้องการศึกษาทั้งหมด เท่ากับ 230 ครัวเรือน
 N_i หมายถึง จำนวนครัวเรือนทั้งหมดในหมู่บ้านที่ i
 N หมายถึง จำนวนครัวเรือนทั้งหมดจากทั้ง 4 หมู่บ้านที่ทำการศึกษาซึ่งเท่ากับ 542 ครัวเรือน
 i หมายถึง ลำดับของหมู่บ้านตัวอย่าง โดยที่ $i=1,2,\dots,4$

การกระจายของจำนวนครัวเรือนตัวอย่างที่ทำการศึกษาดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนตัวอย่างของครัวเรือนที่ทำการศึกษา

ลำดับที่	ชื่อหมู่บ้าน	ครัวเรือนทั้งหมด	ครัวเรือนตัวอย่าง
1	ท่านาสา	239	101
2	นาปอ	95	42
3	กล้วย	133	56
4	หนองบัว	75	31
	รวม	542	230

เมื่อได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง และจำนวนกลุ่มตัวอย่างแล้ว จะใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ซึ่งเป็นการสุ่มตัวอย่างแทนครัวเรือนที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ที่อยู่ในครัวเรือนในช่วงเวลาที่ออกทำการสำรวจภาคสนาม การสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญนี้จะกระจายพื้นที่ให้ครอบคลุม และทั่วถึงทั้งหมู่บ้าน

การทดสอบแบบสัมภาษณ์

หลังจากที่สร้างแบบสัมภาษณ์ขึ้นมาแล้วจะต้องทำการทดสอบแบบสัมภาษณ์เพื่อหาความถูกต้องก่อนที่จะนำไปใช้งานจริง โดย หาความเที่ยงตรง และหาความเชื่อมั่นดังนี้

1. หาความเที่ยงตรง (validity) โดยนำเสนอแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อทำการตรวจสอบแก้ไขให้มีความถูกต้องในเชิงเนื้อหา (content validity)

2. หาความเชื่อมั่น (reliability) โดยการนำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงหาความเที่ยงตรงแล้วไปทดสอบ (pre-test) โดยใช้จำนวนแบบสัมภาษณ์ในการทดสอบเครื่องมือ จำนวน 30 ตัวอย่างกับกลุ่มประชากรในพื้นที่ใกล้เคียงกับพื้นที่ศึกษาซึ่งในการนี้จะเป็นการทดสอบหาความเชื่อมั่นของข้อคำถามของตัวแปรที่เกี่ยวกับการวัดความจริงซึ่งในการศึกษามีตัวแปรที่เกี่ยวข้องอยู่ 2 ตัวแปรได้แก่ความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และความรู้ความเข้าใจในด้านกฎหมายป่าไม้ นำผลที่ได้มาทำการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้วยกัน 2 ส่วน โดยใช้วิธีการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้วยวิธี “Cronbach’s Alpha Coefficient”

$$\alpha = \left(\frac{K}{K-1} \right) \left(1 - \frac{\sum s_i^2}{s_t^2} \right)$$

เมื่อ

α	แทน	ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ($\alpha \leq 1$)
k	แทน	จำนวนข้อคำถาม
s_i^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ
s_t^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนทั้งหมด

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสัมภาษณ์ มาลงรหัสแล้วทำการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for Social Sciences) แล้ววิเคราะห์ข้อมูลเพื่อคำนวณค่าสถิติต่างๆดังนี้

การวิเคราะห์เชิงพรรณนา

โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพทางด้านเศรษฐกิจสังคมมาวิเคราะห์หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความแปรปรวนทางเดียวโดยใช้ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

การวิเคราะห์หาระดับการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้

สามารถประเมินได้จากมูลค่าของปริมาณทรัพยากรป่าไม้ที่ราษฎรเก็บหามาใช้ประโยชน์ทั้งหมดทุกประเภทโดยนำค่าเฉลี่ยของปริมาณผลิตผลป่าไม้รายชนิดที่เก็บหามาใช้ประโยชน์โดยเป็นตัวเงินในรอบปี 2553 ของทุกชุมชนที่ได้ศึกษาโดยประเมินจากครัวเรือนตัวอย่างที่เกิดจากการใช้ประโยชน์ทางตรงต่อครัวเรือนคูณด้วยจำนวนครัวเรือนทั้งหมดของทั้ง 4 หมู่บ้านที่ทำการศึกษาและนำมูลค่าผลิตผลป่าไม้ทุกประเภทมารวมก็จะได้มูลค่าทั้งหมดของผลิตผลป่าไม้ที่ชุมชนเป้าหมายเก็บหามาใช้ประโยชน์

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ (relationship)

โดยการนำข้อมูลมาวิเคราะห์ผลทางสถิติเพื่อทดสอบหาความสัมพันธ์ตามสมมติฐานในการวิจัยที่ตั้งไว้ ด้วยวิธีการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (correlation analysis) ตัวสถิติที่ใช้ทดสอบคือ ไคสแควร์ (Chi-square statistic) ใช้สูตรการคำนวณดังนี้ (บุญธรรม, 2540: 328)

$$\chi^2 = \sum \frac{(O-E)^2}{E}$$

เมื่อ

$$\begin{aligned} \chi^2 &= \text{คือค่าไคสแควร์} \\ O &= \text{คือค่าความถี่ที่ศึกษามาได้} \\ E &= \text{คือค่าความถี่ที่หวังไว้โดยทฤษฎี} \end{aligned}$$

ในการแปลความหมายของค่าไคสแควร์ เพื่อทราบว่าผลต่างจะมีนัยสำคัญหรือไม่นั้น ต้องอาศัยค่าไคสแควร์ที่ระดับความมีนัยสำคัญต่างๆ และในการดูจากตารางนั้นต้องหาค่าชั้นแห่งความเป็นอิสระ (Degree of Freedom) โดยการใช้สูตร

$$df = (c - 1)(r - 1)$$

เมื่อ c = จำนวนตัวแปรที่เป็นช่องตั้ง (Column)

r = จำนวนตัวแปรที่เป็นแถว (Row)

ซึ่งผู้ศึกษาได้กำหนดตัวแปร และสัญลักษณ์ไว้ดังนี้

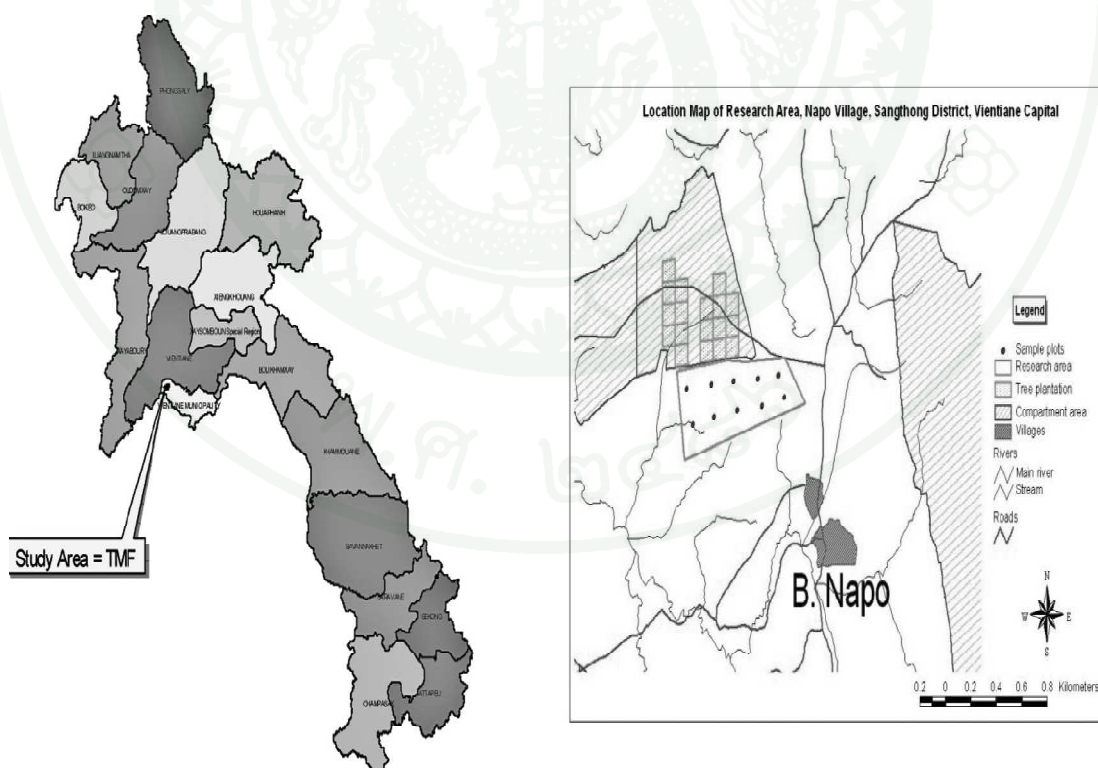
ตัวแปรตาม	ชื่อตัวแปร
การพึงพิงทรัพยากรป่า	Y
ตัวแปรอิสระ	ชื่อตัวแปร
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	X ₁
เพศ	X ₂
จำนวนแรงงานในครัวเรือน	X ₃
ระดับการศึกษา	X ₄
อาชีพหลัก	X ₅
รายได้ ของครัวเรือน	X ₆
รายจ่าย ของครัวเรือน	X ₇
ขนาดถือครองที่ดิน	X ₈
มูลค่าผลผลิตป่าไม้ที่เก็บหามาใช้ประโยชน์	X ₉
ระยะทางจากบ้านถึงป่า	X ₁₀
ความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และ กฎหมายป่าไม้	X ₁₁

การพัฒนาแนวทางการจัดการ

เป็นการนำผลการศึกษาที่ได้ทั้งหมดมาจัดรวบรวมให้เป็นระเบียบหมวดหมู่และใช้เป็นฐานข้อมูลเพื่อจัดทำแนวทางการจัดการ

สถานที่ทำการวิจัย

พื้นที่ป่าสาธิตและต้นแบบ อยู่ห่างจากนครหลวงเวียงจันทน์ไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ประมาณ 70 กิโลเมตร ระหว่างละติจูดที่ $18^{\circ}6'$ เหนือ และลองจิจูดที่ $102^{\circ}6'$ ตะวันออก มีพื้นที่ทั้งหมด 1,303 เฮกตาร์ โครงสร้างของพื้นที่ป่ามีป่าไม้ปกคลุมหนาแน่นและเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญของประเทศในด้านความหลากหลายของระบบนิเวศ เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่มีความสำคัญ ลักษณะภูมิประเทศเป็นพื้นที่ราบและราบสูงมีความสูงจากระดับน้ำทะเล ต่ำสุด 200 m และสูงสุด 400 m (คณะเกษตรศาสตร์และป่าไม้, 2541)

ภาพที่ 3 แสดงขอบเขตพื้นที่การศึกษา

ภาพที่ 4 แสดงภาพพื้นที่ศึกษา

ผลและวิจารณ์

ผลการศึกษาปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจสังคมที่มีอิทธิพลต่อการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในชุมชนที่อยู่รอบพื้นที่โครงการป่าสาธิตและต้นแบบแห่งอำเภอสังขละบุรีของนครหลวงเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวแบ่งเป็น 5 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม

ส่วนที่ 2 การประเมินมูลค่าการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้

ส่วนที่ 3 ระดับความรู้ของราษฎรในกฎระเบียบและแนวทางการอนุรักษ์

ส่วนที่ 4 การทดสอบสมมติฐาน

ส่วนที่ 5 แนวทางการบริหารจัดการพื้นที่โครงการป่าสาธิตและต้นแบบ

โดยแต่ละส่วนมีรายละเอียดดังนี้

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม

1. เพศ ของตัวแทนครัวเรือนกลุ่มตัวอย่างพบว่าร้อยละ 53.5 เป็นเพศชายและร้อยละ 46.5 เป็นเพศหญิง (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 เพศของตัวแทนครัวเรือนกลุ่มตัวอย่าง

เพศ	จำนวน(คน)	ร้อยละ	หมายเหตุ
ชาย	123	53.5	
หญิง	107	46.5	
รวม	230	100.00	

2.อายุ ของตัวแทนครัวเรือนกลุ่มตัวอย่างพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 31-40ปี ร้อยละ44.4 รองลงมาคือช่วงอายุ 41-50ปี ร้อยละ 34.8 ช่วงอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 30 ปี ร้อยละ10.9 และช่วงอายุมากกว่า 50ปี ร้อยละ 9.6 อายุเฉลี่ยของตัวแทนครัวเรือนกลุ่มตัวอย่างคือ 39ปี อายุสูงสุดคือ 67ปี และต่ำสุดอยู่ที่ 21ปี (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 อายุของตัวแทนครัวเรือนกลุ่มตัวอย่าง

อายุ (ปี)	จำนวน(คน)	ร้อยละ	หมายเหตุ
น้อยกว่าหรือเท่ากับ30	25	10.9	เฉลี่ย 39 ปี
31-40	103	44.4	สูงสุด 67 ปี
41-50	80	34.8	ต่ำสุด 21 ปี
มากกว่า50	22	9.6	
รวม	230	100.00	

3. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนกลุ่มตัวอย่างพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 5-7 คนต่อครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 76.5 รองลงมาอยู่ในช่วง 8-10คนต่อครัวเรือนร้อยละ 14.3 น้อยที่สุดอยู่ในช่วง 3-4 คนต่อครัวเรือนร้อยละ 9.1 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 5คน สูงสุด10คน และต่ำสุด 3คน (ตารางที่4)

ตารางที่ 4 สมาชิกในครัวเรือนตัวอย่าง

สมาชิกในครัวเรือน(คน)	จำนวน(คน)	ร้อยละ	หมายเหตุ
น้อยกว่าหรือเท่ากับ4	21	9.1	เฉลี่ย 5 คน
5-7	176	76.5	สูงสุด 10 คน
8-10	33	14.3	ต่ำสุด3 คน
รวม	230	100.00	

4.แรงงานในครัวเรือนตัวอย่างพบว่าส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 2-4 คนต่อครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 56.1 รองลงมาคืออยู่ในช่วง 5-7 คนร้อยละ 43.9 มีจำนวนแรงงานเฉลี่ยเท่ากับ 4 คน แรงงานในครัวเรือนตัวอย่างสูงที่สุด 7 คนและต่ำสุด 2 คน (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 แรงงานในครัวเรือนตัวอย่าง

แรงงานในครัวเรือน(คน)	จำนวน	ร้อยละ	หมายเหตุ
2-4	129	56.1	เฉลี่ย 4 คน
5-7	101	43.9	สูงสุด 7 คน ต่ำสุด 2 คน
รวม	230	100.00	

5.ระดับการศึกษาของตัวแทนครัวเรือนกลุ่มตัวอย่างพบว่าส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาร้อยละ 42.6 รองลงมาคือระดับประถมศึกษาร้อยละ 29.6 ที่จบระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ร้อยละ 21.3 และน้อยที่สุดคือตัวแทนครัวเรือนกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เรียนหนังสือคิดเป็นร้อยละ 6.5 ซึ่งส่วนมากอยู่ในกลุ่มของผู้หญิงและผู้สูงอายุ (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 การศึกษาของตัวแทนครัวเรือนตัวอย่าง

การศึกษาของตัวแทนครัวเรือน	จำนวน	ร้อยละ	หมายเหตุ
ไม่ได้รับการศึกษา	15	6.5	
ประถมศึกษา	68	29.6	
มัธยมศึกษา	98	42.6	
ปวส	49	21.3	
รวม	230	100.00	

6. การประกอบอาชีพของครัวเรือนตัวอย่างพบว่าส่วนใหญ่มีอาชีพหลักเป็นการเกษตรกรรม 151 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 65.7 และอีก 79 ครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 34.3 มีอาชีพหลักอยู่นอกการเกษตรกรรม (ได้แก่ เก็บหาของป่า รับจ้าง ค้าขายและอื่นๆ) คิดเป็นร้อยละ 34.3 (ตารางที่ 7)

ตารางที่ 7 อาชีพของครัวเรือนตัวอย่าง

อาชีพของครัวเรือน	จำนวน	ร้อยละ	หมายเหตุ
เกษตรกรรม	151	65.7	
นอกเกษตรกรรม	79	34.3	
รวม	230	100.00	

7. รายได้รวมต่อปีของครัวเรือนตัวอย่างพบว่าส่วนใหญ่มีรายได้มากกว่า 50,000 บาทต่อครัวเรือนต่อปีร้อยละ 30.9 รองลงมามีรายได้อยู่ในช่วง 35,001-50,000 บาทต่อปีครัวเรือนที่มีรายได้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาทต่อปีร้อยละ 17.8 ส่วนครัวเรือนที่มีรายได้อยู่ในช่วง 15,001-25,000 บาท และ 25,001-35,000 บาทต่อปีคิดเป็นร้อยละ 16.1 และ 13.5 ตามลำดับ รายได้เฉลี่ยอยู่ที่ 67,340.35 บาทต่อปีต่อครัวเรือนรายได้สูงสุดอยู่ที่ 312,000 บาทต่อปีและต่ำสุด 7,812.50 บาทต่อปี รายได้ทั้งหมดมาจากอาชีพทั้งในเกษตรกรรมและนอกเกษตรกรรมซึ่งรายได้เกินกว่าครึ่งมาจากการเก็บหาของป่า (ตารางที่ 8)

ตารางที่ 8 รายได้ของครัวเรือนตัวอย่าง

รายได้ในครัวเรือน(บาทต่อปี)	จำนวน	ร้อยละ	หมายเหตุ
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 15,000	41	17.8	เฉลี่ย 67,340.35 บาท
15,001-25,000	37	16.1	สูงสุด 312,000.00 บาท
25,001-35,000	31	13.5	ต่ำสุด 7,812.50 บาท
35,001-50,000	50	21.7	
มากกว่า 50,000	71	30.9	
รวม	230	100.00	

8. รายจ่ายรวมต่อปีของครัวเรือนตัวอย่างพบว่าส่วนใหญ่มีรายได้ในช่วง 15,001-25,000 บาทต่อปี ร้อยละ 32.6 รองลงมามีรายได้อยู่ในมากกว่า 50,000 ร้อยละ 27.0 ส่วนครัวเรือนที่มีรายได้ในช่วง 35,001-50,000 และ 25,001-35,000 บาทคิดเป็นร้อยละ 7.4 และ 7.8 ตามลำดับ ครัวเรือนที่มีรายได้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาทต่อปี ร้อยละ 25.2 รายจ่ายเฉลี่ยอยู่ที่ 52,428.67 บาทต่อปีต่อครัวเรือน รายจ่ายสูงสุดอยู่ที่ 265,625 บาทต่อปี และต่ำสุด 265,625 บาทต่อปี รายจ่ายเกิดจากสิ่งที่จำเป็นในครัวเรือน (อาหาร เสื้อผ้า เป็นต้น) อุปกรณ์ทางการเกษตร การศึกษา ค่ารักษาพยาบาล ค่าเดินทาง และรายจ่ายอื่นๆ (ตารางที่ 9)

ตารางที่ 9 รายจ่ายของครัวเรือนตัวอย่าง

รายจ่ายในครัวเรือน(บาทต่อปี)	จำนวน	ร้อยละ	หมายเหตุ
น้อยกว่า หรือเท่ากับ 15,000	58	25.2	
15,001-25,000	75	32.6	เฉลี่ย 52,428.67 บาท
25,001-35,000	17	7.4	สูงสุด 265,625.00 บาท
35,001-50,000	18	7.8	ต่ำสุด 265,625.00 บาท
มากกว่า 50,000	62	27.0	
รวม	230	100.00	

9. ครัวเรือนตัวอย่างส่วนมากมีจำนวนพื้นที่ถือครองจำนวน 2 แปลง ร้อยละ 59.5 รองลงมาคือ 1 แปลง และ 3 แปลง ร้อยละ 31.3 และ 9.1 ตามลำดับ (ตารางที่ 10)

ตารางที่ 10 จำนวนพื้นที่ถือครองของครัวเรือนตัวอย่าง

จำนวนพื้นที่ถือครอง	จำนวน	ร้อยละ	หมายเหตุ
1 แปลง	72	31.3	
2 แปลง	137	59.5	
3 แปลง	21	9.1	
รวม	230	100.00	

10. ขนาดพื้นที่ถือครองส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 11-20 ไร่ ร้อยละ 58.6 รองลงมาอยู่ในช่วง 1-10 ไร่ ร้อยละ 33.9 และครัวเรือนที่มีขนาดพื้นที่ถือครองมากกว่า 20 ไร่ ร้อยละ 7.39 ขนาดพื้นที่ถือครองต่ำสุด 3 ไร่ และสูงสุดคือ 60 ไร่ และเฉลี่ย 13 ไร่ (ตารางที่ 11)

ตารางที่ 11 ขนาดพื้นที่ถือครองของครัวเรือนตัวอย่าง

ขนาดพื้นที่ถือครอง (ไร่)	จำนวน	ร้อยละ	หมายเหตุ
1-10	78	33.9	เฉลี่ย 13 ไร่
11-20	135	58.6	สูงสุด 60 ไร่
มากกว่า 20	17	7.39	น้อยสุด 3 ไร่
รวม	230	100.00	

การได้มาของพื้นที่ทั้งหมดมาจากรัฐมอบให้และไม่มีเอกสารสิทธิ เป็นเพียงสิทธินำใช้ไม่สามารถโอนเป็นกรรมสิทธิ์ส่วนตัวและซื้อขายได้พื้นที่ถือครองส่วนใหญ่อยู่นอกพื้นที่ป่าสาคิดและต้นแบบ ร้อยละ 93.5 และมีการใช้ประโยชน์ใน 3 ลักษณะคือ ที่อยู่อาศัยร้อยละ 4.3 พื้นที่ทำกินร้อยละ 7.0 และที่อยู่อาศัยรวมกับพื้นที่ทำกินร้อยละ 88.7

ความรู้ด้านนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และกฎหมายป่าไม้

ในการตอบคำถามเกี่ยวกับความรู้ด้านนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และกฎหมายป่าไม้ ได้วางคำถามไว้ 10 ข้อว่าตอบว่าถูกได้ 1 คะแนนตอบว่าผิดไม่ได้คะแนนและมีการกำหนดเกณฑ์ของระดับความเข้าใจในการนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้โดยใช้ค่าเฉลี่ยของคะแนนที่ได้ในการแบ่งกลุ่มออกเป็น 2 กลุ่มคือกลุ่มที่มีความรู้มากคือกลุ่มที่ได้คะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ยและกลุ่มที่มีความรู้น้อยได้แก่กลุ่มที่ได้คะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ย

ความรู้ด้านนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และกฎหมายป่าไม้พบว่าราษฎรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้อย่างถูกต้องโดยในข้อความที่ว่า การตัดไม้ทำลายป่าทำให้เกิดความแห้งแล้ง ป่าไม้เป็นแหล่งของปัจจัย 4 ได้แก่ อาหาร ที่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรคที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ และการปลูกจิตสำนึกของประชาชนในท้องถิ่นให้เกิดความรัก ความหวงแหนป่า เป็นการรักษาป่าให้คงอยู่ตลอดไป ราษฎรตอบถูกทุกคน คิดเป็นร้อยละ 100 ส่วนในข้อที่ทุกคนสามารถตัดไม้ในป่ามาใช้ประโยชน์ได้โดยไม่จำเป็นต้องขออนุญาตเจ้าหน้าที่ ราษฎรตอบผิดมากที่สุด (ตารางที่ 12)

ตารางที่ 12 ความรู้ในการนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และกฎหมายป่าไม้

รายการ	ตอบถูก		ตอบผิด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1.การตัดไม้ทำลายป่า ทำให้เกิดความแห้งแล้ง	230	100	0	0
2.การร่วนหล่นของใบไม้ในป่า ทำให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์เพิ่มขึ้น	222	96.6	8	3.5
3.ทุกคนสามารถตัดไม้ในป่ามาใช้ประโยชน์ได้โดยไม่จำเป็นต้องขออนุญาตเจ้าหน้าที่	25	10.9	205	89.1
4.ป่าไม้เป็นแหล่งของปัจจัย 4 ได้แก่ อาหาร ที่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรคที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์	230	100	0	0

ตารางที่ 12 ความรู้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และกฎหมายป่าไม้(ต่อ)

รายการ	ตอบถูก		ตอบผิด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
5.การเผาป่าเป็นวิธีการช่วยให้ธาตุอาหารจากต้นไม้สู่ดินและทำให้พืชเจริญเติบโตเร็วขึ้น	218	94.8	12	5.2
6.ป่าไม้เป็นสมบัติของทุกคน ดังนั้นทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการป้องกัน คุ้มครองดูแลรักษาป่าไม้ให้คงอยู่ตลอดไป	219	95.2	11	4.8
7.การทำไร่เลื่อนลอย ทำให้เรามีรายได้เพิ่มขึ้น แต่ยังไม่ใช้แนวทางอนุรักษ์ที่เหมาะสม	225	97.8	5	2.2
8.การใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าไม้ควรยึดถือระเบียบ ข้อกฎหมาย ของทางราชการ	208	90.4	22	9.6
9.การปลูกจิตสำนึกของประชาชนในท้องถิ่นให้เกิดความรัก ความหวงแหนป่า เป็นการรักษาป่าให้คงอยู่ตลอดไป	230	100	0	0
10.การตัดไม้และการเก็บหาของป่าชนิดต่างๆมาใช้ประโยชน์จำนวนมากไม่ทำให้ป่าเสียหาย	197	85.7	33	14.3

ในการตอบคำถามความรู้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และกฎหมายป่าไม้พบว่าราษฎรส่วนใหญ่มีระดับคะแนน 9 ร้อยละ 74.3 โดยมีคะแนนสูงสุด 10 และต่ำสุด 3 คะแนนและคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 8.7 (ตารางที่ 13)

ตารางที่ 13 คะแนนความรู้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และกฎหมายป่าไม้

คะแนนที่ได้	จำนวน	ร้อยละ	หมายเหตุ
10	25	10.9	
9	172	74.3	เฉลี่ย 8.7 คะแนน
8	11	4.8	สูงสุด 10 คะแนน
7	10	4.3	ต่ำสุด 3 คะแนน
6	1	0.4	
5	3	1.3	
4	3	1.3	
3	5	2.2	
รวม	230	100.00	

ตารางที่ 14 ระดับความรู้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และกฎหมายป่าไม้

ความรู้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และกฎหมายป่าไม้	จำนวน	ร้อยละ	หมายเหตุ
มีความรู้มาก	197	85.7	
มีความรู้น้อย	33	14.3	
รวม	230	100.00	

จากการศึกษาพบว่าราษฎรส่วนใหญ่ มีความรู้ในมากจำนวน 197 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 85.7 และอีกร้อยละ 14.3 มีความรู้น้อย (ตารางที่ 14)

การประเมินมูลค่าการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้

1. จากการศึกษาการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของครัวเรือนตัวอย่างจำนวน 230 ครัวเรือนพบว่า ครัวเรือนที่มีการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ร้อยละ 63.9 และครัวเรือนที่ไม่พึ่งพิงร้อยละ 36.1 (ตารางที่ 15)

ตารางที่ 15 การพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรกลุ่มตัวอย่าง

การพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้	จำนวน	ร้อยละ	หมายเหตุ
พึ่งพิง	147	63.9	
ไม่พึ่งพิง	83	36.1	
รวม	230	100.00	

2. ประเภทของทรัพยากรป่าไม้ที่ราษฎรเข้าไปเก็บหาพบว่าส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์จากเห็ดมากที่สุดร้อยละ 96.6 รองลงมาได้แก่พืชผักและหน่อไม้ร้อยละ 88.4 และ 81.1 ตามลำดับส่วนประเภทที่เก็บหาน้อยที่สุดได้แก่หวาย ร้อยละ 25.2 รายละเอียดในตารางที่ 16

ตารางที่ 16 ประเภทของทรัพยากรป่าไม้ที่พึ่งพิงของครัวเรือนกลุ่มตัวอย่าง

ประเภท	จำนวน	ร้อยละ	หมายเหตุ
ไผ่	98	66.7	
พืชผัก	130	88.4	1ครัวเรือนเก็บหา
แมลงกินได้	45	30.6	ทรัพยากรป่าไม้
ไม้ใช้สอย	68	46.3	ได้มากกว่า
ไม้ฟืน	76	51.1	1ประเภท
สัตว์ป่า	81	55.1	

ตารางที่ 16 ประเภทของทรัพยากรป่าไม้ที่พึงพิงของครัวเรือนกลุ่มตัวอย่าง (ต่อ)

ประเภท	จำนวน	ร้อยละ	หมายเหตุ
หน่อไม้	119	81.0	
หวาย	37	25.2	
เห็ด	142	96.6	

3. ปริมาณและมูลค่าของทรัพยากรป่าไม้ที่ราษฎรเก็บหามาขึ้นแยกตามประเภทพบว่ามูลค่าที่หามาได้สูงสุดคิดเป็นตัวเงินคือ ทรัพยากรประเภทเห็ด มูลค่าทั้งหมดต่อปีคือ 1,528,482.52 บาท ต่อปี รองลงมาคือทรัพยากรประเภทหน่อไม้ 468,385.36 บาทต่อปี รายละเอียดในตารางที่ 17

ตารางที่ 17 ปริมาณและมูลค่าของทรัพยากรป่าไม้

ประเภท ของ ทรัพยากรป่า ไม้	หน่วย	ปริมาณที่ เก็บหามา ได้ต่อปี (หน่วย)	ใช้ใน ครัวเรือนต่อ ปี (หน่วย)	จำหน่าย ต่อปี (หน่วย)	ปริมาณ เฉลี่ยต่อ ครัวเรือน ต่อปี (หน่วย)	มูลค่าที่ หามา ทั้งหมดต่อ ปี(บาท)
ไผ่	ลำ	11,829.57	2894.12	8,935.45	80.47	237,341.74
พืชผัก	กิโลกรัม	45,715.17	45,715.17	0.00	310.99	599,660.21
แมลงกินได้	กิโลกรัม	4,303.94	1364.22	2,939.72	29.28	650,516.09
ไม้ใช้สอย	ลบ ม	79.60	79.60	0.00	0.54	232,434.78

ตารางที่ 17 ปริมาณและมูลค่าของทรัพยากรป่าไม้ (ต่อ)

ประเภท ของ ทรัพยากร ป่าไม้	หน่วย	ปริมาณที่ เก็บหามา ได้ต่อปี (หน่วย)	ใช้ใน ครัวเรือน ต่อปี (หน่วย)	จำหน่าย ต่อปี (หน่วย)	ปริมาณ เฉลี่ยต่อ ครัวเรือน ต่อปี (หน่วย)	มูลค่าที่ หามาทั้งหมด ต่อปี(บาท)
ไม้ฟัน	ลบ ม	631.37	631.37	0.00	4.30	217,821.52
สั้วป่า	กิโลกรัม	1,033.04	1,033.04	0.00	7.03	105,628.70
หน่อไม้	กิโลกรัม	19,853.80	13271.15	6,582.65	135.35	468,385.36
หวาย	กิโลกรัม	581.52	581.52	0.00	3.96	59,658.26
เห็ด	กิโลกรัม	10,553.13	5863.89	4,689.24	71.79	1,528,482.52

4. ชนิดและมูลค่ารวมของทรัพยากรป่าไม้

4.1 ไม้

พบว่าราษฎรมีการเก็บหาไม้ไผ่อยู่ 4 ชนิด อันได้แก่ ไม้ซาง (*Dendrocalamus strictus*) ไม้ข้าวหลาม (*Cephalostachyum pergracile*) ไม้เอี้ยะ (*Cephalostachyum virgatum*) และไม้ไร่ (*Gigantochloa albociliata*) ซึ่งมีปริมาณทั้งหมดถึง 11,829 ลำ ต่อปี ในนี้ ไม้ซาง เป็นชนิดที่มีการเก็บหามากที่สุด เฉลี่ย 44 ลำต่อครัวเรือนต่อปี มีราคาขายประมาณ 18-22 บาทต่อลำ รายละเอียดในตารางที่ 18

ตารางที่ 18 ชนิดและมูลค่ารวมของทรัพยากรประเภทไผ่

ชนิดของไผ่	ปริมาณที่เก็บหาได้ ต่อปี(ลำ/ปี)	ปริมาณที่เก็บหาเฉลี่ย ต่อครัวเรือน(ลำ/ปี)	ราคาเฉลี่ย (บาท/ลำ)	มูลค่า (บาท/ปี)
ไผ่ชาง	6,585.65	44.80	20.00	131,713.04
ไผ่ข้าวหลาม	2,483.28	16.89	21.00	51,652.17
ไผ่เอี้ยะ	1,950.41	13.27	19.00	37,447.83
ไผ่ไร่	810.23	5.51	20.00	16,528.70
รวม	11,829.44	80.47		237,341.74

4.2 พืชผัก

พบว่าราษฎรมีการเก็บหาพืชผัก 13 ชนิด ได้แก่ ผักหนาม (*Lasiaspinosa thw*) ผักบู่ (*Lpomcea aquatic forsk*) ผักหวานป่า (*Melientha suavis pierre*) ผักกูด (*Diplazium esculentum*) ผักก้านจอบ (*Limnocharis flava buch*) ผักหนอก (*Centella asiatica L.urb.*) ผักไห้ (*Monordia charantia Linn.*) ผักคางขม (*Amaranthus lividus Linn.*) ผักตีนจ้ำ (*Ardisia polycephala wall*) ผักเหือด (*Ficus lacor Buch*) ผักบ่วง (*Passiflora foetida Linn.*) ผักแว่น (*Marsilea crenata presl*) และหน่อป่า (*Alpinia galangal Sw.*) มีราคาอยู่ที่ 10-80 บาท ต่อกิโลกรัมชนิดที่เก็บหาได้มากที่สุดได้แก่ ผักหนามและผักบู่ปริมาณเฉลี่ยมากกว่า 80 กิโลกรัมต่อปีต่อครัวเรือน รายละเอียดในตารางที่ 19

ตารางที่ 19 ชนิดและมูลค่ารวมของทรัพยากรประเภทพืชผัก

ชนิดของพืชผัก	ปริมาณที่เก็บหา ได้ต่อปี (กิโลกรัม/ปี)	ปริมาณที่เก็บหา เฉลี่ยต่อครัวเรือน (กิโลกรัม/ปี)	ราคาเฉลี่ย (บาท/กิโลกรัม)	มูลค่า (บาท/ปี)
ผักหนาม	12,956.09	88.14	12	151,771.30
ผักบู่	12,396.52	84.33	10	123,965.22
ผักหวาน	1,554.35	10.57	72	111,913.04

ตารางที่ 19 ชนิดและมูลค่ารวมของทรัพยากรประเภทพืชผัก (ต่อ)

ชนิดของพืชผัก	ปริมาณที่เก็บหา ได้ต่อปี (กิโลกรัม/ปี)	ปริมาณที่เก็บหา เฉลี่ยต่อครัวเรือน (กิโลกรัม/ปี)	ราคาเฉลี่ย (บาท/กิโลกรัม)	มูลค่า (บาท/ปี)
ผักกูด	4,465.76	30.38	10	44,657.61
ผักก้านจอก	2,066.09	14.06	16	33,057.39
ผักหนอก	2,582.61	17.57	12	30,991.30
ผักไห่	3,873.91	26.35	8	30,991.30
ผักดางขม	1,452.72	9.88	16	23,243.48
ผักติ้นจำ	1,936.96	13.18	12	23,243.48
ผักเสียด	1,291.30	8.78	12	15,495.65
ผักบ่วง	968.48	6.59	8	7,747.83
ผักแว่น	143.48	0.98	12	1,721.74
หน่อข่า	26.90	0.18	32	860.87
รวม	45,715.17	310.99		599,660.21

4.3 แมลงกินได้

พบว่ามีกรเก็บหาแมลงกินได้ 7 ชนิดได้แก่ จิ้งหรีด (Orthoptera) จักจั่น (Meimuna opalifera walker, pompania sp.) อีหนูน (Melolontha) แมงน้ำฝน (Carebara sp.) แมงแดง (Tesseratoma sp.) กูดจี (Paragymnopleurus aethiops sharp) มดแดง (Oecophylla smaragdina) มีราคาอยู่ที่ 60-240 บาท ต่อกิโลกรัม จิ้งหรีดและจักจั่นราษฎรเก็บหามากที่สุดปริมาณเฉลี่ย 13 กิโลกรัมต่อปีต่อครัวเรือน รายละเอียดในตารางที่ 20

ตารางที่ 20 ชนิดและมูลค่ารวมของทรัพยากรประเภทแมลงกินได้

ชนิดของแมลงกินได้	ปริมาณที่เก็บหาได้ต่อปี(กิโลกรัม/ปี)	ปริมาณที่เก็บหาเฉลี่ยต่อครัวเรือน(กิโลกรัม/ปี)	ราคาเฉลี่ย(บาท/กิโลกรัม)	มูลค่า(บาท/ปี)
จิ้งหรีด	1,578.26	10.74	180	284,086.96
จักจั่น	1,844.72	12.55	140	258,260.87
อินูน	557.41	3.79	120	66,889.57
แมงน้ำฝน	215.22	1.46	120	25,826.09
แมงแคง	70.30	0.48	180	12,654.78
กูดจี้	35.15	0.24	60	2,109.13
มดแดง(ไข่)	2.87	0.02	240	688.70
รวม	4,303.94	29.28		650,516.09

4.4 ไม้ใช้สอย

พบว่ามีการใช้ประโยชน์ 1 ชนิดได้แก่ไม้กระยาเลย โดยใช้ประโยชน์ในการซ่อมแซมบ้านเรือนปริมาณที่ใช้ตามข้อกำหนดและกฎระเบียบที่ตั้งไว้ มีราคาอยู่ที่ 2,940 บาท ต่อลูกบาศก์เมตร รายละเอียดในตารางที่ 21

ตารางที่ 21 ชนิดและมูลค่ารวมของทรัพยากรประเภทไม้ใช้สอย

ชนิดของไม้ใช้สอย	ปริมาณที่เก็บหาได้ต่อปี(ลูกบาศก์เมตร/ปี)	ปริมาณที่เก็บหาเฉลี่ยต่อครัวเรือน(ลูกบาศก์เมตร/ปี)	ราคาเฉลี่ย(บาท/ลูกบาศก์เมตร)	มูลค่า(บาท/ปี)
ไม้กระยาเลย	79.60	0.54	2,940	232,434.78
รวม	79.60	0.54		232,434.78

หมายเหตุ ไม้กระยาเลย คือ ไม้ต้นทุกชนิดที่ไม่ใช่ไม้สัก ไม่ว่าจะเป็ น เต็ง รัง พะยอม แดง ประดู่ นนทรี ล้วนแล้วแต่เป็น ไม้กระยาเลยทั้งสิ้น

4.5 ไม้พื นพบว่ามีการใช้ประโยชน์ 1 ชนิดได้แก่ ไม้กระยาเลย มีราคาอยู่ที่ 345 บาทต่อ ลูกบาศก์เมตรรายละเอียดในตารางที่ 22

ตารางที่ 22 ชนิดและมูลค่ารวมของทรัพยากรประเภทไม้พื น

ชนิดของไม้พื น	ปริมาณที่เก็บหาได้ ต่อปี (ลูกบาศก์ เมตร/ปี)	ปริมาณที่เก็บหา เฉลี่ยต่อครัวเรือน (ลูกบาศก์เมตร/ปี)	ราคาเฉลี่ย (บาท/ลูกบาศก์ เมตร)	มูลค่า (บาท/ปี)
ไม้กระยาเลย	631.37	4.30	345	217,821.52
รวม	631.37	4.30		217,821.52

หมายเหตุ ไม้กระยาเลย คือ ไม้ต้นทุกชนิดที่ไม่ใช่ไม้สัก ไม่ว่าจะเป็ น เต็ง รัง พะยอม แดง ประดู่ นนทรี ล้วนแล้วแต่เป็น ไม้กระยาเลยทั้งสิ้น

4.6 สัตว์ป่า

พบว่ามีการเก็บหาได้ 5 ชนิดได้แก่ แล่น หนู งูสิงห์ กระรอก และนกมีราคาอยู่ที่ 50-480 บาท ต่อกิโลกรัม รายละเอียดในตารางที่ 23

ตารางที่ 23 ชนิดและมูลค่ารวมของทรัพยากรประเภทสัตว์ป่า

ชนิดของสัตว์ป่า	ปริมาณที่เก็บหา ได้ต่อปี (กิโลกรัม/ปี)	ปริมาณที่เก็บหา เฉลี่ยต่อครัวเรือน (กิโลกรัม/ปี)	ราคาเฉลี่ย (บาท/กิโลกรัม)	มูลค่า (บาท/ปี)
แตน	86.09	0.59	480	41,321.74
หนู	774.78	5.27	48	37,189.57
งูสิงห์	64.57	0.44	320	20,660.87
กระรอก	64.57	0.44	60	3,873.91
นก	43.04	0.29	60	2,582.61
รวม	1,033.04	7.03		105,628.70

4.7 หน่อไม้

พบว่าราษฎรมีการเก็บหา 5 ชนิดได้แก่ หน่อไม้เอี้ยะ หน่อไม้พาง หน่อไม้ไล่ หน่อไม้ป่า และหน่อไม้บง มีราคาอยู่ที่ 16-38บาท ต่อกิโลกรัม รายละเอียดในตารางที่ 24

ตารางที่ 24 ชนิด และมูลค่ารวมของทรัพยากรประเภทหน่อไม้

ชนิดของหน่อไม้	ปริมาณที่เก็บหา ได้ต่อปี (กิโลกรัม/ปี)	ปริมาณที่เก็บหา เฉลี่ยต่อครัวเรือน (กิโลกรัม/ปี)	ราคาเฉลี่ย (บาท/กิโลกรัม)	มูลค่า (บาท/ปี)
หน่อไม้เอี้ยะ	4,885.27	33.23	32	156,328.75
หน่อไม้พาง	9,725.14	66.16	16	155,602.17
หน่อไม้ไล่	2,164.63	14.73	38	82,256.09
หน่อไม้ป่า	3,023.80	20.57	24	72,571.30
หน่อไม้บง	54.23	0.37	30	1,627.04
รวม	19,853.80	135.35		468,385.36

4.8 หวาย

พบว่าราษฎรมีการเก็บหาหวาย 2 ชนิด ได้แก่ หวายนา และหวายปูน มีราคาอยู่ที่ 100-120 บาท ต่อกิโลกรัมรายละเอียดในตารางที่ 25

ตารางที่ 25 ชนิด และมูลค่ารวมของทรัพยากรประเภทหวาย

ชนิดของหวาย	ปริมาณที่เก็บหา ได้ต่อปี (กิโลกรัม/ปี)	ปริมาณที่เก็บหา เฉลี่ยต่อครัวเรือน (กิโลกรัม/ปี)	ราคาเฉลี่ย (บาท/กิโลกรัม)	มูลค่า (บาท/ปี)
หวายนา	506.19	3.44	100	50,619.13
หวายปูน	75.33	0.51	120	9,039.13
รวม	581.52	3.96		59,658.26

4.9 เห็ด

พบว่าราษฎรมีการเก็บหา 5 ชนิด ได้แก่ เห็ดปลวก (*Termitomyces straiatus*) เห็ดบด (*Lentinus polychrous Lev.*) เห็ดขาว (*Lentinus squarrosulus Mont.*) เห็ดตีนตุ๊กแก (*Schizophyllum commune*) และเห็ดหูหนู (*Auricularia auricular*) มีราคาอยู่ที่ 40-320 บาทต่อกิโลกรัมรายละเอียดในตารางที่ 26

ตารางที่ 26 ชนิดและมูลค่ารวมของทรัพยากรประเภทเห็ด

ชนิดของเห็ด	ปริมาณที่เก็บหา ได้ต่อปี (กิโลกรัม/ปี)	ปริมาณที่เก็บหา เฉลี่ยต่อครัวเรือน (กิโลกรัม/ปี)	ราคาเฉลี่ย (บาท/กิโลกรัม)	มูลค่า (บาท/ปี)
เห็ดปลวก	1,826.42	12.43	320	584,454.40
เห็ดบด	2,123.24	14.44	280	594,645.20

ตารางที่ 26 ชนิดและมูลค่ารวมของทรัพยากรประเภทเห็ด (ต่อ)

ชนิดของเห็ด	ปริมาณที่เก็บหา ได้ต่อปี (กิโลกรัม/ปี)	ปริมาณที่เก็บหา เฉลี่ยต่อครัวเรือน (กิโลกรัม/ปี)	ราคาเฉลี่ย (บาท/กิโลกรัม)	มูลค่า (บาท/ปี)
เห็ดขาว	6,366.13	43.31	60	381,967.83
เห็ดตีนตุ๊กแก	86.09	0.59	80	6,886.96
เห็ดหูหนู	150.65	1.02	40	6,026.09
รวม	10,522.53	71.79		1,573,980.48

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคมกับการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในชุมชนที่อยู่รอบพื้นที่โครงการป่าสาธิตและต้นแบบ

การทดสอบสมมติฐานเพื่อหาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในชุมชนที่อยู่รอบพื้นที่โครงการป่าสาธิตและต้นแบบ โดยการนำตัวแปรอิสระมาหาความสัมพันธ์กับการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้ใช้สถิติไคสแควร์ในการทดสอบสมมติฐานที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 การแบ่งกลุ่มตัวแปรอิสระได้ใช้วิธีการใน 2 ลักษณะได้แก่ (1) อาศัยลักษณะของตัวแปรที่สามารถแบ่งออกเป็นกลุ่มได้ชัดเจนเช่นเพศแบ่งเป็นเพศชาย และหญิง (2) แบ่งกลุ่มตัวแปรเป็นช่วง เช่นอายุแบ่งเป็นน้อยกว่า 30 ปี ช่วง 30-40 ปี ช่วง 41-50 ปี และมากกว่า 50 ปี เป็นต้นซึ่งการแบ่งตัวแปรอิสระแต่ละตัวจะได้อธิบายรายละเอียดในแต่ละสมมติฐานต่อไป

ส่วนการแบ่งกลุ่มตัวแปรตามหรือการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้ได้ทำการแบ่งกลุ่มเป็น 2 กลุ่มได้แก่ (1) กลุ่มของครัวเรือนตัวอย่างที่มีการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้จำนวน 147 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 63.9 และ (2) กลุ่มของครัวเรือนตัวอย่างที่ไม่พึงพิงทรัพยากรป่าไม้จำนวน 83 ครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 36.1

เมื่อแบ่งกลุ่มตัวแปรอิสระและตัวแปรตามแล้วขั้นตอนต่อไปจึงเป็นการทดสอบสมมติฐานที่ได้กำหนดไว้เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองซึ่งผลการทดสอบปรากฏตามลำดับดังต่อไปนี้

สมมติฐานที่ 1 เพศของตัวแทนครัวเรือนตัวอย่างมีความสัมพันธ์กับการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในชุมชนที่อยู่รอบพื้นที่โครงการป่าสาธิตและต้นแบบ ผลการทดสอบพบว่าค่า Sig.=0.703 ซึ่งมีค่ามากกว่าค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 (เท่ากับไม่Sig) จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้แสดงว่า ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งหมายความว่าไม่ว่าตัวแทนครัวเรือนตัวอย่างจะเป็นเพศชายหรือหญิงก็ไม่มีผลทำให้เกิดการพึ่งพิงหรือไม่พึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้แต่อย่างใด รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 27

ตารางที่ 27 ความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในชุมชนที่อยู่รอบพื้นที่โครงการป่าสาธิต และต้นแบบ

เพศ	การพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ พื้นที่ป่าสาธิต และต้นแบบ		
	พึ่งพิง	ไม่พึ่งพิง	รวม
ชาย	80	43	123
หญิง	67	40	107
รวม	147	83	230
Chi-square=0.146	Sig.=0.703		Df=1

สมมติฐานที่ 2 อายุของตัวแทนครัวเรือนตัวอย่างมีความสัมพันธ์กับการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในชุมชนที่อยู่รอบพื้นที่โครงการป่าสาธิตและต้นแบบ ผลการทดสอบพบว่าค่า Sig. =0.827 ซึ่งมีค่ามากกว่าค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 (เท่ากับไม่Sig) จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้แสดงว่า ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งหมายความว่าไม่ว่าตัวแทนครัวเรือนตัวอย่างจะมีอายุอยู่ในช่วงใดก็ไม่มีผลทำให้เกิดการพึ่งพิงหรือไม่พึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้แต่อย่างใด รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 28

ตารางที่ 28 ความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับการฟังเพลงที่พยายกรป่าไม้ของราษฎรในชุมชนที่อยู่รอบพื้นที่โครงการป่าสาธิต และต้นแบบ

อายุ(ปี)	การฟังเพลงที่พยายกรป่าไม้ พื้นที่ป่าสาธิตและต้นแบบ		
	ฟังเพลง	ไม่ฟังเพลง	รวม
น้อยกว่าหรือเท่ากับ30	14	11	25
31-40	66	37	103
41-50	52	28	80
มากกว่า50	15	7	22
รวม	147	83	230
Chi-square=0.895	Sig.=0.827		Df=3

สมมติฐานที่ 3 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนตัวอย่างมีความสัมพันธ์กับการฟังเพลงที่พยายกรป่าไม้ของราษฎรในชุมชนที่อยู่รอบพื้นที่โครงการป่าสาธิตและต้นแบบ ผลการทดสอบพบว่าค่า Sig.=0.060 ซึ่งมีค่ามากกว่าค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 (เท่ากับไม่Sig) จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้แสดงว่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งหมายความว่าไม่ว่าจำนวนสมาชิกในครัวเรือนตัวอย่าง จะมีมาก หรือน้อยก็ไม่มีผลทำให้เกิดการฟังเพลงหรือไม่ฟังเพลงที่พยายกรป่าไม้แต่อย่างใด รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 29

ตารางที่ 29 ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครัวเรือนกับการฟังเพลงที่พยายกรป่าไม้ของราษฎรในชุมชนที่อยู่รอบพื้นที่โครงการป่าสาธิต และต้นแบบ

สมาชิกในครัวเรือน ตัวอย่าง	การฟังเพลงที่พยายกรป่าไม้ พื้นที่ป่าสาธิตและต้นแบบ		
	ฟังเพลง	ไม่ฟังเพลง	รวม
น้อยหรือเท่ากับ 4 คน	10	11	21
5-7 คน	111	65	176
8-10 คน	26	7	33
รวม	147	83	230
Chi-square=5.658	Sig.=0.060		Df=2

สมมติฐานที่ 4 จำนวนแรงงานในครัวเรือนตัวอย่างมีความสัมพันธ์กับการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในชุมชนที่อยู่รอบพื้นที่โครงการป่าสาธิตและต้นแบบ ผลการทดสอบพบว่าค่า Sig.=0.060 ซึ่งมีค่ามากกว่าค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 (เท่ากับไม่Sig) จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งหมายความว่าไม่ว่าจำนวนสมาชิกในครัวเรือนตัวอย่างจะมีมากหรือน้อยก็ไม่มีผลทำให้เกิดการพึ่งพิงหรือไม่พึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้แต่อย่างใด รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 30

ตารางที่ 30 ความสัมพันธ์ระหว่างแรงงานในครัวเรือนกับการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในชุมชนที่อยู่รอบพื้นที่โครงการป่าสาธิต และต้นแบบ

แรงงานในครัวเรือน	การพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ พื้นที่ป่าสาธิตและต้นแบบ		
	พึ่งพิง	ไม่พึ่งพิง	รวม
ตัวอย่าง			
2-4คน	80	49	129
5-7คน	67	34	101
รวม	147	83	230
Chi-square=0.459	Sig.=0.498		Df=1

สมมติฐานที่ 5 ระดับการศึกษาของตัวแทนครัวเรือนตัวอย่างมีความสัมพันธ์กับการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในชุมชนที่อยู่รอบพื้นที่โครงการป่าสาธิตและต้นแบบ ผลการทดสอบพบว่าค่า Sig.=0.097 ซึ่งมีค่ามากกว่าค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 (เท่ากับไม่Sig) จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่า อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งหมายความว่าไม่ว่าระดับการศึกษาของตัวแทนครัวเรือนตัวอย่างจะอยู่ระดับใดก็ไม่มีผลทำให้เกิดการพึ่งพิงหรือไม่พึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้แต่อย่างใดรายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 31

ตารางที่ 31 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษาของตัวแทนครัวเรือนตัวอย่างกับการฟังฟังวิทยากรป่าไม้ของราษฎรในชุมชนที่อยู่รอบพื้นที่โครงการป่าสาธิต และต้นแบบ

ระดับการศึกษาของ ตัวแทนครัวเรือน	การฟังฟังวิทยากรป่าไม้ พื้นที่ป่าสาธิตและต้นแบบ		
	ฟังฟัง	ไม่ฟังฟัง	รวม
ไม่ได้รับการศึกษา	7	8	15
ประถม	40	28	68
มัธยม	68	30	98
ปวส	32	17	49
รวม	147	83	230
Chi-square=7.868	Sig.=0.097		Df=4

สมมติฐานที่ 6 อาชีพของครัวเรือนตัวอย่างมีความสัมพันธ์กับการฟังฟังวิทยากรป่าไม้ของราษฎรในชุมชนที่อยู่รอบพื้นที่โครงการป่าสาธิตและต้นแบบ ผลการทดสอบพบว่าค่า Sig.=0.097 ซึ่งมีค่ามากกว่าค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 (เท่ากับไม่Sig) จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งหมายความว่าไม่ว่าอาชีพของครัวเรือนตัวอย่างจะประกอบอาชีพใดก็ไม่เกิดผลทำให้เกิดการฟังฟังหรือไม่ฟังฟังวิทยากรป่าไม้แต่อย่างใด รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 32

ตารางที่ 32 ความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพในครัวเรือนตัวอย่างกับการฟังฟังวิทยากรป่าไม้ของราษฎรในชุมชนที่อยู่รอบพื้นที่โครงการป่าสาธิต และต้นแบบ

อาชีพ	การฟังฟังวิทยากรป่าไม้ พื้นที่ป่าสาธิตและต้นแบบ		
	ฟังฟัง	ไม่ฟังฟัง	รวม
เกษตรกรกรรม	97	54	151
นอกเกษตรกรกรรม	50	29	79
รวม	147	83	230
Chi-square=0.020	Sig.=0.887		Df=1

สมมติฐานที่ 7 รายได้ของครัวเรือนตัวอย่างมีความสัมพันธ์กับการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในชุมชนที่อยู่รอบพื้นที่โครงการป่าสาธิตและต้นแบบ ผลการทดสอบพบว่าค่า Sig.=0.009 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 (เท่ากับSig) จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้แสดงว่ารายได้ของครัวเรือนตัวอย่างมีความสัมพันธ์กับการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในชุมชนที่อยู่รอบพื้นที่โครงการป่าสาธิต และต้นแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 33

ตารางที่ 33 ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ในครัวเรือนตัวอย่างกับการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในชุมชนที่อยู่รอบพื้นที่โครงการป่าสาธิต และต้นแบบ

รายได้(บาท)	การพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ พื้นที่ป่าสาธิตและต้นแบบ		
	พึ่งพิง	ไม่พึ่งพิง	รวม
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 15,000	27	14	41
15,001-25,000	24	13	37
25,001-35,000	12	19	31
35,001-50,000	30	20	50
มากกว่า 50,000	54	17	71
รวม	147	83	230
Chi-square=13.490	Sig.=0.009		Df=4

สมมติฐานที่ 8 รายจ่ายของครัวเรือนตัวอย่างมีความสัมพันธ์กับการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในชุมชนที่อยู่รอบพื้นที่โครงการป่าสาธิตและต้นแบบ ผลการทดสอบพบว่าค่า Sig.= 0.069 ซึ่งมีค่ามากกว่าค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 (เท่ากับไม่Sig) จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้แสดงว่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งหมายความว่าไม่ว่ารายจ่ายของครัวเรือนตัวอย่างจะอยู่ระดับใดก็ไม่มีความทำให้เกิดการพึ่งพิงหรือไม่พึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้แต่อย่างใด รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 34

ตารางที่ 34 ความสัมพันธ์ระหว่างรายจ่ายในครัวเรือนตัวอย่างกับการฟุ้งฟงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในชุมชนที่อยู่รอบพื้นที่โครงการป่าสาธิตและต้นแบบ

รายจ่าย (บาท)	การฟุ้งฟงทรัพยากรป่าไม้ พื้นที่ป่าสาธิตและต้นแบบ		
	ฟุ้งฟง	ไม่ฟุ้งฟง	รวม
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 15,000	42	16	58
15,001-25,000	39	36	75
25,001-35,000	10	7	17
35,001-50,000	11	7	18
มากกว่า 50,000	45	17	62
รวม	147	83	230
Chi-square=8.704	Sig.=0.069		Df=4

สมมติฐานที่ 9 ขนาดพื้นที่ถือครองของครัวเรือนตัวอย่างมีความสัมพันธ์กับการฟุ้งฟงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในชุมชนที่อยู่รอบพื้นที่โครงการป่าสาธิตและต้นแบบ ผลการทดสอบพบว่าค่า Sig.= 0.004 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 (เท่ากับSig) จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้แสดงว่าขนาดพื้นที่ถือครองของครัวเรือนตัวอย่างมีความสัมพันธ์กับการฟุ้งฟงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในชุมชนที่อยู่รอบพื้นที่โครงการป่าสาธิต และต้นแบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติรายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 35

ตารางที่ 35 ความสัมพันธ์ระหว่างขนาดพื้นที่ถือครองในครัวเรือนตัวอย่างกับการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในชุมชนที่อยู่รอบพื้นที่โครงการป่าสาธิต และต้นแบบ

ขนาดพื้นที่ถือครอง(ไร่)	การพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ พื้นที่ป่าสาธิตและต้นแบบ		
	พึ่งพิง	ไม่พึ่งพิง	รวม
1-10	50	28	78
11-20	89	46	135
มากกว่า20	8	9	17
รวม	147	83	230
Chi-square=13.855	Sig.=0.004		Df=3

สมมติฐานที่ 10 ระยะทางในการไปเก็บหาของป่าของครัวเรือนตัวอย่างมีความสัมพันธ์กับการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในชุมชนที่อยู่รอบพื้นที่โครงการป่าสาธิตและต้นแบบ ผลการทดสอบพบว่าค่า Sig.= 0.008 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 (เท่ากับSig) จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้แสดงว่าระยะทางในการไปเก็บหาของป่าของครัวเรือนตัวอย่างมีความสัมพันธ์กับการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในชุมชนที่อยู่รอบพื้นที่โครงการป่าสาธิตและต้นแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 36

ตารางที่ 36 ความสัมพันธ์ระหว่างระยะทางไปเก็บหาของป่าในครัวเรือนตัวอย่างกับการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในชุมชนที่อยู่รอบพื้นที่โครงการป่าสาธิต และต้นแบบ

ระยะทางไปเก็บหาของป่า	การพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ พื้นที่ป่าสาธิตและต้นแบบ		
	พึ่งพิง	ไม่พึ่งพิง	รวม
น้อยกว่า2กิโลเมตร	30	33	63
2-3กิโลเมตร	103	19	122
มากกว่า4กิโลเมตร	14	31	45
รวม	147	83	230
Chi-square=130.000	Sig.=0.008		Df=3

สมมติฐานที่ 11 ความรู้ในการอนุรักษ์ของตัวแทนครัวเรือนตัวอย่างมีความสัมพันธ์กับการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในชุมชนที่อยู่รอบพื้นที่โครงการป่าสาธิตและต้นแบบ ผลการทดสอบพบว่าค่า Sig.= 0.549 ซึ่งมีค่ามากกว่าค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 (เท่ากับไม่Sig) จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้แสดงว่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งหมายความว่าไม่มีความรู้ในการอนุรักษ์ของตัวแทนครัวเรือนตัวอย่างจะอยู่ระดับใดก็ไม่มีการพึ่งพิงหรือไม่พึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้แต่อย่างใดรายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 37

ตารางที่ 37 ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ในการอนุรักษ์ของตัวแทนครัวเรือนตัวอย่างกับการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในชุมชนที่อยู่รอบพื้นที่โครงการป่าสาธิต และต้นแบบ

ความรู้ในการอนุรักษ์	การพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ พื้นที่ป่าสาธิตและต้นแบบ		
	พึ่งพิง	ไม่พึ่งพิง	รวม
มีความรู้มาก	132	65	197
มีความรู้น้อย	15	18	33
รวม	147	83	230
Chi-square=0.657	Sig.=0.549		Df=1

ตารางที่ 38 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

ตัวแปรอิสระ	Chi-square	Sig.	ผลการทดสอบสมมติฐาน	
			ยอมรับสมมติฐาน	ปฏิเสธสมมติฐาน
เพศ	0.146	0.703 ^{ns}		✓
อายุ	0.895	0.827 ^{ns}		✓
สมาชิกในครัวเรือน	5.658	0.060 ^{ns}		✓
แรงงานในครัวเรือน	0.459	0.498 ^{ns}		✓
การศึกษาของตัวแทนครัวเรือน	7.868	0.097 ^{ns}		✓
อาชีพของครัวเรือน	0.020	0.887 ^{ns}		✓
รายได้	13.490	0.009*	✓	
รายจ่าย	8.704	0.069 ^{ns}		✓
ขนาดพื้นที่ถือครอง	13.855	0.004*	✓	
ระยะทางไปเก็บหาของป่า	130.000	0.008*	✓	
ความรู้ในการอนุรักษ์	0.657	0.549 ^{ns}		✓

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ^{ns} ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

แนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ป่าสาธิตและต้นแบบแห่งอำเภอสังขละบุรีของนครหลวงเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้พื้นที่ป่าสาธิตและต้นแบบ

การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรที่อยู่รายรอบพื้นที่ป่าสาธิตและต้นแบบมีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันทำให้พื้นที่ป่าไม้ลดลงอย่างต่อเนื่องส่งผลทำให้ปริมาณของป่ามีจำนวนลดลงและหายากตามไปด้วยและจากการแสดงความคิดเห็นของตัวแทนครัวเรือนกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้ได้สรุปให้เห็นปัญหาชนิดและปริมาณของป่าลดลงเป็นปัญหาหลักของประชาชนโดยมาจากหลายสาเหตุดังนี้

สาเหตุที่ 1 พื้นที่ป่าหรือพื้นที่เก็บหาของป่าลดลงเกิดขึ้นจากการเพิ่มขึ้นของประชากรและการขยายพื้นที่ทำการเกษตร

สาเหตุที่ 2 พื้นที่ป่ามีสภาพเสื่อมโทรมที่เกิดจากการใช้ประโยชน์และเคยผ่านการทำไร่เลื่อนลอย

สาเหตุที่ 3 ความต้องการเก็บหาของป่าเนื่องจากของป่าสร้างรายได้ให้ประชาชนมากพอสมควร และยังเป็นความเคยชินที่มีมาแต่อดีต

สาเหตุที่ 4 มีคนนอกเข้ามาเก็บหาของป่าโดยที่ไม่มีการควบคุมดูแลอย่างเข้มงวดทำให้ของป่ามีปริมาณลดน้อยลง

แนวทางการจัดการ

จากปัญหาและสาเหตุเกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้ร่วมกับผลการร่วมระดมความคิดเห็นของตัวแทนครัวเรือนกลุ่มตัวอย่างเพื่อหาแนวทางในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ได้จำแนกออกเป็นมาตรการต่างๆได้แก่ การใช้ประโยชน์และแนวทางในการอนุรักษ์

การใช้ประโยชน์

ควบคุมดูแลสร้างกฎระเบียบในการใช้ประโยชน์จากป่า พร้อมกับกำหนดเขตพื้นที่การใช้ประโยชน์ให้ชัดเจนสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน

การอนุรักษ์

กำหนดและแบ่งเขตพื้นที่ทำกินกับพื้นที่ป่าให้มีความชัดเจนเพื่อลดการบุกรุกพื้นที่ป่า สนับสนุนและส่งเสริมให้มีการปลูกไม้ผลหรือไม้เศรษฐกิจเพื่อทดแทนพืชไร่ สร้างอาชีพทางเลือกใหม่ให้ประชาชน สร้างกฎระเบียบในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรเพื่อป้องกันการเก็บหาของป่าผิดวิธีเกินความจำเป็นและเกินศักยภาพกำลังการผลิตของพื้นที่ป่าไม้ ส่งเสริมให้ประชาชนมีการนำของป่าที่มีการใช้ประโยชน์มาปลูกเพื่อลดการไปเก็บหาเพื่อลดการเสื่อมโทรมพื้นที่ป่าเพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนต่อไป ภาครัฐควรสนับสนุนงบประมาณให้ประชาชนมีการปลูกป่าในพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม โดยอาจจะส่งเสริมให้นำพันธุ์ไม้ที่ประชาชนใช้ประโยชน์มาปลูกรวมกับพันธุ์ไม้ป่า เพื่อเพิ่มพื้นที่ป่าให้เกิดความยั่งยืนต่อไปในอนาคต

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

สภาพทางด้านเศรษฐกิจสังคม

พบว่าตัวแทนครัวเรือนตัวอย่างร้อยละ 53.5 เป็นเพศชายส่วนมากมีอายุอยู่ในช่วง 31-40 ปี ร้อยละ 44.4 ตัวแทนครัวเรือนตัวอย่างมีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 39 ปีอายุสูงสุด 67 ปีและต่ำสุด 21 ปี จำนวนสมาชิกในครัวเรือนส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 5-7 คน ร้อยละ 76.5 เฉลี่ย 5 คนต่อครัวเรือนและมีสมาชิกในครัวเรือนสูงสุด 10 คน แรงงานในครัวเรือนอยู่ในช่วง 2-4 คนและ 5-7 คนต่อครัวเรือน ร้อยละ 56.1 และ 43.9 ตามลำดับเฉลี่ย 4 คน จำนวนแรงงานในครัวเรือนสูงสุด 7 คนและต่ำสุด 2 คน ระดับการศึกษาตัวแทนครัวเรือนส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 42.6 ตัวแทนครัวเรือนตัวอย่างที่ไม่ได้รับการศึกษาร้อยละ 6.5 ซึ่งอยู่ในตัวแทนครัวเรือนที่เป็นคนแก่และผู้หญิง

การประกอบอาชีพของครัวเรือนตัวอย่างพบว่าส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักเป็นการเกษตรกรรม ร้อยละ 65.7 นอกนั้นประกอบอาชีพนอกการเกษตรกรรม (ได้แก่ เกือบหาของป่า รับจ้าง ค้าขาย และอื่นๆ) คิดเป็นร้อยละ 34.3

รายได้รวมต่อปีของครัวเรือนตัวอย่างพบว่ามีส่วนใหญ่มีรายได้มากกว่า 50,000 บาทต่อปี ร้อยละ 30.9 รายได้เฉลี่ยอยู่ที่ 67,340.35 บาทต่อปี รายได้สูงสุดอยู่ที่ 312,500.00 บาท และรายได้น้อยสุด 7,812.50 บาท รายได้ทั้งหมดมาจากอาชีพทั้งในเกษตรกรรม และนอกเกษตรกรรมซึ่งรายได้เกินกว่าครึ่งมาจากการเกือบหาของป่า

รายจ่ายรวมต่อปีของครัวเรือนตัวอย่างพบว่ามีส่วนใหญ่มีรายจ่ายอยู่ในช่วง 15,001-25,000 บาทต่อปี ร้อยละ 32.6 รายจ่ายเฉลี่ย 52,428.67 บาท รายจ่ายสูงสุดอยู่ที่ 265,625.00 บาท และรายจ่ายน้อยสุด 3,906.25 บาท รายจ่ายเกิดจากสิ่งที่จำเป็นในครัวเรือน (อาหาร เสื้อผ้า เป็นต้น) อุปกรณ์ทางการเกษตร การศึกษา ค่ารักษาพยาบาล ค่าเดินทาง (เกือบหาของป่า) และรายจ่ายอื่นๆ

ครัวเรือนตัวอย่างส่วนมากมีจำนวนพื้นที่ถือครองจำนวน 2 แปลงร้อยละ 58.7 รองลงมาคือ 1 แปลง และ 3 แปลงร้อยละ 33.9 และ 7.4 ตามลำดับ

ขนาดพื้นที่ถือครองส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 11-20 ไร่ ร้อยละ 58.6 เฉลี่ยอยู่ที่ 13 ไร่ ขนาดพื้นที่ถือครองสูงสุด 67 ไร่และต่ำสุด 3 ไร่ การได้มาของพื้นที่ทั้งหมดมาจากรัฐมอบให้และไม่มีเอกสารสิทธิ พื้นที่ถือครองส่วนใหญ่อยู่นอกพื้นที่ป่าสาธิต และต้นแบบ ร้อยละ 93.5 และมีการใช้ประโยชน์ใน 3 ลักษณะคือ ที่อยู่อาศัยร้อยละ 4.3 พื้นที่ทำกินร้อยละ 7.0 และที่อยู่อาศัยร่วมกับพื้นที่ทำกินร้อยละ 88.7

ตัวแทนครัวเรือนส่วนมากมีความรู้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และกฎหมายป่าไม้มาก ร้อยละ 85.7 และอีกร้อยละ 14.3 มีความรู้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และกฎหมายป่าไม้ น้อย ซึ่งในการตอบคำถามเกี่ยวกับความรู้ด้านอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และกฎหมายป่าไม้ ได้วางคำถามไว้ 10 ข้อว่าตอบว่าถูกได้ 1 คะแนนตอบว่าผิดไม่ได้คะแนนและมีการกำหนดเกณฑ์ของระดับความเข้าใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้โดยใช้ค่าเฉลี่ยของคะแนนที่ได้ในการแบ่งกลุ่มออกเป็น 2 กลุ่มคือกลุ่มที่มีความรู้มากคือกลุ่มที่ได้คะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ยและกลุ่มที่มีความรู้น้อยได้แก่กลุ่มที่ได้คะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ย

มูลค่าการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้

จากการประเมินพบว่าร้อยละ 63.9 ของครัวเรือนตัวอย่างมีการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ จำแนกเป็น 9 ประเภทได้แก่ ไม้ พืชผัก แมลงกินได้ ไม้ใช้สอย ไม้พิน สัตว์ป่า นอไม้ หวายและเห็ดซึ่งมีปริมาณไม้ไฟที่เก็บหาได้ต่อปี 11,829.57 ตำรวมมูลค่า 237,341.74 บาท ปริมาณพืชผักที่เก็บหาได้ต่อปี 46,822.00 ตำรวมมูลค่า 615,155.87 บาท ปริมาณแมลงกินได้พบว่ามี การเก็บหาแมลงกินได้ต่อปี 4,303.94 กิโลกรัมรวมมูลค่า 650,516.09 บาท ปริมาณไม้ใช้สอยพบว่ามี การใช้ประโยชน์ต่อปี 79.60 ลูกบาศก์เมตรรวมมูลค่า 232,434.78 บาท ไม้พินพบว่ามี การใช้ประโยชน์ต่อปี 631.37 ลูกบาศก์เมตรรวมมูลค่า 217,821.52 บาท ปริมาณสัตว์ป่ามีการเก็บหาได้ต่อปี 1,033.04 กิโลกรัมรวมมูลค่า 105,628.70 บาท ปริมาณนอไม้มีการเก็บหาได้ต่อปี 19,853.80 กิโลกรัมรวมมูลค่า 468,385.36 บาท ปริมาณหวายที่มีการเก็บหาได้ต่อปี 581.52 กิโลกรัมรวมมูลค่า 59,658.26 บาท ปริมาณเห็ดที่เก็บหาต่อปี 10,553.13 กิโลกรัม รวมมูลค่า 1,528,482.52 บาท

ชนิดของทรัพยากรป่าไม้

มีการเก็บหาไม้ไผ่อยู่ 4 ชนิด อันได้แก่ ไผ่ซาง ไผ่ข้าวหลาม ไผ่เหี้ยะและไผ่ไร่ซึ่งมีปริมาณทั้งหมดถึง 11,829 ลำ ต่อปี ในนี้ ไผ่ซาง เป็นชนิดที่มีการเก็บหามากที่สุด เฉลี่ย 44 ลำต่อครัวเรือน ต่อปี มีราคาขายประมาณ 18-22 บาทต่อลำ

มีการเก็บหาพืชผัก 13 ชนิด ได้แก่ ผักหนาม ผักบู่ ผักหวาน ผักกูด ผักก้านจอบ ผักหนอก ผักไห้ ผักดางขม ผักตมจำ ผักเหือด ผักบ่วง และหน่อข่า มีราคาอยู่ที่ 10-80 บาท ต่อกิโลกรัมชนิดที่เก็บหาได้มากที่สุดได้แก่ ผักหนามและผักบู่ปริมาณเฉลี่ยมากกว่า 80 กิโลกรัมต่อปีต่อครัวเรือน

มีการเก็บหาแมลงกินได้ 7 ชนิด ได้แก่ จิ้งหรีด จักจั่น อินูน แมงน้ำฝน แมงแดง กูดจี มดแดง มีราคาอยู่ที่ 60-240 บาท ต่อกิโลกรัม จิ้งหรีดและจักจั่นราษฎรเก็บหามากที่สุดปริมาณเฉลี่ย 13 กิโลกรัมต่อปีต่อครัวเรือน

มีการใช้ประโยชน์ไม้ใช้สอย 1 ชนิดได้แก่ ไม้กระยาเลย โดยใช้ประโยชน์ในการซ่อมแซมบ้านเรือนปริมาณที่ใช้ตามข้อกำหนดและกฎระเบียบที่ตั้งไว้ มีราคาอยู่ที่ 2,940 บาท ต่อลูกบาศก์เมตร

มีการใช้ประโยชน์ไม้ฟืน 1 ชนิดได้แก่ ไม้กระยาเลย มีราคาอยู่ที่ 345 บาทต่อลูกบาศก์เมตร

มีการเก็บหาสัตว์ป่าได้ 5 ชนิด ได้แก่ แล่น หนู งูสิงห์ กระรอก และนกมีราคาอยู่ที่ 50-480 บาท ต่อกิโลกรัม

มีการเก็บหาหน่อไม้ 5 ชนิดได้แก่ หน่อไม้เหี้ยะ หน่อไม้พาง หน่อไม้ไล่ หน่อไม้ป่า และหน่อไม้บง มีราคาอยู่ที่ 16-38บาท ต่อกิโลกรัม

มีการเก็บหาหวาย 2 ชนิดได้แก่ หวายนา และหวายบู่ มีราคาอยู่ที่ 100-120 บาท ต่อกิโลกรัม

มีการเก็บหาเห็ด 7 ชนิด ได้แก่ เห็ดปลวก เห็ดบด เห็ดขาว เห็ดตีนตุ๊กแก และเห็ดหูหนู มีราคาอยู่ที่ 40-320 บาทต่อกิโลกรัม

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ ผลการทดสอบที่เป็นตามสมมติฐานได้แก่รายได้ของครัวเรือน ขนาดพื้นที่ถือครอง และระยะทางในการไปเก็บหาของป่าส่วนในปัจจัยอื่นนอกจากนี้ไม่มีความสัมพันธ์กับการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้

ข้อเสนอแนะ

แนวทางในการบริหารจัดการพื้นที่ ซึ่งวิเคราะห์จากสภาพปัญหาของการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ซึ่งสามารถกำหนดแนวทางในการจัดการได้แก่มาตรการในการใช้ประโยชน์และมาตรการในการอนุรักษ์

จากการศึกษาพบว่าระยะทางในการไปเก็บหาของป่ามีผลต่อการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้นั้นควรส่งเสริมและอบรมการความรู้และวิธีการนำของป่ามาปลูก

จากการศึกษาพบว่ารายได้มีผลต่อการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้นั้นควรศึกษาการจัดการผลิตผลป่าไม้ทั้งทางด้าน การเก็บหาอย่างถูกวิธีและดูแลเก็บหาและการศึกษาทางด้านอัตราการเพิ่มพูนของผลผลิตจากป่าไม้โดยเฉพาะทรัพยากรป่าไม้ที่มีการพึ่งพิงมาก

จากการศึกษาพบว่าขนาดพื้นที่ถือครองมีผลต่อการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้นั้นควรศึกษาเรื่องการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อส่งเสริมให้ราษฎรทำมาหากินในพื้นที่ดินถือครองของตนเองและลดการบุกรุกพื้นที่ป่าและใช้ทรัพยากรป่าไม้ไม่เกินศักยภาพของพื้นที่ป่าไม้

จากการศึกษาพบว่ามีการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ประเภทเห็ดเป็นจำนวนมากต่อปี โดยเฉพาะเห็ดปลวกที่มีราคาสูงดังนั้นควรมีการศึกษาสภาพนิเวศของเห็ดปลวกส่วนในประเภทอื่นควรส่งเสริมให้มีการนำมาปลูกตามหัวไร่ปลายนาเพื่อลดปริมาณที่ไปเก็บหาในป่าและควรทำการศึกษาศักยภาพของพื้นที่ป่าด้วย

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กระทรวง เกษตร และป่าไม้ กรมป่าไม้ .2006. กฎหมายป่าไม้ สปป.ลาว (ภาษาลาว)

เกษม จันทร์แก้ว, 2540. วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

คำเหล็ก ไชดาลา .2000. เครื่องป่าของดงที่มีคุณค่า ใน สปป.ลาว (ภาษาลาว)

ครรชิต โล่คำ. 2545. รายงานกรณีศึกษาเพื่อพัฒนาป่าชุมชนเรื่องการพึงพิงป่าชุมชนบ้านโนนตะวัน
ตำบลนาดอกคำ อำเภอนาดูน จังหวัดเลย. สำนักงานป่าไม้,เลย.

คณะเกษตรศาสตร์และป่าไม้. 2541. แผนการจัดสันป่าทดลองและตัวแบบเมืองสังข์ทอง. ภาควิชา
ป่าไม้ มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว, เวียงจันทน์.(ภาษาลาว)

คำมณ สุตตะกร.2553. การจัดการและการใช้ประโยชน์ไม้ไผ่ธรรมชาติ: กรณีศึกษาป่าสาธิต และตัว
แบบของคณะป่าไม้มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์.

จุฬารักษ์ ขุนแสน. 2544. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเศรษฐกิจสังคมกับการใช้ประโยชน์จากของ
ป่าชุมชนรายรอบอุทยานแห่งชาติแม่จริม จังหวัดน่าน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

บุญธรรม กิจปริดาภิสุทธิ. 2540. ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์.พิมพ์ครั้งที่7. กรุงเทพฯ.

ธนาคารแห่ง สปปลาว.2002. มูลค่าการส่งออก สปปลาว (ภาษาลาว)

ธนะภัทท์ คูศิริสุนทร. 2545. ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อระดับการพึงพิงผลผลิตของ
ป่าจากป่าโปร่งขุนเพชร จังหวัดชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตร
ศาสตร์.

ธีรวุฒิ ขวัญสมบัติ. 2548. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ป่าเขาแม่แก่ของ
ราษฎร ตำบลวังจี้ว อำเภอดงเจริญ จังหวัดพิจิตร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์.

นพดล ภูววิมล. 2545. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และสังคมที่มีผลต่อการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ในป่า
ชุมชนบ้านโคกสะอาด ตำบลหินดาด อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

นิวัติ เรืองพานิช. 2537. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักพิมพ์วีวีวีเอ
, กรุงเทพฯ

นิวัติ เรืองพานิช. 2542. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. พิมพ์ครั้งที่ 2.
คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

มณฑล จำริญญฤกษ์. 2535. ผลผลิตและการหมุนเวียนของธาตุอาหารของป่าเต็งรังในประเทศไทย.
คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

ปกรณ์ จริงสูงเนิน. 2540. การจัดการทรัพยากรป่าไม้โดยชุมชนเพื่ออนุรักษ์ป่าต้นน้ำลำธาร. (คำ
บรรยายนำเสนอรายงานการศึกษา ต่อ คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์
วุฒิสภา. 2 มีนาคม 2540 ณ โรงแรมเวสทิน จังหวัดเชียงใหม่)

รัชนิวรรณ พิมพ์ศิริกุล. 2547. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรที่
อาศัยอยู่ใกล้เคียงพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าพันดอน -ปะโค อำเภอหนองแสง จังหวัด
อุดรธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วิสูตร อยู่คง. 2549. ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการใช้ประโยชน์ของป่าอย่างยั่งยืน : ประสบการจากคณา

ทาม ในชุมชนลูกโลกสีเขียว: บทเรียนสู่ความยั่งยืน. คณะทำงานลูกโลกสีเขียว บริษัท
ปตท.จำกัด(มหาชน)

วนิดา สุบรรณเสณี. 2539. ของป่าในประเทศไทย. ส่วนวิจัยและพัฒนาผลิตผลป่าไม้ สำนักวิชาการ
ป่าไม้ กรมป่าไม้, กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

วิสิทธิ์ชัย เขตสกุล. 2544. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเศรษฐกิจสังคมกับการใช้ประโยชน์จากของ
ป่าของชุมชนรายรอบเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสอยดาว.วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ศูนย์สถิติแห่งชาติ.2001.เศรษฐศาสตร์มหภาค สปป.ลาว(ภาษาลาว)

สำนักงาน นายกรัฐมนตรี .2005. นโยบาย และยุทธศาสตร์ป่าไม้ปี 2020 สปป.ลาว(ภาษาลาว)

สมศักดิ์ สุขวงศ์.2550.การจัดการป่าชุมชน: เพื่อคน และเพื่อป่า

สมศักดิ์ สุขวงศ์. 2531. การจัดการป่าไม้เพื่อแก้ไขปัญหาป่าไม้, น. 29 – 30. ใน สถาบันวิจัยสังคม

ศุบงกช จามิกร. 2536. สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์.มหาวิทยาลัยเกษตร ศาสตร์,
กรุงเทพฯ.

ศุเทพ บุญประคอง. 2543. สภาพเศรษฐกิจสังคมและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ของชุมชน
บริเวณพื้นที่แนวกันชน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน (รอยต่อ 5 จังหวัด) จังหวัด
สระแก้ว. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สิริมาศ พาหุรักษ์.2549. การพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรที่อาศัยอยู่ในและรายรอบพื้นที่
อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์. วิทยานิพนธ์ปริญญา
โท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สำนักวิจัยเศรษฐกิจและผลิตผลป่าไม้, กรมป่าไม้. 2547. การใช้ประโยชน์ไม้ขั้นพื้นฐาน.

สดุติ พันธุ์ภักดี. 2546. การศึกษาเปรียบเทียบลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมและการพึงพิงพื้นที่ป่า
อนุรักษ์ของชุมชนเพาะปลูกแบบวนเกษตรกับเพาะปลูกแบบพืชเชิงเดี่ยวในพื้นที่กันชน
เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน จังหวัดฉะเชิงเทรา วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหา
วิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Allen, S.W. 1959. **Conserving Natural Resources**. 2nd ed. Mc Graw – Hill Book Company,
Inc., New York.

Byron, Yvonne and Arnold, Pierce. 1997. **People managing forests : the links between human
well-being and sustainability**. Washington D.C.

Yamane, T. 1973. **Statistics; An Introductory Analysis**. 3rd ed., Harper International Edition,
Tokyo

ภาคผนวก

สถานภาพครัวเรือน

จำนวนสมาชิก (รวมทั้งตนเอง):

คน

รายละเอียด

คนที่	ชื่อ	เพศ	อายุ(ปี)	การศึกษา	สถานะใน คค
1		ช. นู.		0 1 2 3 4 5	หน. ภ. บ. อ.
2		ช. นู.		0 1 2 3 4 5	หน. ภ. บ. อ.
3		ช. นู.		0 1 2 3 4 5	หน. ภ. บ. อ.
4		ช. นู.		0 1 2 3 4 5	หน. ภ. บ. อ.
5		ช. นู.		0 1 2 3 4 5	หน. ภ. บ. อ.
6		ช. นู.		0 1 2 3 4 5	หน. ภ. บ. อ.
7		ช. นู.		0 1 2 3 4 5	หน. ภ. บ. อ.
8		ช. นู.		0 1 2 3 4 5	หน. ภ. บ. อ.
9		ช. นู.		0 1 2 3 4 5	หน. ภ. บ. อ.
10		ช. นู.		0 1 2 3 4 5	หน. ภ. บ. อ.

การศึกษา: 0=ไม่ได้เรียน 1=ปฐม 2=มัธยมต้น 3=มัธยมปลาย 4=ปวส 5=ปริญญาตรีขึ้นไป

สถานะใน คค : หน=หัวหน้าครอบครัว ภ=ภรรยา บ=บุตร อ=อาศัย

การประกอบอาชีพ

อาชีพหลัก:

อาชีพรอง:

อาชีพ และรายได้

อาชีพ	รายได้ในปีที่ผ่านมา (บาท/ปี)	จำนวนของผู้ร่วมประกอบการ		
		ชาย	หญิง	รวม
เกษตรกร				
รับจ้าง				
เก็บหาของป่า				
ค้าขาย				
อื่น ๆ				

ส่วนที่ 2 การถือครอง และการใช้ประโยชน์ที่ดิน

ท่านมีที่ดินในครอบครองหรือไม่

- ( ) ไม่มี โดย
 เช่าที่ทำกิน พื้นที่ ไร่ ค่าเช่า
 บาท/ปี
 อาศัยอยู่กับผู้อื่น

- ( ) มี จำนวนทั้งหมด: แปลง เนื้อที่:
 ไร่

แปลงที่	การใช้ประโยชน์ที่ดิน	เนื้อที่ (ไร่)	สถานที่	เอกสารสิทธิ์	การได้มา	ปี	หมายเหตุ

หมายเหตุ

การใช้ประโยชน์ที่ดิน 1=ที่อยู่อาศัย 2=พื้นที่ทำกิน 3=ที่อยู่อาศัยร่วมกับที่ทำกิน

สถานที่ 1=นอกพื้นที่ป่าสาธิต และต้นแบบ 2=ในพื้นที่แนวเขตป่าสาธิตและต้นแบบ

เอกสารสิทธิ์ 1=สิทธิ์ในการคุ้มครอง 2=ใบกรรมสิทธิ์

การได้มา 1=เช่า 2=ซื้อ 3=รัฐมอบให้ 4=จับจอง

รายละเอียดเกี่ยวกับการปลูกพืช

ชนิดพืช ที่ปลูก	ช่วงเวลาปลูก (ค-ค)	ช่วงเวลาเก็บเกี่ยว (ค-ค)	พื้นที่เพาะปลูก (เฮกแตร์)	ผลผลิตเฉลี่ย(หน่วย/เฮกแตร์)	ทั้งหมดในปีที่ผ่านมา(หน่วย)	ใช้บริโภคในครัวเรือน(หน่วย)	จำหน่าย(หน่วย)	ราคา(บาท/หน่วย)	รายได้ (หน่วยXราคา)

การเลี้ยงสัตว์

ชนิดสัตว์เลี้ยง	จำนวนที่เลี้ยง ในปัจจุบัน(ตัว)	จำนวนที่ขายในปี ที่ผ่านมา(ตัว)	ราคา(บาท/ตัว)	รายได้ (จำนวนที่ขายX ราคา)
วัว				
ควาย				
หมู				
สัตว์ปีก				
อื่นๆ(ระบุ)				

ประเภท/ ชนิด	ช่วงเวลา ที่เก็บ (ค-ค)	ความถี่ใน การออก เก็บ 1 ทุกวัน 2 อาทิตย์/ ครั้ง 3 อาทิตย์/ 2 ครั้ง 4 อาทิตย์/ 3 ครั้ง 5 อาทิตย์/ มากกว่า นั้น	ปริมาณ ในการ เก็บหา ได้โดย เฉลี่ย/ ครั้ง	ปริมาณ ที่เก็บ หาใน รอบปี	ปริมาณที่ ใช้ใน ครัวเรือน	ปริมาณ ที่ จำหน่าย (หน่วย)	ราคา (บาท/ หน่วย)	มูลค่า (บาท)
แมลง กินได้								
เห็ด								

ประเภท/ ชนิด	ช่วงเวลา ที่เก็บ (ค-ค)	ความถี่ใน การออก เก็บ 1 ทุกวัน 2 อาทิตย์/ ครั้ง 3 อาทิตย์/ 2 ครั้ง 4 อาทิตย์/ 3 ครั้ง 5 อาทิตย์/ มากกว่า นั้น	ปริมาณ ในการ เก็บหา ได้โดย เฉลี่ย/ ครั้ง	ปริมาณ ที่เก็บ หาใน รอบปี	ปริมาณที่ ใช้ใน ครัวเรือน	ปริมาณ ที่ จำหน่าย (หน่วย)	ราคา (บาท/ หน่วย)	มูลค่า (บาท)
หน่อ ไม้								
หวาย								

ประเภท/ชนิด	ช่วงเวลาที่เก็บ (ค-ค)	ความถี่ในการออกเก็บ	ปริมาณในการเก็บหาได้โดย	ปริมาณที่เก็บหาในรอบปี	ปริมาณที่ใช้ในครัวเรือน	ปริมาณที่จำหน่าย (หน่วย)	ราคา (บาท/หน่วย)	มูลค่า (บาท)
		1 ทุกวัน	เฉลี่ย/					
		2 อาทิตย์/ครั้ง	เฉลี่ย/					
		3 อาทิตย์/2 ครั้ง						
		4 อาทิตย์/3 ครั้ง						
		5 อาทิตย์/มากกว่านั้น						
ผลไม้								
สมุนไพร								

ประเภท/ชนิด	ช่วงเวลาที่เก็บ (ค-ค)	ความถี่ในการออกเก็บ	ปริมาณในการเก็บหาได้โดย	ปริมาณที่เก็บหาในรอบปี	ปริมาณที่ใช้ในครัวเรือน	ปริมาณที่จำหน่าย (หน่วย)	ราคา (บาท/หน่วย)	มูลค่า (บาท)
		1 ทุกวัน	เฉลี่ย/					
		2 อาทิตย์/ครั้ง	เฉลี่ย/					
		3 อาทิตย์/2 ครั้ง						
		4 อาทิตย์/3 ครั้ง						
		5 อาทิตย์/มากกว่านั้น						
สัตว์ป่า								
น้ำผึ้ง								
ชัน								
น้ำมันยาง								
เปลือกไม้								
อื่นๆ								

ส่วนที่ 4 การรับรู้ ความรู้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และการเข้าร่วมกิจกรรม

การอนุรักษ์ในความเข้าใจของท่านมีคือ

1. ....
2. ....
3. ....

ท่านเคยได้รับข่าวสารที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้บ้างหรือไม่

- ไม่เคย
- เคยได้รับ ถ้าเคยในปีที่ผ่านมาได้รับ ..... ครั้ง
- กรณีเคย ยกตัวอย่าง เช่น

.....

.....

แหล่งข้อมูลข่าวสารที่ท่านได้รับจากแหล่งใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- โทรทัศน์   วิทยุ   หนังสือพิมพ์
- เพื่อนบ้านบอก   เจ้าหน้าที่ของรัฐ   ผู้ใหญ่บ้าน   หอ
- กระจายข่าว   อื่นๆ(ระบุ).....

ท่านเคยเข้าร่วมกิจกรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้หรือไม่

- ไม่เคย
- เคย จำนวน ..... ครั้ง หลักสูตรที่ท่านได้ร่วมกิจกรรม คือ

- ป่า
- การป้องกันรักษาป่าไม้   การอนุรักษ์สัตว์น้ำและสัตว์
- การป้องกันไฟป่า   การจัดสรรที่ดินป่าไม้
- การปลูกสร้างสวนป่า   อื่นๆ(ระบุ) .

.....

ความรู้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ให้ตอบตามความคิดของท่านว่าจะถูก หรือ ผิด

ลำดับ	ข้อความ	ถูก	ผิด
1	การตัดไม้ทำลายป่า ทำให้เกิดความแห้งแล้ง		
2	การร่วงหล่นของใบไม้ในป่า ทำให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์เพิ่มขึ้น		
3	ทุกคนสามารถตัดไม้ในป่ามาใช้ประโยชน์ได้โดยไม่จำเป็นต้องขออนุญาตเจ้าหน้าที่		
4	ป่าไม้เป็นแหล่งของปัจจัย 4 ได้แก่ อาหาร ที่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยา รักษาโรคที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์		
5	ป่าไม้เป็นสมบัติของทุกคน ดังนั้นทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการป้องกันคุ้มครองดูแลรักษาป่าไม้ให้คงอยู่ตลอดไป		
6	การทำไร่เลื่อนลอย ทำให้เรามีรายได้เพิ่มขึ้น แต่ยังไม่ใช่แนวทางอนุรักษ์ที่เหมาะสม		
7	การใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าไม้ควรยึดถือ ระเบียบ ข้อกฎหมาย ของทางราชการ		
8	การปลูกจิตสำนึกของประชาชนในท้องถิ่นให้เกิดความรัก ความหวงแหนป่า เป็นการรักษาป่าให้คงอยู่ตลอดไป		
9	ป่าไม้เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่านานาชนิด		
10	การตัดไม้และการเก็บหาของป่าชนิดต่างๆมาใช้ประโยชน์จำนวนมากไม่ทำให้ป่าเสียหาย		

ท่านทราบหรือไม่ว่าพื้นที่ป่าทดลอง และตัวแบบ แห่งนี้มีกฎหรือข้อห้ามใดบ้างต่อไปนี้

- ก. ข้อห้ามเกี่ยวกับการตัดไม้ ทราบ
ไม่ทราบ
- ข. ข้อห้ามบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อขยายที่ดินทำกิน ทราบ
ไม่ทราบ
- ค. ข้อห้ามเก็บของป่าประเภทหวงห้าม ทราบ
ไม่ทราบ
- ง. ข้อห้ามล่าสัตว์ป่าประเภทหวงห้าม ทราบ
ไม่ทราบ
- จ. ห้ามเข้าดำเนินกิจกรรมใดๆ เพื่อหาประโยชน์
เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ก่อน ทราบ
ไม่ทราบ
- ฉ. ห้ามเคลื่อนย้ายหลักเขต ลบป้าย หรือเครื่องหมาย
อื่นๆทางราชการ ทราบ
ไม่ทราบ

ท่านคิดว่าการสร้างพื้นที่ป่าทดลอง และตัวแบบ จะเป็นประโยชน์ต่อท่าน และส่วนรวม หรือไม่

- ไม่มีประโยชน์
- มีประโยชน์ คือ

- 1) .....
- .....
- 2) .....
- .....
- 3) .....
- .....

ส่วนที่ 5 สถานภาพทางเศรษฐกิจของครัวเรือน

ต้นทุนในการเก็บ หาของป่าในรอบปี ผ่านมา	เวลาที่ใช้ในการเก็บ หาของป่าต่อครั้ง (ช.ม)	ค่าจ้างแรงงานใน ท้องถิ่น(บาท/วัน)	การเดินทางไปเก็บหาของป่า		
			เดินเท้า	มอเตอร์ ไซด์	รถยนต์

กรณีที่เดินทางโดยใช้มอเตอร์ไซด์ หรือ รถยนต์ โปรดให้รายละเอียดดังต่อไปนี้
 ราคาซื้อ:
 ค่าน้ำมันต่อครั้งในการไปเก็บหาของป่า:
 อายุการใช้งาน(ปี):

ข้อมูลค่าใช้จ่าย

รายจ่ายหลัก	เฉลี่ยต่อเดือน(บาท)	หมายเหตุ
สิ่งจำเป็นในครัวเรือน(อาหาร เสื้อผ้า เป็นต้น)		
อุปกรณ์ทางการเกษตร		
การศึกษา		
ค่ารักษาพยาบาล		
ค่าเดินทาง		
รายจ่ายอื่นๆ		

การเปรียบเทียบรายได้ รายจ่ายของครัวเรือน

- รายได้ต่ำกว่ารายจ่าย
- รายได้สมดุลกับรายจ่าย
- รายได้สูงกว่ารายจ่าย

ปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินชีวิต

ระบุ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับพื้นที่ปาสาธิตและต้นแบบแห่งนี้

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....

ขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือ

ประวัติการศึกษา และการทำงาน

ชื่อ นางสาว ภูเวียง คุณประเสริฐ
เกิดวันที่ 26 ตุลาคม 2525
สถานที่เกิด นครหลวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว
ประวัติการศึกษา วนศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว
ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์สอน
สถานที่ทำงานปัจจุบัน มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว
ผลงานดีเด่นและ/หรือรางวัลทางวิชาการ
ทุนการศึกษาที่ได้รับ สำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ (TICA)